

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

UPPSALA LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Uppsala läns gränser hafva under den femårsperiod, för hvilken redogörelse nu afgifves, icke undergått någon förändring, hvadan länets *areal* fortfarande utgör 49·298 kvadratmil, deraf 4·451 kvadratmil i sjöar och vattendrag.

Uti *länets indelning* har den förändring skett, att genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref till Kungl. Svea Hofrätt och Kungl. Kammarkollegium den 18 april 1879 lägenheterna Lutshagen, forna Kungsträdgården, Slottshumlegården, Lugnet, Slottstegelshagen, Brunnhagen samt den del af kronoparken Åsen, som med dalgången vid Helsobrunnen till gräns i söder inskjuter mellan staden förut tillhörig jord och en del af förenämnda lägenheter fram till nya akademiska sjukhuset, blifvit från 1880 års början i judiciellt, administrativt och ecklesiastiskt hänseende skilda från Bondkyrka församling af Ulleråkers härad och i stället förenade med Uppsala stad.

I öfrigt är länets indelning oförändrad, hvadan äfven indelningens oregelbundenheter kvarstå. Således är fortfarande Bro kommun fördelad på Bro och Håbo härad, Herkeberga kommun på Trögds och Lagunda härad, Vårfrukyrka kommun på Åsunda, Trögds och Lagunda härad, Uppsala-Näs kommun på Ulleråkers och Hagunda härad, Junkils kommun på Bälunge och Ulleråkers härad, Erentuna kommun på Norunda, Vaksala och Rasbo härad samt Lena kommun på Nor-

unda och Rasbo härad. I Lagunda härad ingår en del af Hernevi för öfrigt till Torstuna härad af Vestmanlands län hörande kommun. Järlåsa församling har en mindre del i Bälunge härad, hvilken i kommunalt hänseende räknas till Bälunge kommun, och en sådan del i Torstuna härad af Vestmanlands län, hvilken i kommunalt hänseende räknas till Hvittinge kommun. I Norunda härad ingår en del af Harbo hufvudsakligen till Vala härad af Vestmanlands län hörande kommun och af Bälunge kommun i Bälunge härad tillhör en del Harbo kyrkoförsamling. Af Söderfors församling räknas en mindre del i kommunalt hänseende till Hedesunda kommun af Gefleborgs län. I ecklesiastiskt hänseende är Gryta socken af Hagunda härad annex till Giresta socken i Lagunda härad, Nysätra socken i Lagunda härad moderförsamling till Österunda socken i Vestmanlands län, Ekeby socken i Olands härad moderförsamling till Bladåkers socken i Stockholms län samt Skethammars socken i Olands härad annex till Hökhufvuds socken i Stockholms län.

Af domhafvanden i länets norra domsaga har blifvit väckt förslag derom att för tillämpning af Kungl. förordningen den 17 maj 1872 domsagens sju tingslag måtte sammanslas till ett. Detta förslag beror för närvarande på Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-38.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
Tab. Litt. A. Folkmängdens tillväxt i Uppsala län.....	4.
Tab. Litt. B. Folkmängdstätheten inom länets särskilda fögderier samt antalet af de från mantalspenningar befriade.....	5.
Tab. Litt. C. Å länsfängelset förvarade fångar 1876-1880.....	7.
3. Näringar.....	8.
Tab. Litt. D. Egoviddens fördelning.....	8.
Tab. Litt. E. Den odlade egoviddens användning.....	9.
Tab. Litt. F. Utsädesbeloppet.....	11.
Tab. Litt. G. Skördebeloppet.....	12.
Tab. Litt. H. Kreatursantalet.....	14.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	26.
Tab. Litt. I. Antal hästar m. m., som vid skjutsanstalterna skola tillhandahållas.....	28.
5. Kameralförhållanden.....	30.
Tab. Litt. K. Försäljning af spritdrycker och afgifter derfor.....	30.
6. Politi.....	32.
Tab. Litt. L. Upplands enskilda banks rörelse inom länet under perioden 1876-1880.....	34.
Tab. Litt. M. Mälareprovinsernas enskilda banks rörelse inom länet under perioden 1876-1880.....	34.
Tab. Litt. N. Uppsala läns rotehållares enöreskassas utgifter och behållning för åren 1876-1880.....	35.
Tab. Litt. O. Patienter å Kungl. akademiska sjukhuset, länslasarettet och kurhuset åren 1876-1880.....	35.
Tabellbilagor	39-43.
Tab. N:o 1. Folkmängden i Uppsala län åren 1876-1880.....	39.
Tab. N:o 2. Allmänna vägar och skjutsning i Uppsala län åren 1876-1880.....	40.
Tab. N:o 3. Hemman och jordlägenheter samt stadsjordar m. m. i Uppsala län år 1880.....	41.
Tab. N:o 4. Brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet i Uppsala län åren 1876-1880.....	42.
Tab. N:o 5. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Uppsala län år 1880.....	42.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

UPPSALA LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Uppsala läns gränser hafva under den femårsperiod, för hvilken redogörelse nu afgifves, icke undergått någon förändring, hvadan länets *areal* fortfarande utgör 49·298 kvadratmil, deraf 4·451 kvadratmil i sjöar och vattendrag.

Uti *länets indelning* har den förändring skett, att genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref till Kungl. Svea Hofrätt och Kungl. Kammarkollegium den 18 april 1879 lägenheterna Lutshagen, forna Kungsträdgården, Slottshumlegården, Lugnet, Slottstegelshagen, Brunnhagen samt den del af kronoparken Åsen, som med dalgången vid Helsobrunnen till gräns i söder inskjuter mellan staden förut tillhörig jord och en del af förenämnda lägenheter fram till nya akademiska sjukhuset, blifvit från 1880 års början i judiciellt, administrativt och ecklesiastiskt hänseende skilda från Bondkyrka församling af Ulleråkers härad och i stället förenade med Uppsala stad.

I öfrigt är länets indelning oförändrad, hvadan äfven indelningens oregelbundenheter kvarstå. Således är fortfarande Bro kommun fördelad på Bro och Håbo härad, Herkeberga kommun på Trögds och Lagunda härad, Vårfrukyrka kommun på Åsunda, Trögds och Lagunda härad, Uppsala-Näs kommun på Ulleråkers och Hagunda härad, Junkils kommun på Bälinge och Ulleråkers härad, Erentuna kommun på Norunda, Vaksala och Rasbo härad samt Lena kommun på Nor-

unda och Rasbo härad. I Lagunda härad ingår en del af Hernevi för öfrigt till Torstuna härad af Vestmanlands län hörande kommun. Järlåsa församling har en mindre del i Bälinge härad, hvilken i kommunalt hänseende räknas till Bälinge kommun, och en sådan del i Torstuna härad af Vestmanlands län, hvilken i kommunalt hänseende räknas till Hvittinge kommun. I Norunda härad ingår en del af Harbo hufvudsakligen till Vala härad af Vestmanlands län hörande kommun och af Bälinge kommun i Bälinge härad tillhör en del Harbo kyrkoförsamling. Af Söderfors församling räknas en mindre del i kommunalt hänseende till Hedesunda kommun af Gefleborgs län. I ecklesiastiskt hänseende är Gryta socken af Hagunda härad annex till Giresta socken i Lagunda härad, Nysätra socken i Lagunda härad moderförsamling till Österunda socken i Vestmanlands län, Ekeby socken i Olands härad moderförsamling till Bladåkers socken i Stockholms län samt Skethammars socken i Olands härad annex till Hökhufvuds socken i Stockholms län.

Af domhafvanden i länets norra domsaga har blifvit väckt förslag derom att för tillämpning af Kungl. förordningen den 17 maj 1872 domsagens sju tingslag måtte sammanslas till ett. Detta förslag beror för närvarande på Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning.

Den i föregående femårsberättelsen omförmälta, af Eders Kungl. Maj:t redan den 10 september 1869 i nåder beslutade förening af Håbo, Bro, Trögds och Åsunda härad till ett fögderi har blifvit fullbordad, i det att såväl kronofogde- som häradsskrifvaretjensten i detta sammanslagna, »Första fögderiet» benämnda distrikt blifvit med ordinarie innehafvare besatta.

Till följd af nya utsökningslagen har handläggningen af *utsökningsmål* i Uppsala stad öfvergått från länsstyrelsen till stadens magistrat, som enligt nämnda lag från 1879 års början öfvertagit befattningen af öfverexekutor i staden; i sammanhang hvarmed en stadsfogde blifvit satt till utmätningsman. Deremot har på gjord framställning anstånd med sådan anordnings genomförande i Enköping blifvit af Eders Kungl. Maj:t i nåder meddeladt, och är för den skull länsstyrelsen fortfarande öfverexekutor för Enköping, under det utmätningsmans befattning derstädes utöfvas af magistraten.

Af Generalstabens topografiska afdelnings *kartverk* hafva rörande Uppsala län under perioden utkommit bladen Löfsta och Östhammar.

För öfrigt hafva utom de af hushållningssällskapet årligen utgifna handlingar följande *arbeten*, som i ett eller annat afseende röra förhållanden inom länet, under perioden utkommit, nemligen: Upsala. Originalteckningar, ritade och litografierade af A. Nay med text af S. Nordström, andra upplagan; Uplands fornminnesförenings tidskrift, häftena 5—7; Om Uplands adel i äldre tider af C. A. Klingspor; Uplands herrgårdar af Schlegel och Klingspor; Anteckningar om Uplands nation i Upsala före 1830 af Eug. Lewenhaupt; Om Dannemora jernmalmfält af A. E. Fahlerantz; Upsala universitets historia, två band af C. Annerstedt; Folkräkningen i Upsala 1879 af Rob. Schultz; samt Kalender för Upsala stad år 1880.

Sådana af enskilda jordegare föranstaltade undersökningar om den *agrikulturgeologiska och kemiska beskaffenheten af länets jord*, som i föregående femårsberättelse omförmäls, hafva äfven under denna femårsperiod blifvit verkställda.

De i föregående femårsberättelser omnämnda, af landstinget och hushållningssällskapet bekostade arbeten för uppgörande af en *allmän afdelningsplan* för länet hafva under perioden blifvit utsträckta till nästan alla betydligare af länets förut icke undersökta vattenskadade områden.

Den sedan lång tid påtänkta *sänkningen af sjön Temmaren* har under denna femårsperiod med år 1878 nått sin fullbordan. Genom detta företag hafva 28,628.65 qvadratref ängsmarker blifvit förbättrade samt en landvinning af 2,527.80 qvadratref uppkommit; och har den på Uppsala län belöpande kostnaden för företaget uppgått till 286,592 kronor 60 öre. För underhållande af de för sänkningen verkställda arbeten hafva stadgar blifvit af länsstyrelserna i Uppsala och Vestmanlands län gemensamt fastställda.

I afseende å klimatiska förhållanden inom länet under perioden visa Uppsala observatoriums meteorologiska bulletiner, att *medeltemperaturen i Uppsala* varit:

år 1876 vintern.....	—	5.05	grader Celsius
» våren.....	+	2.11	»
» sommaren.....	+	16.27	»
» hösten.....	+	4.06	»
» året.....	+	4.35	»

år 1877 vintern.....	—	7.40	grader Celsius
» våren.....	—	0.51	»
» sommaren.....	+	14.54	»
» hösten.....	+	5.20	»
» året.....	+	2.96	»
år 1878 vintern.....	—	1.74	»
» våren.....	+	4.01	»
» sommaren.....	+	14.34	»
» hösten.....	+	6.68	»
» året.....	+	5.82	»
år 1879 vintern.....	—	6.18	»
» våren.....	+	1.93	»
» sommaren.....	+	15.17	»
» hösten.....	+	4.97	»
» året.....	+	3.97	»
år 1880 vintern.....	—	3.27	»
» våren.....	+	4.37	»
» sommaren.....	+	16.04	»
» hösten.....	+	3.12	»
» året.....	+	5.07	»

samt att *nederbörden i Uppsala* uppgått:

år 1876 vintern.....	till	70.04	millimeter
» våren.....	»	92.37	»
» sommaren.....	»	132.87	»
» hösten.....	»	153.31	»
» året.....	»	448.59	»
år 1877 vintern.....	»	157.34	»
» våren.....	»	87.89	»
» sommaren.....	»	190.89	»
» hösten.....	»	190.81	»
» året.....	»	626.93	»
år 1878 vintern.....	»	69.24	»
» våren.....	»	104.34	»
» sommaren.....	»	173.65	»
» hösten.....	»	175.16	»
» året.....	»	522.39	»
år 1879 vintern.....	»	96.80	»
» våren.....	»	93.36	»
» sommaren.....	»	190.09	»
» hösten.....	»	140.53	»
» året.....	»	520.78	»
år 1880 vintern.....	»	51.97	»
» våren.....	»	48.64	»
» sommaren.....	»	93.72	»
» hösten.....	»	116.30	»
» året.....	»	310.63	»

Normala medeltemperaturen för Uppsala anses vara: vintern — 4.73 grader, våren + 2.90 grader, sommaren + 15.49 grader, hösten + 5.42 grader samt året + 4.81 grader. Jemföres härmed femårsperiodens medeltemperatur, så befinnes densamma hafva varit för vintern normal eller — 4.73 grader, för våren + 2.38 grader eller under den normala, för sommaren + 15.27 grader således äfven något under den normala, för hösten + 4.81 grader eller ej obetydligt under den normala samt för helt år

+ 4.43 grader, hvilken temperatur med något öfver $\frac{1}{3}$ grad understiger den uppgifna normala årstemperaturen.

Normala nederbördsmängden i Uppsala anses vara för vintern 97.2 millimeter, för våren 98.4 millimeter, för sommaren 195.1 millimeter, för hösten 171.7 millimeter samt för året 562.3 millimeter. Nederbörden under femårsperioden visar sig i

medeltal hafva uppgått för vintern till 89.08 millimeter, för våren till 85.32 millimeter, för sommaren till 156.25 millimeter, för hösten till 155.22 millimeter samt för helt år till 485.86 millimeter, och har således under perioden i medeltal understigit den normala såväl för helt år som för hvarje särskild årstid.

2. Invånare.

Länets *folkmängd*, som vid slutet af år 1875 enligt mantalslängderna utgjorde 103,446 personer, uppgick, på sätt **Tab. N:o 1** utvisar, vid 1880 års utgång jemlikt samma längder till 111,763, hvaremot husförhörslängderna angifva folkmängden år 1875 till 104,371 och år 1880 till 111,019, eller för år 1875 till 925 personer öfver och för år 1880 till 744 personer under hvad mantalslängderna upptaga.

Före denna femårsperiod hafva husförhörslängderna alltid, undantagandes året 1870, visat högre folkmängdssumma inom länet än mantalslängderna. Enahanda har förhållandet varit äfven under denna periods fyra första år. Då skillnaden år 1870 mellan folkmängdssumman enligt husförhörslängderna och summan enligt mantalslängderna uppgick till allenast det ringa antalet af 48 personer, är år 1880 det första, då husförhörslängdernas folktal i anmärkningsvärd mån understigit mantalslängdernas slutsumma. Härvid bör dock märkas, att för länets landsbygd husförhörslängderna, som från och med år 1866 börjat visa lägre summa än landsbygdens mantalslängder, derefter, med undantag allenast af åren 1871, 1872 och 1873, alltjemt understigit mantalslängderna och detta under senaste period med växande siffra, som år 1880 uppgått till 583. Dererod har i länets städer förhållandet ända till 1880 varit motsatt. I Enköping visar äfven för år 1880 husförhörslängden högre folktal än mantalslängden. Men i Uppsala tyckes med nämnda år en betydande förändring uti ifrågavarande afseende hafva inträdt. Husförhörslängden i Uppsala, som lång tid årligen med minst 650 personer, någon gång med mera än 1,000 personer och senast 1879 med 773 personer, öfverstigit mantalslängdens folktal, har år 1880 på en gång nedgått till en siffra, som med 222 personer understiger mantalslängdens summa. Anledningen till denna förändring ligger utan tvifvel deri, att presterskapet i Uppsala börjat vid husförhörslängdens upprättande iakttaga ett förfaringsätt, liknande det, som enligt hvad länsstyrelsen i sin år 1871 afgifna femårsberättelse anmärkt, landsbygdens presterskap förut börjat följa. Det har nemligen blifvit upplyst, att i presterskapets uppgifter angående folkmängden i Uppsala år 1880, i motsats mot hvad föregående åren skett, ej inräknats de personer, hvilka, ehuru kyrkoskrifna i Uppsala, icke, såvidt utronas kunnat, varit i staden boende. Till införande af större strängighet vid upprättande af husförhörslängd i Uppsala torde väsentligen hafva medverkat den omständigheten, att stadsfullmäktige, för att bland annat vinna en pålitligare grund för uppläggande af nya ministerialböcker än de vanliga husförhörsuppgifterna, låtit den 17 november 1879 anställa en allmän folkräkning inom staden, hvaröfver, på sätt ofvan anmärkts, redogörelse blifvit af doktor Rob. Schultz offentliggjord.

Folkökningen under den femårsperiod, denna berättelse omfattar, har således enligt mantalslängderna utgjort 8,317 eller något öfver 8 procent å 1875 års folktal samt enligt husförhörslängderna 6,648 eller nära 6.4 procent, då under perioden 1871—1875 tillväxten utgjorde allenast 2.9 procent enligt mantalslängderna och 3.8 procent enligt husförhörslängderna.

Fördelad på länets ytvidd har tillväxten enligt husförhörslängderna, som under åren 1871—1875 utgjorde 78 personer på kvadratinilen, under åren 1876—1880 uppgått till 135 personer på kvadratinilen. Länets befolkning, som sedan år 1810, då den utgjorde 78,452 personer, varit i ständig tillväxt, har under nu tilländagångna femårsperiod ökat i högre grad än under de närmast föregående perioderna. Tillväxten har å landet utgjort nära 3.5 procent och i städerna ej långt från 24 procent. Den stora folkmängdstillväxten i städerna, som för perioden 1871—1875 motsvaras af 10.4 procent och för perioden 1866—1870 af allenast 6.5 procent, beror i ej ringa mån på lägenheten Luthagens ofvan omförmälta med 1880 års början verkställda skiljande från Bondkyrka socken och förening med Uppsala stad.

I detta afseende har blifvit upplyst, att i *Uppsala stads* folkmängd enligt den vid slutet af 1879 upprättade mantalslängd inräknats Luthagens befolkning med ej mindre än 1,095 personer. För öfrigt beror folkökningen i städerna under perioden hufvudsakligen på inflyttning. Enligt uppgift af magistraten i Uppsala har antalet i staden födda under perioden ej öfverskjutit antalet döda med mer än 389 personer, under det antalet inflyttade, som utgjort 8,795 personer, öfverstigit antalet utflyttade med 3,383 personer. Förhållandet i Enköping har varit af liknande beskaffenhet. Antalet födda uppgifves hafva med blott 22 personer öfverstigit antalet döda, men antalet inflyttade hafva med 464 personer öfverstigit antalet utflyttade. Uppsala stads faktiska folkmängd öfverstiger emellertid likasom tillföre betydligt den rättsliga. *Folkräkningen den 17 november 1879* har i detta hänseende lemnat noggranna upplysningar. Enligt denna räkning uppgick stadens folkmängd, inberäknadt befolkningen å Luthagen, faktiskt till 18,144 personer, medan motsvarande kyrkoskrifna folkmängd samtidigt beräknades till allenast 14,400 personer. Den faktiska befolkningen öfverstege således enligt folkräkningen den kyrkoskrifna med icke mindre än 3,744 personer eller med 26 procent. Att denna höga öfverskottssiffra hufvudsakligen beror af det stora antalet manliga studerande, som vistas men ej äro kyrkoskrifna i Uppsala, framgår af det förhållande att, medan i fråga om den rättsliga folkmängden qvinnokönet befans hafva en numerisk öfvervigt af nära 36 procent, som för rikets städer i medeltal motsvaras af omkring 16.5 procent, så visade sig i fråga om den faktiska folkmäng-

den kvinnökönets numeriska öfvervigt uppgå till allenast 9·7 procent.

Beträffande den *årliga tillväxten af länets folkmängd* äfven som förhållandet mellan länet och riket såväl i afseende å folkmängdstillväxten som dödlighetsprocenten visar nedanstående tabell Litt. A, att folkökningen varit störst år 1879 och dernäst under år 1878, hvaremot året 1880 visar en ringa minskning af folkmängden i länet och en jemförelsevis något betydligare minskning af hela rikets folkmängd, att tillväxtprocenten under tre af periodens fem år varit högre för länet än för hela riket, men att å andra sidan äfven dödlighetsprocenten fortfarande ställt sig högre i länet än i hela riket.

Den minskning af folkmängden i länet, som 1880 års husförhörslängder visa, skulle, då ej ringa nativitetsofverskott under året förefunnits, bero på ett ännu större öfverskott af utflyttning. Säkerligen är dock samma utflyttningsofverskott eller åtminstone så stor del deraf, som motsvarar folkmängdsminskningen enligt husförhörslängderna, och således äfven denna till blott 96 personer uppgående minskning endast skenbar och beroende på ofvan omförmälda förändring i sättet att föra Uppsala stads husförhörslängd. Under det nemligen Uppsala stads husförhörslängd utvisar en minskning under 1880 med 133 personer, hvartill visserligen äfven kommer minskning enligt landsbygdens husförhörslängder, dock endast med 13 personer, visar sig deremot tillväxt ej blott i Enköpings husförhörslängd med 50 personer utan äfven i hela länets mantalslängder, nemligen å landsbygden med 137 personer, i Enköping med 104 personer och i Uppsala med ej mindre än 862 personer.

Till närmare belysning af *dödligheten* inom länet har vidstående tabell blifvit med ledning af uppgifterna i den allmänna befolkningsstatistiken uppställd, utvisande, att procenten af de i farsoter aflidna varit högre å landsbygden i länet än i medeltal å landsbygden i riket. Länets städer, jemförda med rikets städer, visa samma förhållande ehuru mindre skarpt utpregladt. Någon allmännare utbredd *farsot* har icke under någon viss del af perioden på svårare sätt hemsökt länet, dock visa anmärkningarna vid tabellen, att skarlakansfeber och difteri under hela perioden varit skäligen gängse, företrädesvis å landsbygden, samt att i städerna difteri år 1880 visat sig märkbart svårare än föregående åren. I Enköping har år 1878 skarlakansfeber samt år 1880 difteri och tyfus kämbart härjat. Samma års höst träffades Uppsala stad af en inom staden ovanligt utbredd messlingsepidemi, som dock ej var synnerligt svårartad.

Å r.	I farsoter aflidna.					
	Antal å länets landsbygd.	I procent af de inom länets landsbygd aflidna.	Medelprocent å landsbygden inom riket.	Antal i länets städer.	I procent af de i länets städer aflidna.	Medelprocent i rikets städer.
1876.....	356 a)	18·35	16·35	124 b)	30·02	24·90
1877.....	375 c)	20·51	17·74	96 d)	24·24	26·06
1878.....	495 e)	26·96	17·76	111 f)	27·21	27·94
1879.....	298 g)	17·84	15·12	104 h)	30·32	24·89
1880.....	356 i)	18·05	13·51	153 k)	29·88	26·00

a) Deraf i skarlakansfeber 190, i difteri 77, i strypsjuka 26, i hjernfeber 13, i nervfeber 13, i diarré 15, i barnsängsfeber 11.

b) Deraf i skarlakansfeber 36, i difteri 3, i strypsjuka 18, i diarré 47.

c) Deraf i skarlakansfeber 198, i difteri 99, i strypsjuka 11, i kikhosta 13, i hjernefeber 13, i diarré 13.

d) Deraf i skarlakansfeber 38, i difteri 2, i strypsjuka 4, i kikhosta 14, i diarré 26.

e) Deraf i skarlakansfeber 254, i difteri 141, i kikhosta 21, i nervfeber 28, i diarré 22.

f) Deraf i skarlakansfeber 17, i difteri 3, i nervfeber 10, i diarré 77.

g) Deraf i skarlakansfeber 112, i difteri 96, i strypsjuka 11, i nervfeber 25, i diarré 27.

h) Deraf i skarlakansfeber 5, i difteri 6, i nervfeber 11, i diarré 70.

i) Deraf i difteri 188, i kikhosta 48.

k) Deraf i difteri 35, i kikhosta 20.

Af *våldsamma orsaker* (utan egen handaverkan) hafva *aflidit* år 1876: 40, år 1877: 40, år 1878: 51, år 1879: 41 och år 1880: 39.

Sjelfmordens antal har utgjort år 1876: 17, år 1877: 13, år 1878: 16, år 1879: 24 och år 1880: 16.

Under perioden har således antalet döde af våldsamma orsaker utom sjelfmord varit 211 mot 271 under förra femårsperioden och antalet sjelfmord 86 mot 70 under förra perioden.

Folkmängdstätheten inom länets särskilda fögderier framgår af tab. Litt. B, som jemväl utvisar antalet inom fögderierna af de från mantalspenningar befriade. Första fögderiet är fortfarande tätast befolkadt och företer lägsta procenten af de från mantalspenningar befriade. I de öfriga fögderierna aftager befolkningens täthet och tilltager procenten af de från mantalspenningar befriade efter fögderiernas ordningsföljd.

Förhållandet under de särskilda åren af femårsperioden mellan folkökningen inom länet och tillökningen i antalet af de inom länet från *mantalspenningar befriade* ådagaläggas af föl-

Tab. Litt. A.

Folkmängdens tillväxt i Uppsala län.

Å r.	Folkmängd vid årets början enligt husförhörslängderna.	Ingångna äktenskap.	Lefvande födde.		Döde.	Dödlighetsprocenten inom länet.	Dödlighetsprocenten inom riket i medeltal.	Flere födde än döde.	Flere inflyttade än utflyttade.	Flere utflyttade än inflyttade.	Folkmängd vid årets slut enligt husförhörslängderna.	Tillväxt eller minskning i antal.	Tillyäxt eller minskning i procent af länets befolkning.	Tillväxt eller minskning inom riket i procent af folkmängden.
			Äkta.	Oäkta.										
1876.....	104,371	836	2,787	406	2,350	2·23	1·95	843	790	—	106,004	+ 1,633	+ 1·56	+ 1·06
1877.....	106,004	777	2,776	395	2,224	2·09	1·84	947	170	—	107,121	+ 1,117	+ 1·05	+ 1·24
1878.....	107,121	791	2,761	362	2,244	2·08	1·81	879	841	—	108,841	+ 1,720	+ 1·61	+ 1·06
1879.....	108,841	733	2,901	386	2,013	1·83	1·69	1,274	1,000	—	111,115	+ 2,274	+ 2·09	+ 1·04
1880.....	111,115	781	2,870	366	2,484	2·24	1·81	752	—	848	111,019	— 96	— 0·09	— 0·29
	—	3,918	14,095	1,915	11,315	2·09	1·82	4,695	1,953	—	—	+ 6,648	—	—

jande tabell, som visar, att sistnämnda antal ökats i vida ringare grad än befolkningen:

Å r.	Folkmängdstillväxten vid årets slut enligt mantalslängderna.		Tillökningen af de från mantalspenningar befriade.	
	I antal.	I procent af länets folkmängd vid periodens början.	I antal.	I procent af de inom länet befriade vid periodens början.
1876.....	1,986	1·92	592	1·26
1877.....	1,057	1·02	139	0·30
1878.....	1,891	1·83	789	1·68
1879.....	2,280	2·20	882	1·87
1880.....	1,103	1·07	473	1·00
Summa	8,317	8·04	2,875	6·11

Utflyttningen ur riket från länet, som år 1876 utgjorde allena 20 personer, det minsta antal från något af rikets län under året utflyttade, har under perioden år från år ökats och uppgått till 30 år 1877, då ett län i riket visade mindre utflyttning, till 58 år 1878, då fem län visade mindre utflyttning, till 123 år 1879, då fyra län visade mindre utflyttning, och till 258 år 1880, då ett län visade mindre utflyttning.

De flesta utflyttade hafva begifvit sig till Amerika, nemligen 11 år 1876, 9 år 1877, 33 år 1878, 98 år 1879 och 244 år 1880. Såsom mål för utflyttning stå dernäst Finland och Ryssland, nemligen år 1876 för 4 personer, år 1877 för 10 personer, år 1878 för 13 personer, år 1879 för 8 personer och år 1880 för 2 personer.

Till länet från utrikes ort hafva inflyttat år 1876: 10 personer, deraf 2 från Amerika, år 1877: 18 personer, deraf 9 från Amerika, år 1878: 16 personer, deraf 3 från Amerika, år 1879: 23 personer, deraf 9 från Finland och Ryssland, 10 från Nederländerna och Tyskland och 2 från Amerika, samt år 1880: 26 personer, deraf 16 från Finland och Ryssland, 5 från Nederländerna och Tyskland och 3 från Amerika.

Skismatiska rörelser hafva fortgått såsom under föregående femårsperiod och synas småningom vinna utbredning, men har på detta område icke inom länet förekommit någon företeelse, som väckt allmännare uppseende eller oro. I Uppsala har under perioden baptisternas antal stigit från 97 till 204 och metodi-

sternas från 170 till 360. Äfven i Enköping och å vissa orter på landsbygden skall antalet af baptister och metodister hafva ökats. Af staten erkänd församling hafva endast metodisterna bildat.

De religiösa rörelser, hvilka synas bero icke på någon, åtminstone bestämdt formulerad afvikelse från kyrkoläran utan på ett begär efter frihet i afseende å formen för gudstjensts firande och efter fri församlingsorganisation, hafva öfverallt tilltagit. De af dessa rörelser framkallade bönehusens antal har betydligt ökats. I förra femårsberättelsen omnämndes bönehusen i Uppsala och Bälinge. Numera lära inom två af länets fögderier, nemligen det tredje och det femte eller länets nordöstra del, nästan i hvarje socken finnas ett eller flere bönehus, och äfven från öfriga fögderier vitsordas befolkningens tilltagande håg för enskilda andaktsöfningar under ledning af kolportörer eller tillfälliga predikanter. I Enköping hafva två bönehus uppförts, ett af »Evangeliskt Lutherska missionsföreningen» och ett af »Brödrarförsamlingen» eller den så kallade Valdenströmianismens anhängare.

På sätt tabell Litt. A utvisar, hafva under ifrågavarande fem år inom länet i medeltal 383 oäkta barn årligen blifvit födda, under det ingångna äktenskap årligen i medeltal utgjort 784. De oäkta barnens antal utgör således 48·85 procent af antalet ingångna äktenskap mot 51·44 procent under förra femårsperioden. Detta förhållande har för hela riket i medeltal under perioden utgjort 45·73 procent. De utom äktenskap födda barnens förhållande till de inom äktenskapet födda har under perioden i medeltal inom länet utgjort 13·59 procent mot 14·52 procent under förra femårsperioden. Inom riket har i medeltal samma förhållande under åren 1876—1880 utgjort 11·08 procent.

Missbruket af starka drycker skall enligt de till länsstyrelsen ingångna uppgifter icke någonstades inom länet hafva ökats. I Enköping samt i tredje och femte fögderierna skall detta missbruk hafva märkbart minskats. Ett förbättradt tillstånd härutinnan lär i Enköping hafva inträdt, sedan från hösten 1879 all bränvinshandel i staden öfvertagits af ett för stadens räkning bildadt bolag och utöfvats allenast på ett ställe, hvaremot dessförinnan i staden funnits ett minuterings- och fyra utskänkningsställen. Antalet utskänknings- och utminuteringsställen å landet har äfven nedgått. Efter år 1878 har något utminuteringsställe å landsbygden inom länet ej funnits,

Tab. Litt. B. Folkmängdstätheten inom länets särskilda fögderier samt antalet af de från mantalspenningar befriade.

	Egoviiden enligt Ekonomiska kartverket i kvadratref.		Folkmängden enligt mantalslängderna.							Befriade från mantalspenningar.	
	All mark.	Duglig mark.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	I procent af länets folkmängd å landsbygden.	Antal personer på kvadratmiln af all mark.	Antal personer på kvadratmiln af duglig mark.	Antaltunnland duglig mark på hvarje person.	Antal.	I procent af folkmängden inom fögderiet.
Första fögderiet.....	1,443,806	1,106,959	10,971	11,731	22,702	24·31	2,038	2,658	8·71	10,000	44·05
Andra ".....	911,866	871,404	6,814	7,284	14,098	15·10	2,003	2,098	11·04	6,550	46·46
Tredje ".....	767,019	757,660	5,558	5,979	11,537	12·35	1,949	1,973	11·72	5,326	46·16
Fjerde ".....	1,746,149	1,633,091	12,283	12,861	25,144	26·93	1,866	1,995	11·60	11,911	47·37
Femte ".....	1,489,285	1,404,074	9,675	10,226	19,901	21·31	1,732	1,837	12·59	9,511	47·79
Summa för landsbygden	6,358,125	5,773,188	45,301	48,081	93,382	100·00	1,904	2,096	11·04	43,298	46·37

och ställen för utskänkning hela året å landet hafva minskats från 5 till 3. Under försäljningsåret 1879—1880 fans å länets landsbygd blott ett utskänkningsställe för kortare tid.

Inom länet i dess helhet hafva utan tvifvel de religiösa rörelserna verkat i nykterhetens tjenst. I detta hänseende synes det vara betecknande, att i samma två fögderier, der nästan inom hvarje socken ett eller flere bönehus uppstått, missbruket af rusdrycker bestämdt förklarats hafva aftagit. I Uppsala hafva flere nykterhetsföreningar bildats och nykterhetsföredrag ofta hållits. Åtminstone en af nämnda föreningar, hvilken af sina medlemmar lærer fordra absolut afhållsamhet från alla sprithaltiga drycker, står, såsom det vill synas, i nära vexelverkan med såväl den så kallade missionsföreningen som baptist- och metodistförsamlingarna i staden. Emellertid har i Uppsala omsättningen af spritdrycker under perioden betydligt ökat. Medan det belopp spritvaror, som å Uppsala bränvinsbolags, minuthandels- och utskänkningsställen försåls under försäljningsåret 1874—1875, utgjorde 195,751 kannor och i medeltal för försäljningsåren 1870—1875 årligen 142,435 kannor, har försäljningsbeloppet under ifrågavarande period utgjort:

år 1875—1876	274,644 kannor.
» 1876—1877	296,599 »
» 1877—1878	290,504 »
» 1878—1879	241,423 »
» 1879—1880	235,990 »

eller i medeltal årligen 267,832 kannor.

Detta oaktadt har dock magistraten i Uppsala ansett det icke kunna med skäl påstås, att missbruket af rusdrycker bland stadens invånare tilltagit. Att beloppet af de af bränvinsbolaget försålda spritvaror så betydligt stegrats, har man ansett finna sin förklaring dels deri att, sedan genom förändrad lagstiftning rätten att försälja bränvin i belopp från 15 till 100 kannor blifvit beroende af kommunalmyndighets tillstånd, icke någon dylik rättighet i Uppsala meddelats, hvadan numera hvarje konsument, som i Uppsala önskar köpa spritvaror till mindre belopp än 100 kannor, är hänvisad till minuthandels- eller utskänkningsställen, dels i befolkningens betydliga tillväxt, dels ock deri att efter lättade kommunikationer allt större del af landtbefolkningen tillhandlar sig sitt behof af spritvaror i Uppsala.

Antalet af de för *fylleri sakfælde* i Uppsala län jemfördt med antalet af de för *fylleri sakfælde* i hela riket under de senaste fem år, för hvilka officiella uppgifter äro meddelade, utvisas af följande tabell:

År.	Sakfælde för fylleri i Uppsala.	Sakfælde för fylleri i hela riket.	Folkmängd i Uppsala län.	Folkmängd i hela riket.	En sakfæld på nedanstående antal invånare i Uppsala län.	En sakfæld på nedanstående antal invånare i hela riket.
1875	493	18,739	104,371	4,383,291	212	234
1876	370	21,092	106,004	4,429,713	286	210
1877	406	22,126	107,121	4,484,542	264	203
1878	330	20,279	108,841	4,531,863	330	223
1879	250	19,306	111,115	4,578,901	444	237

Siffrorna i denna tabell gifva stöd för det antagande, att missbruket af rusdrycker inom länet minskats under större delen af den femårsperiod, som denna berättelse afser. Året 1875, som tillhör föregående femårsperiod, visar såväl i afseende: å förhållandet inom länet mellan antalet sakfælde å ena och

folkmängden å andra sidan, som i afseende å jemförelse mellan detta förhållande inom länet å ena och inom hela riket å andra sidan, ett för länet sämre resultat än något af de följande fyra åren. Antalet för *fylleri sakfælde*, som år 1875 var i förhållande till folkmängden större i Uppsala län än i hela riket, har under samtliga fyra följande åren varit i förhållande till folkmängden ringare i länet än i riket, och äfven det absoluta antalet af de för *fylleri sakfælde* har inom länet minskats samtidigt med folkmängdens tillväxt. Särdeles i ögonen fallande är i detta hänseende år 1879, under hvilket folkmängden i länet ökades med mera än 2 procent, men antalet af de för *fylleri sakfælde* likväl minskades från föregående årets siffra 330 till 250 eller med mera än 24 procent. Den betydliga minskningen i antalet af de för *fylleri sakfælde* inom länet år 1879 motväges dock af en ännu större ökning under år 1880. Enligt hvad magistraten i Uppsala meddelat, hafva nemligen år 1880 ensamt i Uppsala beifrats 444 *fylleriförseelser*, hvaraf synes sannolikt, att år 1880 *fylleriförseelserna* i länet åter blifvit lika talrika som år 1875. Uppgifterna angående länets öfriga delar och hela riket för 1880 äro emellertid icke ännu tillgängliga.

Rörande *gröfre brott* inom länet under åren 1875—1879 inhemtas af chefens för Kungl. Justitiedepartementet embetsberättelser, att af antalet mål angående *gröfre brott* kommit på 1,000 invånare:

år 1875.....	0.44 i länet mot	0.42 i riket och mot	0.51 under Svea hofrätt
» 1876.....	0.34 »	0.37 »	0.46 »
» 1877.....	0.30 »	0.37 »	0.43 »
» 1878.....	0.55 »	0.39 »	0.47 »
» 1879.....	0.38 »	0.39 »	0.44 »

I sista femårsberättelsen anmärktes, att under den tid, för hvilken då redogjordes, Uppsala län i afseende å *gröfre brott* haft en sämre ställning än såväl riket i dess helhet som den under Svea hofrätts jurisdiktion lydande del af riket. Enligt ofvanstående siffror visar sig länets ställning under åren 1875—1879 vid en dylik jemförelse något gynsamare. Endast året 1878 gifver ett sämre utslag för länet än för både riket och Svea hofrätts jurisdiktionsområde. Året 1875 visar för länet något sämre utslag än för riket men bättre än för Svea hofrätts jurisdiktionsområde. De öfriga tre åren visar sig länets ställning något bättre än både rikets och det under Svea hofrätts jurisdiktion lydande områdets. Medeltalen af de anförda siffrorna blifva för länet 0.40, för riket 0.39 och för Svea hofrätts jurisdiktionsområde 0.46, hvilket således innebär för länet ett något sämre utslag än för riket, men ett bättre utslag än för Svea hofrätts jurisdiktionsområde.

Det absoluta antalet af de under åren 1875—1879 inom länet för *gröfre brott sakfælde* samt det antal af dessa, som egt sitt hemvist utom länet, visas af följande siffror:

År.	Sakfælde för gröfre brott inom länet.	Bland dessa hafva egt hemvist utom länet.
1875.....	44	13
1876.....	34	4
1877.....	31	9
1878.....	51	16
1879.....	42	17
Summa	202	59
Medeltal	40	12

Vid jmförelse med det qvinqvennum, hvarför förra femårsberättelsen i detta hänseende redogjorde, visar sig antalet af de inom länet för gröfre brott sakfælde hafva i medeltal nedgått från 57 till 40 om året, motsvarande en minskning af nära 30 procent. I likhet med hvad förhållandet var under den tid, som i förra femårsberättelsen afsågs, har under åren 1875—1879 nära en tredjedel af de för gröfre brott inom länet sakfælde haft sitt hemvist utom länet.

Af alla slags *anhängiggjorda brottmål* hafva kommit på 1,000 invånare:

Å r.	I länet.	I riket.	Under Svea hofrätt.
1875	13·7	12·8	17·0
1876	12·7	14·0	19·1
1877	12·4	13·6	18·7
1878	15·0	12·5	16·8
1879	10·5	11·8	15·9
Medeltal	12·8	12·9	17·5

Äfven vid denna öfverräkning gifver året 1878 för länet sämst utslag och dernäst året 1875. Men medeltalet blifver något litet fördelaktigare för länet än för riket, och ej blott medeltalet utan äfven hvarje års utslag är bättre för länet än för Svea hofrätts jurisdiktionsområde.

Antalet af de under femårsperioden *å länsfängelset förvarade fångar* visar tabellen Litt. C, hvaraf framgår, att hela antalet fångar, som under perioden 1871—1875 uppgick till 2,042 eller i medeltal 408 årligen, under nu ifrågavarande fem år utgjort 1,614 eller i medeltal 323 om året. Lägsta antalet 231 faller på periodens första år, hvarefter fångantalet år för år oafbrutet stigit. Vid jmförelse med förra perioden bör emellertid märkas en stor olikhet i antalet af transportfångar, hvilka under åren 1871—1875 voro 583, men under åren 1876—1880 allenast 5. Deraf följer, att, om båda periodernas transportfångar frånräknas, antalet öfriga fångar under sista perioden icke nedgått utan ökats från 1,459 till 1,609. Anledningen der till att transportfångar nästan upphört att förvaras å länsfängelset är att söka deri att efter jernvägsförbindelsernas utsträckning fångtransporterna till andra ställen i allmänhet utan uppehåll passera genom Uppsala.

Af *tvistemål* har kommit på 1,000 invånare:

år 1875 i länet.....	4·4	i riket.....	6·6
» 1876 »	4·2	»	6·7
» 1877 »	5·1	»	7·2
» 1878 »	5·8	»	9·1
» 1879 »	5·5	»	9·2
Medeltal »	5·0	»	7·7

Under den tid, som i detta hänseende omförmäles i förra femårsberättelsen, komma i medeltal årligen i länet 5·4 tvistemål på 1,000 invånare. Under perioden 1875—1879 har således i medeltal tvistemålen antal i länet i förhållande till folkmängden något minskats. I afseende å tvistemålens talrikhet i förhållande till folkmängden har Uppsala län bland länen i riket intagit år 1875 det 18:e rummet, år 1876 det 20:e, år 1877 det 19:e, år 1878 det 17:e samt år 1879 det 23:e rummet; och har således tvistemålens relativa talrikhet i länet, med afseende hvarå Uppsala län åren 1870—1874 bland länen i riket intog 16:e rummet, i jmförelse med öfriga län ej obetydligt minskats.

Angående lagsökningsmålen i länet under femårsperioden 1876—1880 lemnas upplysningar af följande tabell:

År.	Antal afgjorda mål.	Ådömdt skuldbelopp.	Antal mål på 1,000 invånare.	Ådömdt skuldbelopp på 1,000 invånare.
1876.....	1,178	182,624·43	11·11	1,722·80
1877.....	1,172	240,663·71	10·94	2,246·65
1878.....	2,080	398,619·86	19·11	3,662·41
1879 } Sammanlagdt hos läns- styrelsen och öfverexekutor i Uppsala.	844	345,619·78	7·59	3,113·69
1880 }	588	227,661·43	5·29	2,051·00
Medeltal	1,172	279,037·84	10·81	2,559·31

Målens antal var under de tre första åren af perioden årligen vida större än under föregående femårsperiod, men har, sedan nya utsökningslagen blef gällande, undergått en plötslig och stor minskning. Till följd af målens mängd under de tre första åren blir årliga medelantalet dock större under denna period än under den förra, nemligen 1,172 mot 872. Det till betalning ådömda skuldbeloppet, hvars årliga storlek föga berörts af den åren 1879 och 1880 inträffade betydliga minskningen i målens antal, har i medeltal uppgått till omkring dubbelt mot förra femårsperioden.

Tab. Litt. C.

Å länsfängelset förvarade fångar 1876—1880.

Å r.	Af länsstyrelsen för försvarslöshet till allmänt arbete dömda.		För undergående af								Lösdrifvare och försvarslöse.		Transportfångar.		By-satte.	Barn, som ätföljt sina mödrar.	På fri fot ställda ranskningsfångar.	Summa i länsfängelset förvarade fångar.
			straffarbete.		fångelse vid vatten och bröd.		enkelt fångelse.		ranskning för brott.									
			m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.								
1876.....	3	—	75	7	47	3	13	—	8	—	62	5	—	—	—	1	7	231
1877.....	7	1	74	6	82	7	14	—	14	2	59	13	3	—	3	—	9	294
1878.....	13	1	84	10	82	3	11	1	8	1	79	9	1	—	7	1	12	323
1879.....	12	1	78	9	121	4	18	1	10	1	98	11	—	1	—	3	6	374
1880.....	5	1	66	7	90	5	13	2	7	—	170	21	—	—	—	—	5	392

Värdet af den efter utmätning eller konkurs försålda fasta egendomen inom länet har uppgått år 1875 till 0.2 procent, år 1876 till 1.8 procent, år 1877 till 1.9 procent, år 1878 till 2.6 procent och år 1879 till 3.9 procent eller i medeltal under åren 1875—1879 till 2 procent af den inom länet frivilligt sålda egendomens värde. Procenten har således under dessa år varit stadd i ständigt stigande, men medelprocenten för perioden utfaller dock lägre än medelprocenten under perioden 1870—1874, som var 2.9.

I afseende å byggnadssätt och klädedrägt är för sist förflutna fem åren icke något anmärkningsvärdt att omnämna.

I föregående femårsberättelser påpekade förhållanden, att nemligen vid nybyggnad allt mera afseende fästes på prydlighet och bekvämlighet samt att skilnaden i klädedrägt mellan allmog och ståndspersoner allt mer försvinner, hafva under senaste perioden fortfarande och småningom vunnit allt mera utbredning.

3. Näringar.

A) **Jordbruk** och B) **Boskapsskötsel**. Vid framställningen af dessa näringars tillstånd inom länet under ifrågakarande femårsperiod hafva, efter anvisning i Kungl. Statistiska Centralbyråns cirkulär af den 27 maj 1880 och i enlighet med den antagna grundsatsen, att omtryck i tabellform af numeriska data, som offentliggöras i centralmyndigheternas berättelser, i allmänhet bör undvikas, förutvarande tabell N:o 2 angående jordbruket samt tabell N:o 3 angående boskapsskötseln blifvit uteslutna, och kommer alltså efterföljande berättelse om jordbrukets och boskapsskötselns tillstånd inom länet att innehålla en mera summarisk redogörelse för de allmänna resultat, som framgå af de upplysningar, hvilka hushållningssällskapets jordbruksstatistiska uppgifter och länsmännens skördeuppgifter erbjuda.

Beträffande antalet af mantal, jordtorp och andra lägenheter får länsstyrelsen hänvisa till den redogörelse, som derom lemnas under afdelningen Kameralförhållanden.

Hvad vidare *egoviddens och dess fördelning* beträffar, så finnas de årliga uppgifterna derom sammanställda i följande tabell Litt. D. Arealuppgiften å hela egoviddens är för år 1876 fortfarande hemtag ur Rikets ekonomiska kartverk, som deruti inräknar äfven sjöar och vattendrag, då denna areal uppgår till 6,358,125 kvadratref för landsbygden och 30,928 kv.-ref för städerna, eller tillsammans för hela länet 6,389,053 kv.-ref; men samma uppgift är från och med 1877 meddelad af Statistiska Centralbyråns, endast upptagande »land utan vatten» och uppgår då denna areal till 5,781,770 kv.-ref för landsbygden och 30,700 kv.-ref för städerna eller tillsammans för hela länet 5,812,470 kv.-ref. Anmärkas må dock härvid, att, om enligt Ekonomiska kartverkets uppgifter sjöar och vattendrag frånräknas, upptagande dessa en areal af 576,826 kv.-ref, skulle länets hela areal af fast land med öar utgöra 5,812,227 kv.-ref, äfvensom att, enligt de af vederbörande magistrater till senaste femårsberättelse lemnade uppgifter å arealen af städernas hela egovidd, denna endast skulle uppgå till 28,254 kv.-ref och således icke obetydligt understiga Ekonomiska kartverkets uppgift å samma areal, ett förhållande, som icke kan nöjaktigt förklaras genom

Någon betydligare förändring i *sedligt afseende* finnes icke att anmärka. Att de religiösa rörelserna främjat nykterheten, har förut framhållits, och utan tvifvel gäller detta rörande sedligheten öfver hufvud.

Sockenbiblioteken anlitas flitigt och hafva flerstädes betydligt tillväxt.

De frivilliga *skarpskytteföreningarnas* antal har ytterligare förringats. Uppsala stads och Lagunda härads skarpskytteföreningar hafva under ifrågakarande femårsperiod blifvit upplösta, och efter periodens utgång har beslut blifvit fattadt om upplösning af Uppsala studentkårs skarpskytteförening. Utom den sistnämnda återstodo vid periodens slut Hagunda, Tillinge, Boglösa samt Lena och Tensta skarpskytteföreningar.

Landstingets anslag af 250 kronor årligen till målskjutningspremier för skarpskytteföreningarnas medlemmar utgår fortfarande.

frånräkning af sjöar och vattendrag, enär dessa upptaga endast en areal af 225 kv.-ref af städernas hela egovidd.

Beträffande åter fördelningen af denna egovidd med afseende på de fyra hufvudslag af duglig mark, som det jordbruksstatistiska formuläret upptager, visa sig följande allmänna förhållanden. Arealen af *träd-, humle- och kålgårdar* upptages å landsbygden till högst 12,233 kv.-ref år 1878 och lägst 12,152 kv.-ref år 1876, mot högst 12,114 kv.-ref under föregående femårsperiod, och i städerna till oförändradt 601 kv.-ref under hela femårsperioden; hvarvid torde böra anmärkas, att Ekonomiska

Tab. Litt. D. *Egoviddens fördelning.*

Å r.	Hela egoviddens.	D e r a f			
		träd-, humle- o. kålgård.	åker och annan odlad jord.	naturlig äng.	skogbärande mark.
Q v a d r a t r e f .					
Å landsbygden:					
1876.....	6,358,125	12,152	1,307,089	720,256	3,221,167
1877.....	5,781,770	12,182	1,313,021	715,957	3,221,167
1878.....	5,781,770	12,233	1,313,849	715,254	3,221,167
1879.....	5,781,770	12,227	1,356,170	688,216	3,225,666
1880.....	5,781,770	12,227	1,401,258	662,509	3,215,392
I städerna:					
1876.....	30,928	601	18,631	4,190	5,546
1877.....	30,700	601	18,631	4,190	5,546
1878.....	30,700	601	18,631	4,190	5,546
1879.....	30,700	601	18,631	4,190	5,546
1880.....	30,700	601	18,631	4,190	5,546
I hela länet:					
1876.....	6,389,053	12,753	1,325,720	724,446	3,226,713
1877.....	5,812,470	12,783	1,331,652	720,147	3,226,713
1878.....	5,812,470	12,834	1,332,480	719,444	3,226,713
1879.....	5,812,470	12,828	1,374,801	692,406	3,231,212
1880.....	5,812,470	12,828	1,419,889	666,699	3,220,938

kartverket, som deruti likväl inräknar äfven »byggnadstomter», upptager denna areal till 29,241 qv.-ref för landsbygden och 1,321 qv.-ref för städerna (under åren 1860—1865).

I afseende på förhållandet mellan *åker* och *ängen* utvisa de jordbruksstatistiska uppgifterna, hvad landsbygden beträffar, en fortgående tillökning af åkers areal från lägst 1,307,089 qv.-ref vid femårsperiodens början år 1876 till högst 1,401,258 qv.-ref vid dess slut år 1880, mot högst 1,279,869 qv.-ref under föregående femårsperiod år 1875, och likaså en fortgående minskning af ängens areal från högst 720,256 qv.-ref vid femårsperiodens början år 1876 till lägst 662,509 qv.-ref vid dess slut år 1880, mot lägst 747,548 qv.-ref under föregående femårsperiod år 1875; och har således under femårsperioden tillökningen af åkers areal uppgått till 121,389 qv.-ref eller 24,278 qv.-ref per år i medeltal mot ett medeltal af omkring 10,000 qv.-ref årligen under senaste femårsperiod. Det nämnda talet 24,278 qv.-ref skulle således motsvara medeltalet af den årliga nyodlingen. Minskningen af ängens areal har utgjort 85,039 qv.-ref eller 17,008 qv.-ref per år i medeltal. Under senaste femårsperiod utgjorde detta medeltal omkring 4,600 qv.-ref. Öfverskottet af den årliga nyodlingen, 7,270 qv.-ref, skulle afgå från arealen af annan mark (hag- och skogsmark).

Den *skogbärande markens* areal har emellertid under femårsperioden utgjort vid dess början, år 1876, 3,221,167 qv.-ref och vid dess slut, år 1880, 3,215,392 qv.-ref; och har sålunda under dessa fem år minskningen af den skogbärande markens areal endast utgjort 5,775 qv.-ref eller 1,155 qv.-ref per år i medeltal.

Beträffande äntligen det olika *procentförhållande*, hvori dessa fyra hufvudslag af den dugliga marken, som här ofvan upptagas, stå till hela egoviiddens, så var detta år 1880 å landsbygden följande: arealen af träd-, humle- och kålgårdar utgjorde omkring 0.2 procent, arealen af åker och annan odlad jord omkring 24.25 procent, arealen af den naturliga ängen omkring 11.50 procent och arealen af den skogbärande marken omkring 55.50 procent af hela egoviiddens, likasom den naturliga ängen utgjorde omkring 47.25 procent af åker och annan odlad jord.

Hvad särskildt *städernas arealförhållanden* vidkommer, så utvisa de jordbruksstatistiska uppgifterna en oföränderlighet i detta afseende, som knappast lär kunna anses vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande; sålunda uppgifves åkers areal till 18,631 qv.-ref, ängens areal till 4,190 qv.-ref och den skogbärande markens areal till 5,546 qv.-ref under hela femårsperioden, till alla delar motsvarande samma arealuppgifter vid den senaste femårsperiodens slut (år 1875). Men hushållnings-sällskapet lär icke underlåta att, så fort ske kan, genom sakkunnig person låta företaga en noggrannare utredning af arealförhållandena i afseende på städernas jord, än den i jordbruksstatistiken nu erbjudes.

I afseende på den *odlade egoviiddens användning* för de olika växtslagen under den ifrågavarande femårsperioden finnas de årliga jordbruksstatistiska uppgifterna derom, äfvensom medeltalen för hela femårsperioden, sammanställda i tab. Litt. E, utvisande följande allmänna förhållanden. Till odling af *höstsäd*

Tab. Litt. E.

Den odlade egoviiddens användning.

Å r.	O d l a d e g o v i d d a n v ä n d t i l l									
	höstsäd.	vårsäd.		potatis.	andra rotfrukter.	spånadsväxter.	gräs och foderväxter till		träde.	
		stråsåd.	baljväxter.				bete.	skörd.		
Q v a d r a t r e f.										
Å landsbygden:	1876.....	256,943	289,946	27,618	41,057	5,265	2,528	17,518	230,503	435,711
	1877.....	257,549	291,413	28,003	41,503	5,419	2,725	17,587	232,763	436,059
	1878.....	257,624	291,510	28,032	41,638	5,438	2,745	17,494	233,068	436,300
	1879.....	263,537	304,628	28,520	40,983	3,494	2,102	15,520	256,053	441,333
	1880.....	268,391	319,831	30,299	41,375	3,151	1,862	15,662	296,178	424,509
	Medeltal	260,809	299,466	28,494	41,311	4,553	2,392	16,756	249,713	434,752
I städerna:	1876.....	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
	1877.....	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
	1878.....	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
	1879.....	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
	1880.....	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
	Medeltal	3,920	4,620	1,849	725	795	—	—	3,774	2,948
I hela länet:	1876.....	260,863	294,566	29,467	41,782	6,060	2,528	17,518	234,277	438,659
	1877.....	261,469	296,033	29,852	42,228	6,214	2,725	17,587	236,537	439,007
	1878.....	261,544	296,130	29,881	42,363	6,233	2,745	17,494	236,842	439,248
	1879.....	267,457	309,248	30,369	41,708	4,289	2,102	15,520	259,827	444,281
	1880.....	272,511	324,451	32,148	42,100	3,946	1,862	15,662	299,952	427,457
	Medeltal	264,729	304,086	30,343	42,036	5,348	2,392	16,756	253,457	437,730

hafva användts å landsbygden 268,391 qv.-ref år 1880 mot 250,998 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 260,809 qv.-ref, och i städerna 3,920 qv.-ref år 1880 mot 4,060 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 3,920 qv.-ref. Till odling af *vårsäd* (stråsäd) hafva användts å landsbygden 319,831 qv.-ref år 1880 mot 287,317 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 299,466 qv.-ref, och i städerna 4,620 qv.-ref år 1880 mot 4,540 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 4,620 qv.-ref. Till odling af *baljväxter* hafva användts å landsbygden 30,299 qv.-ref år 1880 mot 27,039 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 28,494 qv.-ref, och i städerna 1,849 qv.-ref år 1880 mot 1,812 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,849 qv.-ref. Till odling af *potatis* hafva användts å landsbygden 41,375 qv.-ref år 1880 mot 40,801 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 41,311 qv.-ref, och i städerna 725 qv.-ref år 1880 mot 708 qv.-ref 1875, i medeltal under femårsperioden 725 qv.-ref. Till odling af *andra rotfrukter* hafva användts å landsbygden 3,151 qv.-ref år 1880 mot 5,164 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 4,553 qv.-ref, och i städerna 795 qv.-ref år 1880 mot 788 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 795 qv.-ref. Till odling af *spånadsväxter* hafva användts å landsbygden 1,862 qv.-ref år 1880 mot 2,486 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,392 qv.-ref; för städerna är ingenting uppgifvet i detta afseende, emedan spånadsväxter sannolikt icke odlats å stadsjorden under denna likasom under föregående femårsperiod. Till odling af *gräs och andra foderväxter* hafva användts dels för bete å landsbygden 15,662 qv.-ref år 1880 mot 18,136 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 16,756 qv.-ref (för städerna är ingenting uppgifvet i detta afseende), dels för skörd å landsbygden 296,178 qv.-ref år 1880 mot 216,039 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 249,713 qv.-ref, och i städerna 3,774 qv.-ref år 1880 mot 3,761 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 3,774 qv.-ref. Den i *träde* liggande jorden har utgjort å landsbygden 424,509 qv.-ref år 1880 mot 431,889 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 434,782 qv.-ref, och i städerna 2,948 qv.-ref år 1880 mot 2,962 qv.-ref år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,948 qv.-ref.

Af den *tillökning*, som arealen af den odlade egoviddens å landsbygden i medeltal under femårsperioden vunnit, har alltså uppkommit en tillökning i areal för höstsäden med 9,817 qv.-ref, för vårsäden med 16,311 qv.-ref, för baljväxterna med 2,033 qv.-ref, för potatisen med 1,197 qv.-ref, för gräs och foderväxter till bete med 133 qv.-ref och till skörd med 39,288 qv.-ref; hvaremot under samma tid en *minskning* i areal inträdt för andra rotfrukter med 371 qv.-ref och för spånadsväxter med 81 qv.-ref, under det att samtidigt trädet minskats med 47 qv.-ref. Härvid torde dock böra erinras, såsom och hushållningssällskapet gjort i sina jordbruksstatistiska uppgifter, att de större förändringar i afseende på arealförhållandena, såväl hvad den odlade egoviddens i allmänhet som dess särskilda användning beträffar, hvilka mera märkbart framtråda under de båda sista åren af femårsperioden, utgöra resultatet af den utredning af arealförhållandena, som blifvit af förste landtmätaren verkställd inom Örbyhus, Olands, Vaksala och Trögds härad.

Beträffande särskildt det olika *procentförhållande*, hvori dessa för odling af de olika växtslagen använda arealer af åkerjorden, hvilka ofvan blifvit uppgifva, stå till hela arealen af åker

och annan odlad jord, så var detta år 1880 å landsbygden följande: arealen af den för höstsäd använda åkerjorden utgjorde omkring 19.25 procent, arealen af den för vårsäd använda omkring 22.66 proc., arealen af den för baljväxter använda omkring 2.14 proc., arealen af den för potatis använda omkring 2.90 proc., arealen af den för andra rotfrukter använda omkring 0.21 proc., arealen af den för spånadsväxter använda omkring 0.14 proc., arealen af den för bete använda omkring 1.10 proc., arealen af den för foderskörd använda omkring 21.14 proc. samt arealen af den i träde liggande åkerjorden omkring 30.25 proc. af hela arealen af åker och annan odlad jord. Läggas åter medeltalen för hela femårsperioden till grund för bestämmandet af ifrågasvarande procentförhållande, så visar sig detta i afseende på länet i dess helhet (landsbygden och städerna tillsammans) vara följande: höstsäden upptager 19.50 proc., vårsäden 22.40 proc., baljväxterna 2.24 proc., potatisen 3.07 proc., andra rotfrukter 0.40 proc., spånadsväxterna 0.16 proc., grönfoder 1.24 proc., foderskörd 18.75 proc. samt trädet 32.24 proc. af hela åkerjordens areal.

Vidkommande *utsådesbeloppet* af de särskilda växtslagen under den ifrågasvarande femårsperioden, så finnas de årliga uppgifterna i detta afseende likasom medeltalen för hela femårsperioden sammanställda i tab. Litt. F. och utvisa dessa följande allmänna förhållanden.

Till utsåde hafva användts af *hösthvete* å landsbygden 50,962 kubikfot år 1880 mot 35,900 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 40,969 kbf., och i städerna 666 kbf. år 1880 mot 515 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 542 kbf.; af *vårhvete* å landsbygden 70 kbf. år 1880 mot 183 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 58 kbf.; af *hösttråg* å landsbygden 198,894 kbf. år 1880 mot 192,242 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 195,701 kbf., och i städerna 2,877 kbf. år 1880 mot 2,955 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,982 kbf.; af *vårtråg* å landsbygden 10 kbf. år 1880 mot 78 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 2 kbf.; af *korn* å landsbygden 149,373 kbf. år 1880 mot 152,375 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 155,837 kbf., och i städerna 2,242 kbf. år 1880 mot 2,002 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,985 kbf.; af *hafre* å landsbygden 183,295 kbf. år 1880 mot 120,776 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 153,458 kbf., och i städerna 1,608 kbf. år 1880 mot 1,737 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,731 kbf.; af *blandsäd* å landsbygden 51,886 kbf. år 1880 mot 46,698 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 59,484 kbf., och i städerna 1,505 kbf. år 1880 mot 1,362 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,420 kbf.; af *ärter* å landsbygden 22,424 kbf. år 1880 mot 21,604 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 21,895 kbf., och i städerna 434 kbf. år 1880 mot 431 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 431 kbf.; af *bönor* å landsbygden 1,743 kbf. år 1880 mot 1,898 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,628 kbf., och i städerna 42 kbf. år 1880 mot 8 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 26 kbf.; af *vicker* å landsbygden 6,618 kbf. år 1880 mot 7,213 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 7,361 kbf., och i städerna 1,601 kbf. år 1880 mot 1,733 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,582 kbf.; af *potatis* å landsbygden 249,830 kbf. år 1880 mot 219,500 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 247,542 kbf., och i städerna 4,476 kbf.

år 1880 mot 4,339 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 4,521 kbf.; samt af *lin och hampa* å landsbygden 2,232 kbf. år 1880 mot 1,757 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,631 kbf.

Beträffande det olika *procentförhållande*, hvori de ofvan angifna utsädesbeloppen af de särskilda växtslagen stå till hela utsädesbeloppet, så var detta år 1880 å landsbygden följande. Utsädesbeloppet af höstvetete utgjorde omkring 5·55 procent, af höstråg omkring 21·66 proc., af korn omkring 16·22 proc., af hafre omkring 19·99 proc., af blandsäd omkring 5·66 proc., af ärter omkring 2·44 proc., af bönor omkring 0·16 proc., af vicker omkring 0·66 proc., af potatis omkring 27·22 proc., af lin och hampa omkring 0·22 proc. af hela utsädesbeloppet; alltså utgjorde höstsädsutsädet å landsbygden 1880 omkring 27·21 proc., vårsädsutsädet omkring 41·87 proc., baljväxtutsädet omkring 3·26 proc., potatisutsädet omkring 27·22 proc. och spånadsväxtutsädet omkring 0·22 proc. af hela utsädesbeloppet. Läggas åter medeltalen för hela femårsperioden till grund för bestämmandet af ifrågavarande procentförhållande, så visar sig detta i afseende på länet i dess helhet (landsbygden och städerna tillsammans) vara följande. Utsädesbeloppet af höstvetete utgör 4·66 proc., af höstråg 22·08 proc., af korn 17·55 proc., af hafre 17·25 proc., af blandsäd 6·70 proc., af ärter 2·50 proc., af bönor 0·21 proc., af vicker 0·90 proc., af potatis 27·90 proc. och af spånadsväxter 0·25 proc. Alltså utgör medeltalet under femårsperioden inom hela länet af höstsädsutsädet 26·74 proc., af vårsädsutsädet 41·50 proc., af baljväxtutsädet 3·61 proc., af potatisutsädet 27·90 proc. och af spånadsväxtutsädet 0·25 procent af hela utsädes medeltal.

Hvad vidare beträffar *skördebeloppet* af de olika växtslagen, utan utsädes afdragande, under den ifrågavarande femårsperioden, så finnas de årliga uppgifterna i detta afseende likasom medeltalen för hela femårsperioden sammanställda i tab. Litt. G, utvisande dessa följande allmänna förhållanden.

Af *höstvetete* hafva skördats å landsbygden 491,317 kubikfot år 1880 mot 322,465 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 279,605 kbf., och i städerna 4,817 kbf. år 1880 mot 5,003 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 3,443 kbf.; af *vårvetete* å landsbygden 586 kbf. år 1880 mot 980 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 354 kbf.; af *höstråg* å landsbygden 1,666,940 kbf. år 1880 mot 1,496,671 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,336,500 kbf.; och i städerna 19,243 kbf. år 1880 mot 25,009 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 19,110 kbf.; af *vårråg* å landsbygden 75 kbf. år 1880 mot 0 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 15 kbf.; af *korn* å landsbygden 953,314 kbf. år 1880 mot 938,600 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 937,446 kbf., och i städerna 11,943 kbf. år 1880 mot 10,743 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 11,581 kbf.; af *hafre* å landsbygden 1,102,325 kbf. år 1880 mot 782,270 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 950,459 kbf., och i städerna 10,253 kbf. år 1880 mot 10,423 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 10,531 kbf.; af *blandsäd* å landsbygden 302,320 kbf. år 1880 mot 283,113 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 361,642 kbf., och i städerna 7,796 kbf. år 1880 mot 7,992 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 8,230 kbf.; af *ärter* å landsbygden 102,094 kbf. år 1880 mot 116,761 kbf. år 1875, i medeltal under femårsperioden 119,524 kbf., och i städerna 1,719

Tab. Litt. F.

Utsädesbeloppet.

Å r.		H e l a u t s ä d e s b e l o p p e t a f											
		Hvete,		Råg,		Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Lin och hampa.
		höst-.	vår-.	höst-.	vår-.								
K u b i k f o t .													
Å landsbygden:	1876.....	37,092	88	192,364	—	155,918	142,851	60,244	21,791	1,591	7,301	242,059	2,695
	1877.....	38,105	60	194,538	—	155,950	144,647	60,656	21,803	1,593	7,850	248,948	2,803
	1878.....	38,584	44	194,987	—	156,524	145,650	60,874	21,882	1,615	7,913	250,392	2,873
	1879.....	40,105	30	197,719	—	161,423	150,847	63,759	21,575	1,599	7,122	246,484	2,553
	1880.....	50,962	70	198,894	10	149,373	183,295	51,886	22,424	1,743	6,618	249,830	2,232
		Medeltal	40,969	58	195,701	2	155,837	153,458	59,484	21,895	1,625	7,361	247,542
I städerna:	1876.....	507	—	3,002	—	1,912	1,751	1,418	417	10	1,602	4,433	—
	1877.....	512	—	3,011	—	1,923	1,765	1,392	435	25	1,569	4,565	—
	1878.....	512	—	3,011	—	1,923	1,765	1,392	435	25	1,569	4,565	—
	1879.....	512	—	3,011	—	1,923	1,765	1,392	435	25	1,569	4,565	—
	1880.....	666	—	2,877	—	2,242	1,608	1,505	434	42	1,601	4,476	—
		Medeltal	542	—	2,982	—	1,985	1,731	1,420	431	26	1,582	4,521
I hela länet:	1876.....	37,599	88	195,366	—	157,830	144,602	61,662	22,208	1,601	8,903	246,492	2,695
	1877.....	38,617	60	197,549	—	157,873	146,412	62,048	22,238	1,618	9,419	253,513	2,803
	1878.....	39,096	44	197,998	—	158,447	147,415	62,266	22,317	1,640	9,482	254,957	2,873
	1879.....	40,617	30	200,730	—	163,346	152,612	65,151	22,010	1,624	8,691	251,049	2,553
	1880.....	51,628	70	201,771	10	151,615	184,903	53,391	22,858	1,785	8,219	254,306	2,232
		Medeltal	41,511	58	198,683	2	157,822	155,189	60,904	22,326	1,534	8,943	252,063

Skördebelloppet.

Tab. Litt. G.

Å r.	H e l a s k ö r d e b e l l o p p e t (u t a n u t s ä d e t s a f d r a g).										C e n t n e r.								
	Hvete,		Råg,		Korn.		Hafre.		Blandsäd.		Ärt.		Gräs och andra foderväxter till						
	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.	höst- vår-.					
1876	135,063	1,122,961	—	—	952,966	839,373	351,292	117,858	6,345	39,907	1,841,856	43,417	9,702	925	352	6,100	991	20,757	576,866
1877	232,084	1,228,546	—	—	619,270	699,402	293,132	75,996	3,684	28,715	1,457,742	26,945	5,331	1,064	613	4,363	815	20,856	602,977
1878	295,488	1,381,603	—	—	1,131,348	1,132,337	478,133	164,658	8,199	52,763	1,334,212	46,298	11,544	2,357	1,652	3,699	841	28,168	1,246,041
1879	244,072	1,282,447	—	—	1,030,333	985,858	413,332	137,013	3,665	42,333	1,166,331	37,652	9,603	3,071	2,010	3,532	807	27,712	1,487,903
1880	491,317	1,666,940	75	—	953,314	1,102,325	302,320	102,094	5,913	30,672	1,304,944	13,758	3,310	1,171	675	2,800	660	28,807	676,513
Medeltal	279,605	1,336,500	15	—	937,446	950,459	361,042	110,524	6,341	38,578	1,427,017	32,406	7,898	1,717	1,060	4,099	823	25,290	918,060
1876	2,331	17,726	—	—	10,408	9,341	7,727	2,502	45	6,414	35,464	480	587	—	—	—	—	4,938	8,693
1877	2,958	18,929	—	—	9,390	8,625	7,008	1,475	62	3,923	27,604	403	519	—	—	—	—	4,890	10,802
1878	3,987	21,215	—	—	13,720	13,127	10,226	3,527	160	7,820	30,603	700	1,277	—	—	—	—	7,446	20,384
1879	3,123	19,038	—	—	12,443	11,307	8,394	2,260	141	7,313	27,719	478	1,120	—	—	—	—	7,577	22,667
1880	4,817	19,243	—	—	11,943	10,253	7,796	1,719	118	5,265	25,110	161	686	—	—	—	—	7,733	10,725
Medeltal	3,443	19,110	—	—	11,581	10,531	8,230	2,297	105	6,147	29,300	498	838	—	—	—	—	6,517	14,644
1876	137,894	1,140,687	—	—	963,374	841,714	359,019	120,360	6,390	46,321	1,877,320	43,867	10,289	—	—	—	—	25,695	583,559
1877	235,042	1,246,875	—	—	698,660	708,027	270,140	77,471	3,746	32,638	1,515,346	27,348	5,850	—	—	—	—	25,746	613,779
1878	299,475	1,402,818	—	—	1,145,068	1,145,464	488,359	168,185	8,359	60,583	1,364,815	46,998	12,821	—	—	—	—	30,614	1,266,375
1879	247,195	1,301,485	—	—	1,042,776	997,165	421,726	139,273	7,706	49,648	1,194,050	32,366	10,723	—	—	—	—	36,289	1,510,870
1880	496,134	1,686,183	75	—	965,257	1,112,578	310,116	103,813	6,031	35,937	1,330,054	13,943	3,996	—	—	—	—	36,540	687,238
Medeltal	283,048	1,355,610	15	—	949,027	900,990	369,872	121,821	6,446	45,025	1,456,317	32,904	8,736	1,717	1,060	4,099	823	31,777	932,704

kb. år 1880 mot 2,033 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,297 kb.; af *bönor* å landsbygden 5,913 kb. år 1880 mot 5,812 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 6,341 kb., och i städerna 118 kb. år 1880 mot 32 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 105 kb.; af *vicker* å landsbygden 30,672 kb. år 1880 mot 40,360 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 38,878 kb., och i städerna 5,265 kb. år 1880 mot 8,105 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 6,147 kb.; af *potatis* å landsbygden 1,304,944 kb. år 1880 mot 1,498,124 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,427,017 kb., och i städerna 25,110 kb. år 1880 mot 34,451 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 29,300 kb.; af *rofvor* å landsbygden 13,782 kb. år 1880 mot 35,225 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 32,466 kb., och i städerna 161 kb. år 1880 mot 100 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 438 kb.; af *kålrötter* å landsbygden 3,310 kb. år 1880 mot 3,529 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 7,898 kb., och i städerna 686 kb. år 1880 mot 500 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 838 kb.; af *mörötter* å landsbygden 1,170 kb. år 1880 mot 1,048 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,717 kb.; af *hvitbetor* å landsbygden 675 kb. år 1880 mot 225 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,060 kb.; af *lin* och *hampa* å landsbygden: af *frö* 2,800 kb. år 1880 mot 2,198 kb. år 1875, i medeltal under femårsperioden 4,099 kb., och af *spånadsämne* 660 centner år 1880 mot 1,175 ctr år 1875, i medeltal under femårsperioden 823 ctr samt af *foderväxter*, dels till *grönfoder* å landsbygden 28,807 ctr år 1880 mot 18,897 ctr år 1875, i medeltal under femårsperioden 25,260 ctr, och i städerna 7,733 ctr år 1880 mot 4,679 ctr år 1875, i medeltal under femårsperioden 6,517 ctr, dels till *hö* å landsbygden 676,513 ctr år 1880 mot 702,014 ctr år 1875, i medeltal under femårsperioden 918,060 ctr, och i städerna 10,725 ctr år 1880 mot 14,935 ctr år 1875, i medeltal under femårsperioden 14,644 ctr.

Men utom dessa ofvan anförda uppgifter om skördebelloppet af de olika växtlagen, hvilka jordbruksstatistiken erbjuder, förefinnas äfven för den ifrågavarande femårsperioden särskilda årliga uppgifter om »skörden enligt Statistiska Centralbyråns beräkning», hvilka angifva följande skördebellopp, nemligen: år 1876: af höstvetete 159,000 kb. mot 137,394 kb. enligt jordbruksstatistiken, af höstråg 1,217,800 kb. mot 1,140,687 kb., af korn 1,026,100 kb. mot 963,374 kb., af hafre 858,100 kb. mot 841,714 kb., af blandsäd 299,300 kb. mot 359,019 kb., af ärtor 118,800 kb. mot 120,360 kb., af vicker 44,100 kb. mot 46,321 kb. och af potatis 1,782,400 kb. mot 1,877,320 kb.; år 1877: af höstvetete 260,500 kb. mot 235,042 kb. enligt jordbruksstatistiken, af höstråg 1,402,500 kb. mot 1,246,875 kb., af korn 1,008,900 kb. mot 628,660 kb., af hafre 765,300 kb. mot 708,027 kb., af blandsäd 286,400 kb. mot 270,140 kb., af ärtor 119,100 kb. mot 77,471 kb., af vicker 35,900 kb. mot 32,638 kb. och af potatis 1,715,400 kb. mot 1,515,346 kb.; år 1878: af höstvetete 273,200 kb. mot 299,475 kb. enligt jordbruksstatistiken, af höstråg 1,429,500 kb. mot 1,402,818 kb., af korn 1,160,700 kb. mot 1,145,068 kb., af hafre 1,171,300 kb. mot 1,145,464 kb., af blandsäd 453,900 kb. mot 488,359 kb., af ärtor 151,300 kb. mot 168,185 kb., af vicker 59,200 kb. mot 60,583 kb. och af potatis 1,606,000 kb. mot 1,364,815 kb.; år 1879: af höstvetete 252,700 kb. mot 247,195 kb. enligt

jordbruksstatistiken, af höstråg 1,356,000 kbf. mot 1,301,485 kbf., af korn 1,124,000 kbf. mot 1,042,776 kbf., af hafre 1,030,800 kbf. mot 997,165 kbf., af blandsäd 440,500 kbf. mot 421,726 kbf., af ärter 153,900 kbf. mot 139,273 kbf., af vicker 66,500 kbf. mot 49,648 kbf. och af potatis 1,336,400 kbf. mot 1,194,050 kbf., samt år 1880: af hösthvete 361,200 kbf. mot 496,134 kbf. enligt jordbruksstatistiken, af höstråg 1,593,000 kbf. mot 1,686,183 kbf., af korn 903,100 kbf. mot 965,257 kbf., af hafre 921,100 kbf. mot 1,112,578 kbf., af blandsäd 347,400 kbf. mot 310,116 kbf., af ärter 112,900 kbf. mot 103,813 kbf., af vicker 48,500 kbf. mot 35,937 kbf. och af potatis 1,327,800 kbf. mot 1,330,054 kbf.

Sammanställas åter *medeltalen* af ofvanstående skördebelopp enligt Statistiska Centralbyråns beräkning med motsvarande medeltal af jordbruksstatistikens skördebelopp för hela femårsperioden, så visar sig förhållandet mellan dessa medeltal vara följande: medeltalet af hösthveteskörden utgör 261,320 kbf. mot 283,048 kbf. enligt jordbruksstatistiken, af höstrågs-körden 1,399,760 kbf. mot 1,355,610 kbf., af kornskörden 1,044,560 kbf. mot 949,027 kbf., af hafreskörden 949,320 kbf. mot 960,990 kbf., af blandsädeskörden 365,500 kbf. mot 369,872 kbf., af ärt-skörden 131,200 kbf. mot 121,821 kbf., af vickerskörden 50,840 kbf. mot 45,025 kbf. och af potatisskörden 1,553,600 kbf. mot 1,456,317 kbf.

Förestående sammanställning af skördebeloppen, såväl för hvarje år särskildt som i medeltal för femårsperioden i dess helhet, hvilka de båda förefintliga källorna erbjuda, utvisar alltså en ganska beaktansvärd öfverensstämmelse dem emellan, helst i betraktande af de olika och af hvarandra fullkomligt oberoende sätt, hvar på dessa skörderesultat vunnits; och denna öfverensstämmelse framstår ännu tydligare vid en jämförelse mellan hushållningssällskapets på de från de särskilda hushållningsnämnderna ingångna årliga uppgifter om skörden inom deras resp. distrikt grundade korntalsuppgifter och Statistiska Centralbyråns på länsmännens genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande insända rapporter om skörden inom deras resp. distrikt grundade korntalsuppgifter, dervid i båda fallen utsädet icke är afdraget. Nedanstående tabellariska sammanställning af dessa *korntalsuppgifter* utvisar, i synnerhet vid en jämförelse mellan medeltalen för hela femårsperioden, att Statistiska Centralbyråns

År.	Medelafkastningen i korntal af:													
	Hvete.		Råg.		Korn.		Hafre.		Bland-säd.		Trind-säd.		Potatis.	
	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.	Hushålln.-sällskapet.	Stat. Centralbyrån.
1876.....	3.1	4.2	6.2	6.3	6.6	6.6	5.9	7.1	6.1	6.7	5.8	6.0	7.1	7.8
1877.....	6.0	6.7	6.4	7.2	4.7	6.4	5.5	6.0	5.1	6.0	3.8	5.4	6.0	7.5
1878.....	7.5	7.3	7.1	7.3	7.4	7.4	7.9	7.8	7.9	7.4	7.8	6.8	5.3	6.4
1879.....	5.5	6.2	6.7	6.8	6.4	7.1	6.8	6.7	6.0	7.1	6.6	6.9	4.8	5.2
1880.....	9.1	9.2	8.2	8.0	6.3	5.7	6.0	6.0	6.0	5.6	4.6	5.1	5.2	5.1
Medeltal	6.2	6.7	6.9	7.1	6.3	6.6	6.4	6.7	6.2	6.6	5.7	6.0	5.7	6.4

korntalsuppgifter i allmänhet öfverskjuta hushållningssällskapets med ett eller annat tiondedels korn och således i regeln äro något högre än de sistnämnda, ett förhållande, som möjligen har sin förklaring deri, att, då länsmännens skörderapporter, på hvilka de förra grunda sig, lemnas tidigare på hösten, innan ännu någon betydligare aftröskning, synnerligast af vårsäden, kunnat ega rum, så äro deremot hushållningsnämndernas skördeuppgifter, på hvilka de senare grunda sig, afgifna först i medlet af december månad, sedan en betydligare aftröskning af årets skörd redan blifvit verkställd, och utgöra resultatet af specialuppgifter för hvarje särskild socken inom nämndens område.

Anställes nu, till belysande af de i det föregående anförda siffrornas relativa värde, en *jmförelse mellan medeltalen* för den egovidd, som blifvit under den ifrågavarande femårsperioden använd till odling af de särskilda växtlagen, och för det utsädesbelopp, som uppgifvits under samma tid hafva blifvit använt, samt för det skördebelopp, som uppgifves likaledes under samma tid hafva erhållits, så utvisa dessa medeltal följande allmänna förhållanden i afseende på de hufvudsakligaste växtlagen.

Till *höstsäd* hafva användts å landsbygden 260,809 qv.-ref hvarå utsätts 236,670 kbf. eller icke fullt 1 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 25 kappar pr tunnland, och skördats 1,616,105 kbf. eller något öfver 6 kbf. pr qv.-ref, således något öfver 6:te kornet (6.4), ungefär motsvarande $5\frac{1}{2}$ tunna pr tunnland; och i städerna 3,920 qv.-ref, derå utsätts 3,524 kbf. eller något mindre än 1 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 24 kappar pr tunnland, och skördats 22,553 kbf. eller nära 6 kbf. pr qv.-ref, således nära 6:te kornet, ungefär motsvarande 5 tunnor pr tunnland. Till *vårsäd* (stråsäd) hafva användts å landsbygden 299,466 qv.-ref, derå utsätts 368,779 kbf. eller omkring $1\frac{1}{4}$ kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 34 kappar pr tunnland, och skördats 2,249,547 kbf. eller något öfver 6 kbf. pr qv.-ref, således något öfver 6:te kornet (6.3), ungefär motsvarande $5\frac{1}{2}$ tunna pr tunnland; och i städerna 4,620 qv.-ref, derå utsätts 5,136 kbf. eller något öfver 1 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 30 kappar pr tunnland, och skördats 30,342 kbf. eller omkring $6\frac{1}{2}$ kbf. pr qv.-ref, således omkring $6\frac{1}{2}$ korn, ungefär motsvarande 6 tunnor pr tunnland. Till *baljväxter* hafva användts å landsbygden 28,494 qv.-ref, hvarå utsätts 30,884 kbf. eller något öfver 1 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 30 kappar pr tunnland, och skördats 164,743 kbf. eller omkring $5\frac{3}{4}$ kbf. pr qv.-ref, således omkring $5\frac{1}{2}$ korn (5.7) och ungefär motsvarande 5 tunnor pr tunnland; och i städerna 1,849 qv.-ref, derå utsätts 2,039 kbf. eller något öfver 1 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 30 kappar pr tunnland, och skördats 8,549 kbf. eller omkring $4\frac{1}{2}$ kbf. pr qv.-ref, således omkring 4:de kornet, ungefär motsvarande 4 tunnor pr tunnland. Till *potatis* hafva användts å landsbygden 41,311 qv.-ref, hvarå utsätts 247,542 kbf. eller nära 6 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande (efter 4.8 kbf. pr tunna) $6\frac{3}{4}$ tunna pr tunnland, och skördats 1,427,017 kbf. eller omkring $3\frac{1}{2}$ kbf. pr qv.-ref, således omkring 6:te kornet (5.9) och ungefär motsvarande 40 tunnor pr tunnland; och i städerna 725 qv.-ref, derå utsätts 4,521 kbf. eller något öfver 6 kbf. pr qv.-ref, ungefär motsvarande 7 tunnor pr tunnland, och skördats 29,300 kbf. eller omkring $40\frac{1}{2}$ kbf. pr qv.-ref, således omkring 7:de kornet, och ungefär motsvarande 46 tunnor pr tunnland. Till *höstskörd* hafva användts å landsbygden 249,713 qv.-ref, hvarå skördats 918,060 centner eller omkring $3\frac{2}{3}$ centner pr qv.-ref

och ungefär motsvarande 20 centner eller 100 lispund pr tunnland; och i städerna 3,774 qv.-ref, derå skördats 14,644 centner eller omkring 4 centner pr qv.-ref och ungefär motsvarande 22 centner eller 110 lispund pr tunnland.

I afseende på ofvan angifna medeltal för utsädesbeloppet pr tunnland af de särskilda växtslagen må anmärkas, att desamma torde mera närma sig det verkliga utsädesbeloppet än motsvarande medeltal i senast 1875 afgifna femårsberättelse, enär utsädesbeloppet af vårsäden (korn, hafre och blandsäd) nu höjt sig från 30 till 34 kappar pr tunnland, utsädesbeloppet af baljväxterna (ärter, bönor och vicker) från 28 till 30 kappar pr tunnland och utsädesbeloppet af potatisen från 6 till 6³/₄ tunna pr tunnland, under det att utsädesbeloppet af höstsäden (hvete och råg) fortfarande bibehåller sig vid 25 kappar pr tunnland. Vanligen beräknas nemligen utsädesbeloppet utgå: af hvete 23¹/₂, af råg 27, af korn 32¹/₂, af hafre 39¹/₄, af blandsäd 36¹/₄ och af ärter 26¹/₂ kappar samt af potatis 7¹/₄ tunnor pr tunnland. Särskildt kan slutligen förtjena anmärkas, att förhållandet mellan medeltalen af skördebeloppet under förra femårsperioden (1871—1875) och samma medeltal under nu ifrågasvarande femårsperiod (1876—1880) ställer sig sålunda: af hvete skördades i medeltal 8·3 korn under den förra mot 6·2 korn under den senare, af råg 7·3 korn under den förra mot 6·9 under den senare, af korn 6·7 korn under den förra mot 6·3 korn under den senare, af hafre 6·8 korn under den förra mot 6·4 under den senare, af blandsäd 6·9 korn under den förra mot 6·2 under den senare, af trindsäd 5·8 korn under den förra mot 5·7 under den senare och af potatis 6·8 korn under den förra mot 5·7 korn under den senare perioden. Dessa siffror utvisa en icke obetydlig underlägsenhet för den senare femårsperioden i jämförelse med den förra. Årliga medelskörden i sin helhet under femårsperioden 1871—1875 uppgick till 7·1 korn mot en medelskörd af 6·3 korn under femårsperioden 1876—1880. Dock torde denna senare medelskörd kunna betecknas såsom »nästan fullt medelmättig».

Hvad kreatursantalet af de särskilda husdjursslagen under den ifrågasvarande femårsperioden vidkommer, så finnas de årliga uppgifterna i detta afseende, jemte medeltalen för hela femårsperioden, sammanställda i tabell Litt H, utvisande dessa följande allmänna förhållanden.

Af hästar öfver tre år underhöllos å landsbygden 17,475 stycken år 1880 mot 17,647 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 17,603 stycken, och i städerna 463 stycken år 1880 mot 420 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 465 stycken. Af hästar under tre år underhöllos å landsbygden 1,980 stycken år 1880 mot 1,967 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 2,069 stycken, och i städerna 2 stycken år 1880 mot 8 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 6 stycken. Af oxar underhöllos å landsbygden 6,124 stycken år 1880 mot 6,292 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 6,151 stycken, och i städerna 10 stycken år 1880 mot 14 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 10 stycken. Af tjurar underhöllos å landsbygden 1,521 stycken år 1880 mot 1,357 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 1,561 stycken, och i städerna 2 stycken år 1880 mot 4 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 3 stycken. Af kor underhöllos å landsbygden 39,908 stycken år 1880 mot 38,313 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 39,424

stycken, och i städerna 360 stycken år 1880 mot 426 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 381 stycken. Af ungnöt underhöllos å landsbygden 13,768 stycken år 1880 mot 13,718 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 13,926 stycken och i städerna 3 stycken år 1880 mot 10 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 6 stycken. Af får underhöllos å landsbygden 39,104 stycken år 1880 mot 41,371 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 39,695 stycken, och i städerna 30 stycken år 1880 mot 40 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 34 stycken. Af getter underhöllos å landsbygden 140 stycken år 1880 mot 151 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 144 stycken, och i städerna 2 stycken år 1880 mot 3 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 3 stycken. Af svin underhöllos å landsbygden 14,347 stycken år 1880 mot 13,435 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 14,395 stycken, och i städerna 464 stycken år 1880 mot 646 stycken år 1875, i medeltal under femårsperioden 544 stycken.

Förhållandet mellan medeltalen för kreatursantalet i hela länet under näst föregående femårsperiod (1871—1875) och samma medeltal under nu ifrågasvarande femårsperiod (1876—1880) ställer sig sålunda: under den förra femårsperioden underhöllos i medeltal inom hela länet 18,147 stycken hästar öfver 3 år (deraf 17,715 stycken å landsbygden och 432 stycken i städerna) mot 18,068 stycken under den senare (deraf 17,603 stycken å landsbygden och 465 stycken i städerna); 1,808 stycken hästar under 3 år (deraf 1,800 stycken å landsbygden och 8

Tab. Litt. H.

Kreatursantalet.

	Antal vid årets slut underhållna:								
	Hästar		Oxar.	Tju- rar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Get- ter.	Svin.
	öfver 3 år.	under 3 år.							
Å landsbygden:									
1876.....	17,554	1,964	6,056	1,539	38,687	12,716	39,662	149	14,312
1877.....	17,584	2,050	6,115	1,556	38,963	13,915	39,686	146	14,388
1878.....	17,657	2,156	6,257	1,594	39,528	14,708	39,845	152	14,503
1879.....	17,747	2,192	6,205	1,592	40,035	14,525	40,199	134	14,427
1880.....	17,475	1,980	6,124	1,521	39,908	13,768	39,104	140	14,347
Medeltal	17,603	2,069	6,151	1,561	39,424	13,926	39,695	144	14,395
I städerna:									
1876.....	451	7	8	3	390	8	35	3	673
1877.....	460	9	10	4	386	6	34	3	560
1878.....	475	9	10	4	386	6	35	3	516
1879.....	475	5	10	4	381	6	38	3	505
1880.....	463	2	10	2	360	3	30	2	464
Medeltal	465	6	10	3	381	6	34	3	544
I hela länet:									
1876.....	18,005	1,971	6,064	1,542	39,077	12,724	39,697	152	14,985
1877.....	18,044	2,059	6,125	1,560	39,349	13,921	39,700	149	14,948
1878.....	18,132	2,165	6,267	1,598	39,914	14,714	39,880	155	15,019
1879.....	18,222	2,197	6,215	1,596	40,416	14,531	40,237	137	14,932
1880.....	17,938	1,982	6,134	1,523	40,268	13,771	39,134	142	14,811
Medeltal	18,068	2,075	6,161	1,564	39,805	13,932	39,720	147	14,939

stycken i städerna) mot 2,075 stycken (deraf 2,069 stycken å landsbygden och 6 stycken i städerna); 6,273 stycken *oxar* (deraf 6,252 stycken å landsbygden och 21 stycken i städerna) mot 6,161 stycken (deraf 6,151 stycken å landsbygden och 10 stycken i städerna); 1,406 stycken *tjurar* (deraf 1,400 stycken å landsbygden och 6 stycken i städerna) mot 1,564 stycken (deraf 1,561 stycken å landsbygden och 3 stycken i städerna); 37,746 stycken *kor* (deraf 37,305 stycken å landsbygden och 441 stycken i städerna) mot 39,805 stycken (deraf 39,424 stycken å landsbygden och 381 stycken i städerna); 13,219 stycken *ungnöt* (deraf 13,200 stycken å landsbygden och 19 stycken i städerna) mot 13,932 stycken (deraf 13,926 stycken å landsbygden och 6 stycken i städerna); 41,750 stycken *får* (deraf 41,694 stycken å landsbygden och 56 stycken i städerna) mot 39,729 stycken (deraf 39,695 stycken å landsbygden och 34 stycken i städerna); 140 stycken *getter* (deraf 136 stycken å landsbygden och 4 stycken i städerna) mot 147 stycken (deraf 144 stycken å landsbygden och 3 stycken i städerna); samt 14,205 stycken *svin* (deraf 13,616 stycken å landsbygden och 589 stycken i städerna) mot 14,939 stycken (deraf 14,395 stycken å landsbygden och 544 stycken i städerna). Således visar perioden 1876—1880 *minskning* i afseende på äldre hästar (med 79 stycken), oxar (med 112 stycken) och får (med 2,021 stycken), men en *tillökning* deremot med afseende på unghästar (med 267 stycken), tjurar (med 158 stycken), kor (med 2,059 stycken), ungnöt (med 713 stycken) och svin (med 734 stycken).

Procentförhållandet mellan ofvan angifna antal af hvar och ett bland de särskilda kreatursslagen, å ena, och hela kreatursantalet enligt medeltalen för länet i dess helhet, å andra sidan, visar sig för perioden 1876—1880 vara följande. Antalet äldre hästar utgör 13·25 procent, unghästar 1·50 proc., oxar 4·50 proc., tjurar 1·14 proc., kor 29·20 proc., ungnöt 10·25 proc., får 29·15 proc. och svin 11 proc. af hela kreatursantalet inom länet. Särskildt må anmärkas rörande förhållandet mellan antalet tjurar, kor och ungnöt, att antalet tjurar utgör nära 4 proc. och antalet ungnöt 35 proc. af hela koantalet inom länet.

En *jämförelse mellan* den för år 1880 uppgifna *areal af odlad jord*, å ena, samt antalet *dragare och nötkreatur* enligt medeltalen för länet i dess helhet under femårsperioden, å andra sidan, gifver följande utslag. Af dragare (hästar öfver tre år och oxar) belöper sig 1 på 10½ tunnland åker och af nötkreatur (tjurar, kor och ungnöt) svarar 1 mot 4½ tunnland åker och annan odlad jord.

Hvad *brukningssättet* beträffar, är tvåskiftesbruket fortfarande det allmännaste inom länet, hvarvid dock nästan allestädes, der detta brukningssätt användes, en större eller mindre del af trädesjorden begagnas för odling af rotfrukter och baljväxter samt lin och klöfver. Vexelbruk, som gemenligen förekommer endast å större egendomar, synnerligen inom den södra och mellersta delen af länet, uppgifves utgöra det öfvervägande brukningssättet inom Bro härad och å stadsjord. För beräkning af den areal, hvarpå detta brukningssätt användes, saknas ännu någorlunda fullständiga och tillförlitliga uppgifter. Dock läres med all sannolikhet kunna antagas, att nästan samma procentförhållande mellan brukningssätten, som i senaste femårsberättelse angifves för år 1875, fortfarande eger rum, så att tvåskiftesbruket må kunna anses år 1880 hafva upptagit omkring 75 proc. af länets hela besädda åkerareal samt återstående 25 proc. af

den besädda åkerjorden böra fördelas så, att vexelbruket upptager omkring 23 procent och treskiftesbruket, som på senare tiden börjat vinna insteg hos allmogen, anslås till omkring 2 proc. Inom Trögds, Vaksala, Olands och Örbyhus härad, för hvilka någorlunda fullständiga primäruppgifter i detta afseende förefinnas, voro år 1880 af den besädda åkerjorden under tvåskiftesbruk 484,653 kvadratref eller omkring 79 proc. och under vexelbruk 123,555 kvadratref eller omkring 20 proc., under det återstoden af den besädda åkerjorden eller omkring 1 proc. var underkastad treskiftesbruk. Detta förhållande torde dock gälla endast för den nordöstra delen af länet, der vexelbruk i allmänhet förekommer mera sparsamt. Anmärkas må ock att, om än trädesjorden, som ansågs år 1870 utgöra omkring 35 proc. och år 1875 hafva nedgått till omkring 33 proc. af den odlade jordens hela areal, under perioden 1876—1880 synes hafva ännu ytterligare nedgått för länet i dess helhet efter medeltalet för hela femårsperioden till omkring 32 proc. och för landsbygden, efter uppgifterna för år 1880, till omkring 30·25 proc. af hela arealen af åker och annan odlad jord, denna trädes antagligen inträffade förminskning dock icke kan ensamt tillskrivas en utvidgning af ett ordnad vexelbruk inom länet, utan fastmer torde vara en följd af det ytterligare utsträckta begagnandet af trädesjorden vid tvåskiftesbruket för odling af rotfrukter och baljväxter samt lin och klöfver.

Vidden af *nyodling* å länets landsbygd är uppgifven för år 1876 till 4,401·6 qv.-ref, för år 1877 till 4,702·3 qv.-ref, för år 1878 till 4,123·5 qv.-ref, för år 1879 till 9,055·2 qv.-ref och för år 1880 till 7,056·9 qv.-ref, utgörande alltså tillsammans för hela femårsperioden 29,339·5 qv.-ref, eller i medeltal per år 5,867·9 qv.-ref. Men utan all fråga äro dessa nyodlingsuppgifter ofullständiga och i allmänhet bristfälliga. Detta förhållande finnes särskildt anmärkt för år 1877, då dylika uppgifter saknades från 6 härad bland 13, likasom åren 1876 och 1879 från 3 härad, och vinner dessutom ytterligare bekräftelse, då man jemför åkerarealsumman för år 1880, utgörande 1,401,258 qv.-ref, med åkerarealsumman för år 1875, uppgående till 1,279,869 qv.-ref. Denna jämförelse visar en tillökning af åkerns areal under den ifrågavarande femårsperioden med icke mindre än 121,389 qv.-ref eller i medeltal per år 24,277·8 qv.-ref, en tillökning, som företrädesvis faller på de båda sista åren af femårsperioden, utgörande för år 1879 42,321 qv.-ref och för år 1880 45,088 qv.-ref, enligt hvad framgår af de jordbruksstatistiska undersökningar, hvilka af förste landtmätaren utförts inom norra och östra delarna af länet under sagda år.

Rådfrågas åter de från hushållningsnämnderna till hushållningssällskapet ingifna årliga uppgifterna om verkställda nyodlingar inom deras resp. distrikt, hvilka, med bifogad anmärkning om deras ofullständighet, finnas intagna i hushållningssällskapets afgifna årsberättelser, så skulle de under den ifrågavarande femårsperioden verkställda nyodlingarna inom länet hafva utgjort: år 1876, inom 10 härad, 786 t:d; år 1877, inom 6 härad, 409 t:d 2 k:d (deraf 257 t:d å ängsmarker, 95 t:d 6 k:d å skogsmarker och återstående 56 t:d 28 k:d å annan odlingsbar mark); år 1878, inom 7 härad, 394 t:d (deraf 176 t:d å ängsmarker, 117 t:d å skogsmarker och återstående 101 t:d å annan odlingsbar mark); år 1879, inom 10 härad, 1,607 t:d (deraf 758 t:d 24 k:d å ängsmarker, 117 t:d å skogsmarker och återstående 731 t:d 8 k:d å annan odlingsbar mark) och år 1880,

inom alla 13 häraden, 1,260 t:d 5 k:d (deraf 928 t:d 3 k:d å ängsmarker, 129 t:d 10 k:d å hagmarker och återstående 202 t:d 24 k:d å annan odlingsbar mark) eller tillsammans under hela femårsperioden 4,456 t:d 17 k:d. Enligt dessa uppgifter hafva således nyodlingarna omfattat i årligt medeltal 891 t:d 10 k:d eller omkring 4,991·3 qv.-ref.

Vidden af *vattenaftappning* å länets landsbygd är uppgifven för år 1877 till 240·8 qv.-ref (inom 1 härad), för år 1878 till 3,388 qv.-ref (inom 3 härad), för år 1879 till 1,545·6 qv.-ref (inom 6 härad) och för år 1880 till 3,889·2 qv.-ref (inom 4 härad); för år 1876 saknas uppgift i detta afseende. Af hushållningssällskapets årsberättelser inhemtas för öfrigt, att under år 1876 det så kallade Flodiket inom Kungs-Husby socken blifvit i det närmaste färdigt samt afdikning af Norunda härads allmänning för skogssådd å densamma blifvit beslutad; att under år 1877 afdikningen af Norunda härads allmänning tagit sin början samt torrlägningsarbeten å Bälunge mossar, innefattande en vidd af 1,700 tunnland, företagits för beredande af möjlighet att odla desamma; att under år 1878 vid Nynäs inom Vårfrukyrka socken verkstälts vattenaftappning å 50 tunnland af den sankta ängsmarken utefter Enköpingsån samt inom Björklinge socken, genom sjön Velångens aftappning, torrlagts omkring 1,500 tunnland, deraf största delen afsetts för skogsplantering, äfvensom inom Vaksala socken pågått rätning och upprensning af en årännil, som sträcker sig från Åby i Fundbo socken till Jälla gårds egoområde i Vaksala socken, hvarjemte mossaftappningar varit under arbete å omkring 100 tunnland inom Elfkarleby socken och å omkring 200 tunnland inom Vestlands socken; att under år 1879 dels den under föregående år påbörjade sänkningen af sjön Velängen (och Vissjön) inom Björklinge socken å Norunda härads allmänning blifvit fullbordad för en kostnad af närmare 20,000 kronor, dels ock den under föregående år påbörjade årensningen inom Vaksala socken fortgått, hvarjemte inom Stafby socken genom en större afdikning af den så kallade Rundmyran 84 tunnland blifvit för odling torrlagda; samt att under år 1880 sjön Mossaren å Norunda härads allmänning blifvit sänkt genom afdikning till sjön Velängen.

Vidden af *underdikning* å länets landsbygd är uppgifven för år 1876 till 1,176 qv.-ref (inom 3 härad), för år 1877 till 1,086·4 qv.-ref (inom 4 härad), för år 1878 till 722·4 qv.-ref (inom 6 härad), för år 1879 till 1,768·2 qv.-ref (inom 10 härad) och för år 1880 till 1,926·4 qv.-ref (inom 5 härad); utgörande alltså summan af under femårsperioden, enligt dessa tvifvelsutän ej fullständiga uppgifter, underdikad åkerjord inom länet 6,679·4 qv.-ref mot 9,792·9 qv.-ref under den närmast föregående femårsperioden.

Ängsvattning å länets landsbygd uppgifves hafva egt rum under år 1880 å 56 qv.-ref inom Tegelsmora socken. Under femårsperiodens öfriga år uppgifves icke någon ängsvattning hafva inom länet förekommit.

Vidden af *mergling* å länets landsbygd är uppgifven för år 1878 till 22·4 qv.-ref (inom Björklinge socken), för år 1879 till 179·2 qv.-ref (inom 4 härad) och för år 1880 till 778·4 qv.-ref (inom 3 härad); utgörande således, enligt dessa bristfälliga uppgifter, summan af under femårsperioden merglad åkerjord inom länet 980 qv.-ref mot 279·8 qv.-ref under den närmast föregående femårsperioden.

Vidden af *skogssådd* å länets landsbygd är uppgifven för år 1877 till 1,668·8 qv.-ref (inom 3 härad), för år 1878 till 448 qv.-ref (inom 2 härad), för år 1879 till 881·9 qv.-ref (inom 7 härad) och för år 1880 till 1,013·6 qv.-ref (inom 4 härad); utgörande således summan af den under femårsperioden, enligt dessa ofullständiga uppgifter, med skogsfrön besådda mark inom länet 4,012·3 qv.-ref mot 423 qv.-ref under den närmast föregående femårsperioden.

Skogsplanteringen å länets landsbygd uppgifves år 1877 hafva uppgått till 1,000 stycken tall- och granplantor (inom Bro härad) samt år 1878 hafva omfattat 140 qv.-ref (inom 2 härad), år 1879: 246·4 qv.-ref (inom 7 härad) och år 1880: 621·6 qv.-ref (inom 5 härad); utgörande således, enligt dessa bristfälliga uppgifter, summan af under femårsperioden med skog planterad mark inom länet dels ett område för 1,000 stycken utsatta tall- och granplantor dels ock 1,008 qv.-ref mot 100 qv.-ref under den närmast föregående femårsperioden.

Rörande *väderleken* samt *sånings-* och *skördetiden* meddela de årliga uppgifterna under femårsperioden följande upplysningar. *År 1876* verkställdes vårsådden mot slutet af april och i början af maj månad, sedan höstsådden år 1875 egt rum mot slutet af augusti och i början af september månad, båda under en i allmänhet mindre tjenlig väderlek inom hela länet. Bergningen försiggick inom hela länet, hvad hö- och höstsådesskörden beträffar, under en särdeles tjenlig väderlek i juli och augusti månader, hvaremot den af vårsådesskörden, der denna ej afslutades under augusti månad, synnerligen försvårades genom en derefter inträffande regnig väderlek under förra hälften af september månad. *År 1877* verkställdes vårsådden först under maj månad (minst 14 dagar senare än vanligt), sedan höstsådden år 1876 egt rum mot slutet af augusti och i början af september månad, båda under en i allmänhet ogynsam väderlek inom hela länet. Såväl hö- som sådesbergningen försiggick under mycket ogynsamma väderleksförhållanden inom hela länet, till följd hvaraf all säd blef mer eller mindre skadad af väta. Vårsådesbergningen fortgick ännu under oktober månad i anseende till en del vårsåds sena mognad. *År 1878* verkställdes vårsådden under senare hälften af april och i början af maj månad, sedan höstsådden år 1877 egt rum mot slutet af augusti och i början af september månad, båda under en i allmänhet mindre gynsam väderlek inom hela länet. Bergningen försiggick, hvad höskörden beträffar, under temligen gynsamma väderleksförhållanden i juli månad, men under en regnig och ogynsam väderlek för sådesskörden i augusti och september månader inom hela länet. *År 1879* verkställdes vårsådden mot slutet af april och under förra hälften af maj månad något senare än vanligt, sedan höstsådden år 1878 egt rum mot slutet af augusti och i början af september månad, båda under en i allmänhet gynsamma väderleksförhållanden inom hela länet. Bergningen, såväl af hö som af säd, försiggick i vanlig tid inom hela länet under en i allmänhet någorlunda tjenlig väderlek, höbergningen under senare hälften af juli och sådesbergningen under augusti månad. *År 1880* verkställdes vårsådden mot slutet af april och i början af maj månad, sedan höstsådden år 1879 egt rum mot slutet af augusti och i början af september månad, båda under en i allmänhet gynsamma väderleksförhållanden inom hela länet. Bergningen, såväl af hö som af säd, försiggick inom hela länet under en i allmänhet mycket tjenlig väderlek, höberg-

ningen under senare hälften af juli och sädesbergningen under augusti månad.

Rörande *skördens beskaffenhet och vikt* meddela de årliga uppgifterna under femårsperioden följande upplysningar. År 1876 var säden i allmänhet af god beskaffenhet, der den ej blifvit skadad af regn under inbergningen. Hvetet vägde 2·80 à 3, rågen 2·60 à 2·90, kornet 2·40 à 2·70 och hafren 1·80 à 2 centner per tunna (= 6·3 kubikfot) och utföll potatisskörden, såväl till mängd som beskaffenhet, god men skörden af öfriga rotfrukter och foderväxterna vida under medelmåttan, under det att sädesskörden i sin helhet, oaktadt den långvariga sommartorkan och en i allmänhet mycket klen hveteskörd, utföll »nära medelmåttig». År 1877 var säden i allmänhet, såsom skadad af regn och frost, af underhållig beskaffenhet och lätt till vigten. Hvetet vägde 2·60 à 2·90, rågen 2·40 à 2·70, kornet 1·90 à 2·20 och hafren 1·40 à 1·70 centner per tunna (= 6·3 kubikfot) och utföll potatisskörden, såväl till mängd som beskaffenhet, medelmåttig samt skörden af öfriga rotfrukter och foderväxterna under medelmåttan, under det att sädesskörden i sin helhet, om än höstsäden kunde anses hafva lemnat en medelmåttig skörd, utföll under medelmåttan, så att årets skörd uppskattades öfver hufvud taget och med särskildt fäst afseende på dess mindre goda beskaffenhet såsom »under medelmåttan». År 1878 var säden i allmänhet temligen viktig och af god beskaffenhet, ehuru i synnerhet rågen och hafren lidit af väta under skördetiden inom vissa delar af länet, och utföll potatisskörden såväl till mängd som beskaffenhet under medelmåttan, men skörden af öfriga rotfrukter och foderväxterna god, under det att sädesskörden i sin helhet utföll nära god, så att årets skörd uppskattades öfver hufvud taget såsom »nästan god». År 1879 var säden i allmänhet af mindre god beskaffenhet och mindre viktig än vanligt, då isynnerhet hvetet och hafren lidit af rost, och utföll potatisskörden såväl till mängd som beskaffenhet under medelmåttan, men skörden af öfriga rotfrukter och foderväxterna god, under det att sädesskörden i sin helhet utföll något mer än medelmåttig, så att årets skörd uppskattades öfver hufvud taget såsom »fullt medelmåttig». År 1880 var säden i allmänhet af ovanligt god och viktig beskaffenhet. Potatisskörden, som var af god beskaffenhet, utföll under medelmåttan, likasom skörden af öfriga rotfrukter var mycket knapp och af foderväxterna vida under medelmåttan. Sädesskörden i sin helhet utföll fullt medelmåttig, så att årets skörd uppskattades öfver hufvud taget såsom »fullt medelmåttig». Skörden under femårsperioden kan alltså i medeltal uppskattas såsom »medelmåttig», mot en »fullt medelmåttig» medelskörd under den närmast föregående femårsperioden.

Skörden af hö från den naturliga ängen har i allmänhet utfallit: år 1876 vida under medelmåttan, år 1877 under medelmåttan, år 1878 god, år 1879 god och år 1880 under medelmåttan; och torde således höskörden under femårsperioden i medeltal kunna, likasom under den närmast föregående femårsperioden, uppskattas såsom »medelmåttig».

Skörden af halm har enligt de ingångna uppgifterna i allmänhet utfallit: år 1876 under medelmåttan, år 1877 fullt medelmåttig, år 1878 fullt god, år 1879 fullt god och år 1880 medelmåttig; och torde således halmtillgången under femårsperioden i medeltal kunna uppskattas såsom fullt medelmåttig mot en väl medelmåttig halmtillgång under den närmast föregående femårsperioden.

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1876—1880. Uppsala län.

Öfverskott till afsalu såväl af säd och andra jordbruksalster som af kreatur och andra ladugårdsalster uppgifves hafva förekommit, ehuru till olika och ej närmare angifna belopp, under alla år och inom alla härad och socknar, endast med undantag af några socknar inom norra delen af länet, der en mera talrik arbetarebefolkning finnes samlad för bergs- och bruksrörelsens behof. Vill man emellertid, på sätt i föregående femårsberättelser försökts, företaga en beräkning af det sannolika medelbeloppet af detta öfverskott under den ifrågavarande femårsperioden, hvad säd och andra jordbruksalster beträffar, så torde detsamma blifva ungefär följande. Under femårsperioden 1876—1880 hafva, enligt tabell Litt. G. i medeltal *skördats* å landsbygden inom länet 279,605 kbf. hvete, 1,336,500 kbf. råg, 937,446 kbf. korn, 950,459 kbf. hafre, 361,642 kbf. blandsäd, 119,524 kbf. ärter, 6,341 kbf. bönor, 38,878 kbf. vicker, 1,427,017 kbf. potatis samt 32,466 kbf. rofvor, 7,898 kbf. kålrötter, 1,717 kbf. morötter och 1,060 kbf. vitbetor eller tillsammans 43,141 kbf. andra rotfrukter än potatis — ett skördebelopp, som i allmänhet skall beteckna värdet af en medelmåttig medelskörd inom länet. Af denna medelskörd skall först och främst fyllas medelbehofvet till utsäde samt dernäst lemnas nödig föda åt menniskor och kreatur. Hvad derefter återstår, utgör öfverskottet till afsalu i medeltal under femårsperioden inom länet.

Medelbehofvet till utsäde å landsbygden har enligt tabell Litt. F under femårsperioden utgjort 40,969 kbf. hvete, 195,701 kbf. råg, 155,837 kbf. korn, 153,458 kbf. hafre, 59,484 kbf. blandsäd, 21,895 kbf. ärter, 1,628 kbf. bönor, 7,361 kbf. vicker samt 247,542 kbf. potatis. Beträffande åter *medelbehofvet till föda åt befolkningen* å länets landsbygd torde detsamma få beräknas efter folkmängdens antal år 1879 såsom medeltal, hvilket uppgick till 92,812 personer, och med antagande af den årliga förbrukningen på person i medeltal till 2½ tunna säd och ärter, eller 0·8 kbf. hvete, 7·8 kbf. råg, 6·3 kbf. korn och 0·8 kbf. ärter, samt 3 tunnor eller 14·4 kbf. potatis, då detta medelbehof uppgår till 74,249·6 kbf. hvete, 723,933·6 kbf. råg, 584,715·6 kbf. korn, 74,249·6 kbf. ärter samt 1,336,492·8 kbf. potatis. Vidkommande slutligen *medelbehofvet till utfodring af kreaturen*, så har, enligt tabell Litt. H, medeltalet af hästar, kor och svin, hvilka kreatur ensamt böra komma i fråga i detta afseende, under femårsperioden utgjort å landsbygden 71,422 stycken. Antages den årliga förbrukningen på ett kreatur i medeltal till 1 tunna säd och 1 tunna rotfrukter, eller 6·3 kbf. vårsäd (hafre, blandsäd och vicker) samt 4·8 kbf. potatis eller andra rotfrukter, så kommer detta medelbehof att uppgå till 449,958·6 kbf. säd och 342,825·6 kbf. rotfrukter.

Sammanläggas nu dessa tre behofsposter, nemligen till utsäde, till föda åt befolkningen och till utfodring af kreaturen, så erhålles ett årligt *medelbehof* af 115,218·6 kbf. hvete, 919,634·6 kbf. råg, 740,552·6 kbf. korn, 670,261·6 kbf. annan vårsäd (hafre, blandsäd o. vicker), 96,144·6 kbf. ärter, 1,584,034·8 kbf. potatis samt 342,825·6 kbf. andra rotfrukter. Det derefter *återstående öfverskottet till afsalu* skulle således å länets landsbygd under denna femårsperiod i medeltal hafva årligen utgjort: 164,386 kbf. hvete mot 158,437 kbf. under den närmast föregående femårsperioden (71,069 kbf. under femårsperioden 1866—1870), 416,865 kbf. råg mot 329,899 kbf. under den närmast föregående femårs-

perioden (121,802 kbf. under femårsperioden 1866—1870), 196,893 kbf. korn mot 200,770 kbf. under den närmast föregående femårsperioden (225,741 kbf. under femårsperioden 1866—1870) och 680,717 kbf. annan vårsäd (hafre, blandsäd och vicker) mot 469,631 kbf. under den närmast föregående femårsperioden (339,741 kbf. under femårsperioden 1866—1870) samt 23,379 kbf. ärter mot en brist af 1,123 kbf. under den närmast föregående femårsperioden (18,660 kbf. brist under femårsperioden 1866—1870). Deremot skulle, likasom förut, *brist för fyllandet af det beräknade medelbehovet* hafva egt rum i afseende på rotfrukterna — uppgående denna brist till 157,018 kbf. potatis mot en brist af 220,185 kbf. under den närmast föregående femårsperioden (ehuru någon potatis icke beräknats till kreaturens utfodring) och 299,685 kbf. andra rotfrukter mot en brist af 232,365 kbf. under den närmast föregående femårsperioden. Då emellertid någon sådan brist icke blifvit under något år särskildt anmärkt, så lär denna beräkning icke kunna anses vara med det verkliga förhållandet öfverensstämmande; och torde förklaringen af detta ännu alltid återkommande missförhållande i afseende på rotfrukterna vara att söka dels uti en måhända väl hög beräkningsgrund för konsumtionsbehovet, åtminstone hvad kreatursutfodringen beträffar, dels ock i synnerhet, såsom äfven i föregående femårsberättelse finnes anmärkt, uti de meddelade uppgifternas ännu fortfarande bristfällighet i detta afseende, då en stor del af den icke obetydliga rotfruktsskörd, som vinnes genom den så kallade täppodlingen vid gårdarne, sannolikt icke är tagen med vid beräkningen af den årliga rotfruktsodlingen inom länet.

Vanliga årslönen uppgifves hafva varit: år 1876 för dräng 100 å 175 kronor och för piga 60 å 100 kronor; år 1877 för dräng 100 å 150 kronor och för piga 60 å 100 kronor; år 1878 för dräng 80 å 120 kronor och för piga 40 å 80 kronor; år 1879 för dräng 80 å 120 kronor och för piga 40 å 80 kronor; samt år 1880 för dräng 80 å 120 kronor och för piga 40 å 80 kronor; alltså i medeltal under femårsperioden för dräng 112.50 kronor och för piga 68 kronor mot 125 kronor för dräng och 71.50 kronor för piga i medeltal under den närmast föregående femårsperioden.

Värdet af stat och lön har uppskattats: år 1876 för dräng till 350 å 450 kronor och för piga till 200 å 250 kronor; år 1877 för dräng till 350 å 450 kronor och för piga till 200 å 250 kronor; år 1878 för dräng till 300 å 400 kronor och för piga till 150 å 200 kronor; år 1879 för dräng till 300 å 400 kronor och för piga till 150 å 200 kronor; samt år 1880 för dräng till 300 å 400 kronor och för piga till 150 å 200 kronor; alltså i medeltal under femårsperioden för dräng 370 kronor och för piga 195 kronor mot 370 kronor för dräng och 207.50 kronor för piga i medeltal under den närmast föregående femårsperioden.

Dagsverksprisen hafva uppgifvits som följer: år 1876 för mansdagsverke under sommaren 1.50 å 3 kronor och under vintern 1 å 2 kronor, för qvindsdagsverke under sommaren 0.75 å 1 krona och under vintern 0.50 å 0.75 krona; år 1877 för mansdagsverke under sommaren 1.25 å 2 kronor och under vintern 1 å 1.50 krona, för qvindsdagsverke under sommaren 0.67 å 1 krona och under vintern 0.50 å 0.75 krona; år 1878 för mansdagsverke under sommaren 1.25 å 1.75 krona och under vintern 1 å 1.25 krona, för qvindsdagsverke under sommaren 0.50 å 1 krona och

under vintern 0.37 å 0.75 krona; år 1879 för mansdagsverke under sommaren 1.25 å 1.75 krona och under vintern 1 å 1.25 krona, för qvindsdagsverke under sommaren 0.50 å 1 krona och under vintern 0.37 å 0.75 krona; samt år 1880: för mansdagsverke under sommaren 1.25 å 1.75 krona och under vintern 1 å 1.25 krona, för qvindsdagsverke under sommaren 0.50 å 1 krona och under vintern 0.37 å 0.75 krona; alltså i medeltal under femårsperioden för mansdagsverke under sommaren 1.67 krona och under vintern 1.22 krona mot 1.90 krona för sommardagsverket och 1.42 krona för vinterdagsverket i medeltal under den närmast föregående femårsperioden, samt för qvindsdagsverke under sommaren 0.79 krona och under vintern 0.58 krona mot 0.75 krona för sommardagsverket och 0.53 krona för vinterdagsverket i medeltal under den närmast föregående femårsperioden.

Hvad *skogstillgången* inom länet beträffar, uppgifves densamma i allmänhet vara medelmättig och nästan knapp för länets eget behof: god inom Elfkarleby, Olands norra, hälften af Olands södra och Bro distrikt; medelmättig inom Tierps, Bålinge, Norunda, Ulleråkers och Håbo distrikt; samt knapp och nästan otillräcklig inom Trögds, Åsunda, Lagunda, Hagunda, Vaksala, Rasbo och hälften af Olands södra distrikt, äfvensom på många enskilda hemman inom öfriga distrikt. Alldeles skoglösa hemman finnas till ett icke obetydligt antal inom länet. Afyttring af skogsalster förekommer endast inom länets norra del till någon betydenhet, bestående af kol, kastved och timmer, men uppgifves vara af ringa betydenhet inom länets södra och mellersta delar.

Brännorfmossar finnas inom Tible socken af Håbo härad, Rasbokils socken af Rasbo härad, Tensta socken af Norunda härad, Vaksala socken af Vaksala härad, Näs socken af Ulleråkers härad och å Enköpings stads egoområde. Användningen af torfmossar till brännmaterial har varit ringa, på sätt under afdelningen skogshushållning närmare omförmäles.

Antalet af *planterade frukträd* har uppgifvits: för år 1876 till omkring 1,500 stycken, för år 1877 till 1,107 stycken (inom 6 härad), för år 1878 till 1,218 stycken (inom 7 härad), för år 1879 till 2,554 stycken (inom 10 härad) och för år 1880 till 1,485 stycken (inom 10 härad), och skulle alltså, oaktadt de mycket ofullständiga uppgifterna i detta afseende, hela antalet af de under femårsperioden planterade frukträd uppgå till 7,864 stycken inom de delar af länet, som uppgifterna omfatta, hvartill lära böra läggas de 1,000 stycken frukträd, som hushållningssällskapet årligen kostnadsfritt utdelar till hushållningsnämnderna och folkskolorna inom länet, då nyssnämnda antal kommer att ökas med 5,000 stycken och uppgå till 12,864 stycken mot 13,803 stycken under den närmast föregående femårsperioden.

Trädgårdsskötseln bedrifves såsom binäring egentligen endast vid de större egendomarne, ehuru äfven undantagsvis vid en och annan mindre lägenhet inom länet; och hafva under femårsperioden mindre trädgårdsanläggningar börjat att blifva mera allmänna äfven vid allmogens gårdar. Anläggande af trädgårdar vid folkskolorna och dessas förbättrande har under de senare åren icke obetydligt befordrats genom ett af landstinget för detta ändamål till hushållningssällskapets förfogande stäldt anslag, äfvensom genom af hushållningssällskapet kostnadsfritt lemnade träd och buskar för folkskoleträdgårdarnes behof. För öfrigt må tilläggas, att Uppsala trädgårdssällskap, som af hushållningssällskapet

erhåller ett årligt understöd för sina utställningar, inlagt synnerlig förtjenst om trädgårdsskötselns befordrande inom länet.

Binäringarna äro fortfarande i allmänhet af mindre betydelse. *Biskötsel* bedrivs, ehuru af mindre omfattning, hufvudsakligen inom den södra och mellersta delen af länet — enligt derom meddelade uppgifter funnos år 1876 inom 50 socknar 1,125 stycken bistoekar. För öfriga år saknas uppgifter. *Fiske* bedrivs till någon större omfattning förnämligast inom den norra delen af länet, ehuru insjöfiske af större eller mindre betydelse förekommer inom alla härad, synnerligast dem, som beröra Mälaren. Inom Hållnäs socken idkas strömmingsfiske, som anses utgöra hufvudnäring för dess halfva befolkning. År 1876 uppgifvas omkring 200 skötbåtar hafva varit dertill använda mot 185 år 1871 och 160 år 1866. Inom Elfkarleby socken idkas strömmings-, lax- och nejonögonsfiske. Vid Mälarefisket användes år 1880, enligt fiskeritillsyningsmannens uppgift, 204 båtar, 126 notar, 120 mjårdar, 1,671 nät och 26,017 ryssjor med en uppgifven årsafkastning af omkring 21,617 lispund fisk af allehanda slag. För öfrigt idkas såsom binäring *bränvinsbränning* (under år 1880 vid 8 ångbrännerier med en tillverkning af 778,120 kannor), *tegeltillverkning* (ensamt inom Uppsala stads egoområde finnas 5 tegelbruk) o. s. v.

Slutligen må omnämnas att *hushållningssällskapet* under femårsperioden fortfarande har sökt att verksamt befrämja icke mindre jordbrukets förbättrande än ladugårdsskötselns höjande; och hafva af hushållningssällskapet, för detta ändamål vinnande, bland annat anordnats årliga *utställningar* af såväl hornboskap som mindre husdjur (får och svin) samt fjäderfä, äfvensom af ladugårds- och husslöjdalster, med en jemförelsevis icke obetydlig prisutdelning. Dessa utställningar hafva varit dels allmänna för hela länet, dels särskilda för hvarje enskildt hushållningsdistrikt. Med de sistnämnda hafva täfingsplöjningar varit förenade. Till de allmänna utställningarna hafva under femårsperioden årligen varit anslagna 1,500 kronor och till de särskilda 1,650 kronor. Härjemte hafva utställningar af jordbruksalster (säd och frö) med åtföljande prisutdelning anordnats vid hushållningssällskapets vintersammankomster, för hvilket ändamål under femårsperioden årligen varit anslagna 300 kronor. Tilläggas må att hushållningssällskapet under femårsperioden dels fortfarande jemte landstinget lemnat anslag till fortsättande af *undersökningarna för vattenskadad marks afdikning*, hvilka numera äro nära sin afslutning, dels till förbättrande af nötkreatursafveln ej mindre uppsatt ett *stamholländeri* af ostfriesisk ras, bestående af 20 kor och 2 tjurar, än äfven utlemnat *räntefria lån* till olika belopp åt enskilda jordbrukare för inköpande af goda afvelsdjur, dels till hästafvelns förbättrande årligen från och med år 1878 utlemnat ett räntefritt lån å 5,000 kronor till afvelsdjurs inköpande åt »Föreningen för hästafvelns förbättrande inom Uppland», dels och beviljat ett årligt bidrag af 1,000 kronor till *premiering af hästar* från länet vid de allmänna uppvisningarna inför statens prisnämnd, till hvilket sistnämnda ändamål äfven landstinget lemnat anslag med 500 kronor årligen.

C) **Skogshushållning.** *Skogsmarken* inom länet upptager en sammanlagd areal af 3,413,045¹² kvadratref, på sätt närmare utvisas af följande förteckning:

	Qvadratref.	Qv-stän-ger.
Kronoparker.....	29,060	30
Häradsallmänningar	193,207	32
Kungsgårdars med flere för statsverket utarrenderade eller af kronan disponerade egendomars skogar, äfvensom skogar till af tjensteinnehafvare ännu disponerade militieboställen	75,110	75
Civila boställens skogar, samtliga under boställsinnehafvarens vård och förvaltning	10,505	21
Ecklesiastika boställens skogar, under vård och förvaltning dels af boställsinnehafvare, dels af arrendator	90,991	25
Skogar till allmänna inrättningars hemman	103,026	84
Till bergverk anslagna skogar	22,423	72
Kronohemmans skogar	6,034	73
Enskildes skogar	2,882,685	00
Summa	3,413,045	12

Förhållandet mellan arealen af länets för skogsbruk afsedda mark å ena samt arealen af duglig mark inom länet och folk-mängden å andra sidan visas af följande tabell:

Skogsareal, kvadratref.	Areal duglig mark, kvadratref.	Antal kvadratref skog på 100 kvadratref duglig mark.	Invånarnes antal år 1880.	Skogsvidd på hvar person, kvadratref.
3,413,045	5,773,188	59.1	111,019	30.7

Kronoparkerna förvaltas och bevakas af skogsstaten, dock med undantag af kronoparken Lilla Djurgården, hvilken är upplåten till Ultuna landbruksinstituts disposition, så länge institutet fortvarar. Afverkning å dessa skogar sker årligen enligt fastställda hushållningsplaner medelst trakhuggning, hvarvid för skogens återväxt kvarlemnas fröträd, utom å Tierps kronopark, hvarest årshyggena kalhuggas samt återväxt åstadkommes medelst skogsodling.

Häradsallmänningarna hafva under perioden stått under skogsstatens vård och förvaltning, med undantag af Bro allmanning, hvars bevakning och skötsel varit från och med år 1870 öfvertagna af delegarne sjelfva. Äfven å dessa skogar sker i allmänhet afverkning enligt fastställda hushållningsplaner medelst trakhuggning och kvarlemnande af fröträd för befordrande af skogsåterväxt. Undantag härifrån äro Hornö allmanning och allmanningen Snedens södra block, hvarå kalhuggning eger rum samt återväxt åvägabringas medelst skogsodling.

Förutom *afverkning* å årshyggena på kronoparkerna och häradsallmanningarne hafva å dessa skogar rensningshuggningar och hjälpgallringar egt rum, såsom varande både nödvändiga och nyttiga. Hjälpgallringarna hafva visat sig särdeles gagneliga, i det de kvarstående träden satt en större tillväxt och starkare rotfäst sig, så att de bättre förmått emotstå stormar och i synnerhet snötryck, som understundom å yngre skog förorsakar stor skada.

År 1876 hjälpgallrades.....	å 507 ⁰⁰ kvadratref.
» 1877 »	å 419 ³⁰ »
» 1878 »	å 446 ²⁰ »
» 1879 »	å 668 ⁶¹ »
» 1880 »	å 716 ¹⁰ »

Tillsammans 2,757²¹ kvadratref.

Hela årsafverkningen å kronoparkerna försäljes till en del upphuggen, till en del å rot.

Årsafverkningen å häradsallmänningsarne lemnades till en del såsom utsynning till allmänningsdelegarne och försäljes till återstående delen, i båda fallen antingen såsom upphugget virke eller å rot.

Följande tabeller utvisa de årliga afverkningsbeloppen å kronoparkerna och häradsallmänningsarne:

Afverkningsbelopp å de under skogsstatens vård och förvaltning ställda kronoparker.

Å r.	Kubikfot.	Penningsvärde. Kronor.
1876.....	189,381	12,847·15
1877.....	133,307	9,323·56
1878.....	159,578	9,970·55
1879.....	159,456	10,127·43
1880.....	193,375	11,188·47
Tillsammans	835,097	53,457·16

Afverkningsbelopp å de under skogsstatens vård och förvaltning ställda häradsallmänningsar.

Å r.	Kubikfot.	Penningsvärde. Kronor.
1876.....	748,857	49,016·67
1877.....	824,978	53,469·09
1878.....	830,956	49,741·70
1879.....	950,718	51,799·44
1880.....	1,062,842	58,090·29
Tillsammans	4,418,351	261,917·19

För erhållande af tall- och granfrö är dels å Tierps kronopark *fröklänningstuga* anlagd, der genom eldning åstadkommes utklängning af förutnämnda frösorter, dels finnas å öfriga kronoparker och samtliga häradsallmänningsar så kallade *fröklänningstugor* för utklängning af barrträdsfrö medelst solvärme.

Genom bevakernes å kronoparkerna och häradsallmänningsarne försorg har under perioden, i mån af tillgång på frökottar, barrträdsfrö, på förutnämnda sätt utklängdt, erhållits, hvilket varit vida mera groddbart än det frö, som vanligen förekommer i handeln.

Å såväl kronoparkerna som häradsallmänningsarne har å kalhuggna årshyggen äfvensom å de hyggen, hvarest genom kvarlemnade af fröträd tillräcklig återväxt ej kunnat åstadkommas, *skogsodling* försiggått dels medelst skogssådd i rutor, dels genom plantering. Nedanstående tabell utvisar de olika åtgärder, som för ändamålet blifvit vidtagna, samt åtgången af skogsplanter och skogsfrö:

År.	Fullständig skogsodling medelst plantering.	Fullständig skogsodling medelst sådd.	Hjelpkultur medelst plantering.	Hjelpkultur medelst sådd.	Använda barrträdsplanter.	
					Stycken.	Skålpund.
1876.....	16·83	398·00	88·25	962·45	33,283	316·00
1877.....	23·30	584·13	283·60	567·57	25,940	222·00
1878.....	29·58	185·50	48·80	420·70	23,533	95·65
1879.....	40·60	532·66	53·97	39·20	34,675	157·50
1880.....	123·96	168·70	140·10	49·00	85,220	62·50
Summa	234·27	1,868·99	614·72	2,038·92	202,651	853·65

Beträffande den uppgifna arealen för skogsodling vid hjälpkultur är att märka, att endast den yta, som de utsatta plantorna eller de upphackade såningsrutorna upptaga å det skogsodlade fältet; tagits i beräkning och icke detta i sin helhet.

Vid periodens början funnos å kronoparkerna och häradsallmänningsarne tillsammans 40 stycken *plantskolor*, upptagande en areal af 15·22 kvadratref, och vid periodens slut 213 stycken *plantskolor*, upptagande 56·95 kvadratref.

Skogsåterväxten såväl å kronoparkerna som häradsallmänningsarne är med få undantag god.

Inom Enköpings, Örbyhus och Olands revir hafva under perioden, för att sätta vattendränkta mark i skick att kunna bära skog, ganska betydliga arealer blifvit afdikade.

Betning har egt rum å samtliga kronoparker och häradsallmänningsar, utan att förorsaka någon synnerlig skada på skogsåterväxten, alldenstund kreatursantalet ej varit stort i förhållande till markens areal. Af ifrågavarande skogar hafva de med icke alltför stor areal samt med passande läge för intagning af betes kreatur blifvit inhägnade, och har betningen derå ordnats så väl i afseende å tid som kreaturens antal, hvarigenom densamma varit ännu mindre skadlig.

Under femårsperioden har inkomsten för betesrätt och slåtter å kronoparker och allmänningsar, efter afdrag för hägnadsmed flere omkostnader, utgjort 14,950 kronor 77 öre.

År 1880 har å Tierps kronopark *afrojning af skog* påbörjats för beredande af skjutfält åt artilleriet, hvilket skulle utsträckas 8,000 fot i längd och 1,000 fot i bredd.

Förutom kronoparker och häradsallmänningsar voro vid femårsperiodens slut *indelade till ordnad hushållning*:

a) af skogar till kungsgårdar med flere för statsverket utarrenderade eller af kronan disponerade egendomar.....	44,118 kvadratref
b) af skogar till boställen.....	40,396 "
c) af skogar till allmänna inrättnings hemman.....	11,554 "
d) skogar anslagna till bergverk.....	22,423 "

Samtliga under a, b, c och d omnämnda skogar förvaltas af innehafvare, men stå under skogsstatens uppsigt och kontroll. Å de *enskilda skogarna* synes ändamålsenlig vård och skötsel allt mer göra sig gällande.

Bland bruks- och större egendoms skogar hafva under femårsperioden flere än tillförene blifvit rationellt behandlade. Å några hafva skogskulturer utförts i ganska stor utsträckning. I och för kolningarnas förbättrande hafva bruksskolare fått genomgå kurser vid kolareskola.

Mindre egendomars och hemmans skogar hafva i allmänhet icke anlitas öfver tillväxtförmågan, om än öfverafverkning å några sådana skett.

Som vigten af skogens tillvaro numera allmänt inses af den jordbrukande klassen, har hos egare af mindre skogar visat sig låg för skogens vård, hufvudsakligen framträdande i större sparsamhet vid skogens användande samt bättre tillvaratagande af vindfällan och andra mindre värdefulla, förut försmådda virkeseffekter.

Intresset för skogsodling har under femårsperioden varit i starkt tilltagande, hvartill utan tvifvel i hög grad bidragit ej mindre hushållningssällskapets oförtröttade bemödanden om befordrandet häraf, än äfven den uppmärksamhet landstinget egnat denna angelägenhet.

Efter det landstinget år 1871 anvisat ett årligt reservationsanslag af 1,000 kronor att användas till premier för *skogssådd och skogsplantering*, har landstinget år 1876, sedan det visat sig att inga ansökningar inkommit om sådana premiers erhållande, beviljat ett årligt anslag af 1,500 kronor för verkställande af skogskulturer, hvarvid landstinget bekostar plantor och frö jemte biträde af plantör; och har landstinget anmodat hushållningssällskapets förvaltningsutskott att hafva vård om bemälda anslags användande för det uppgifna ändamålet. Hushållningssällskapet har äfven tillhandahållit allmänheten skogsfrö till billigt pris. Hushållningssällskapets erbjudande åt enskilda personer att få skogsådder och skogsplanteringar verkställda har så flitigt begagnats, att flere plantörer på en gång varit sysselsatta med biträde vid sådan skogsodling. För att åstadkomma tillräcklig tillgång å skogsplantor, äro å landstingets bekostnad plantor uppodlade och underhållna till en sammanlagd areal af 26 kvadratref, hvari finnas plantor af nästan alla svenska trädslag.

Äfven hushållningssällskapet har beviljat ett årligt anslag, 500 kronor, att från och med år 1881 utgå för samma ändamål.

Skogsingenjörer, hvilkas åliggande består uti att efter requi-sition tillhandagå enskilda skogsegare med råd och upplysningar angående skogarnes skötsel samt utföra åt dem uppdragna skogsodlings- och andra skogshushållningsarbeten, hafva under femårsperioden varit inom länet använda; och har hushållningssällskapet bekostat de utgifter, som enskilda personer skolat vidkännas för anlitan af sådana tjänstemän.

Skogsingenjörernas förrättningar i länet under femårsperioden visas af följande tabell:

År.	Antal förrättningsställen.		Q v a d r a t r e f.						Summa.	Dag-gar.	Qv.-ref.	
	Antal förrättningsställen.	Antal förrättningsställen.	Stycken.	Q	v	a	d	r				a
1876.....	7	27	4,000	21,478	—	0'40	—	—	900	11	26,378'40	
1877.....	5	16	11,606	15,825	490	1'50	240	112	450	3	28,724'50	
1878.....	9	36	14,230	—	—	—	305	—	570	24	15,105'00	
1879.....	14	52	43,520	6,160	85	0'40	500	65	280	16	50,610'40	
1880.....	18	69	213,980	—	122	8'36	—	193	1,694	16	215,997'36	
Summa	53	200	287,336	43,463	697	10'68	1,045	370	3,894	70	336,815'66	

Fjerde *inspektionsdistriktet*, hvilket Uppsala län, enligt den af Eders Kungl. Maj:t den 10 december 1865 i nåder beslutade organisation af skogsstaten tillhört, har i följd af inrättandet af ett nytt inspektionsdistrikt i Norrland sedan december månad 1872 varit benämndt Östra distriktet. Länet är indeladt i 4 revir eller jägmästaredistrikt, nemligen Örbyhus, Olands, Uppsala och Enköpings, med hvar sin jägmästare och tillhoppa 5 kronojägare samt 3 extra kronojägare, hvarförutom äro anstälde 8 extra jägmästare.

För *bevakningen* å häradsallmännigarne finnas 17 ordinarie och 5 extra kronoskogvaktare antagna. Kronojägarna bevaka kronoparkerna och de extra jägmästarna tjänstgöra inom visst revir på ordinarie jägmästarens ansvar.

Efter den våldeld, som i slutet af december 1875 ödelade hufvudbyggnaden vid den år 1860 på statens bekostnad inrättade och på Tierps kronopark förlagda *skogsskola*, inventog ofördröjligen åtgärder för anskaffande af nödortfiga inventarier och provisionellt inredande af bonings- och lärorum å samma ort, hvilka anordningar hunno genomföras så tidigt, att skolan redan den 1 februari 1876 kunde åter börja sin verksamhet. Hösten 1876 förflyttades skolan till en för densamma förhyrd lokal å egendomen Rosendal vid kronoparken Åsen nära Uppsala, hvilken lokal, under afvaktan på fullbordande af nya skolbyggnader vid Tierps kronoparks södra gräns nära Marma jernvägsstation, bibehölls till hösten 1878, då nyssnämnda byggnader voro färdiga och afsynade, så att skolan kunde dit inflyttas.

Undervisningen vid skolan bestrides fortfarande af två lärare. Förste läraren är skolans föreståndare och derjemte jägmästare i Örbyhus revir. Under femårsperioden hafva 71 lär-lingar, 50 ordinarie och 21 extra, blifvit utexaminerade, af hvilka de flesta erhållit anställning såsom skogvaktare.

I afseende å *handeln med skogsprodukter* samt *tjära-, kalk-, pottaske-* och *hartstillverkningen* äfvensom *stängselsättets* olägenheter åberopar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, hvad i senaste och näst föregående femårsberättelser blifvit derom andraget.

Svedjande begagnas numera ytterst sällan. *Skogseldar* hafva inträffat under femårsperioden å följande tider och ställen: den 26 juli 1876 å Ulleråkers allmanning, då elden öfvergick 63 kvadratref; den 31 maj 1880 å samma allmanning, då elden öfvergick 224 qv.-ref; den 3 juni 1880 å kronoparken Åsen, då elden öfvergick 0'25 qv.-ref; den 11 september 1880 å Ulleråkers allmanning, då elden öfvergick 0'35 qv.-ref; samt i september 1880 å Norunda allmanning, då elden öfvergick 5'15 qv.-ref. Ehuru de flesta af dessa skogseldar varit till sina följder mindre betydliga, hafva de samtliga utgjort tillbud till stora olyckor, som dock genom gynsamma omständigheter för släckning kunnat förekommas. Några särdeles betydliga *stormskador* hafva de allmänna skogarna icke lidit. De största hafva år 1879 inträffat å Håbo och Torsviudds allmänningar. *Insekt-härjning* har orsakat ganska stor skada å allmänna skogarna. Å Lagunda, Håbo, Hornö och Hammars allmänningar hafva afverkats tillsammans 1,104 famnar granskog, som varit dödad af insekten granbarksborren. Å kronoparkerna Åsen och Tierp samt Norunda och Tierps allmänningar hafva plantbestånden varit hårdt angripna af insekten snytbaggen. Till begränsning af sådana härjningar hafva åtgärder vidtagits. Af *sjukdomen »schytte»*, som anses framkallas genom stark torka under den

tid kälen ännu förefinnes i jorden, hafva tallplantorna å några skogar, såväl i plantskolor som på årshyggena, lidit, och en mängd plantor utdött. *Skogsåverkan* förekommer numera högst sällan.

För närvarande tillgodogöres ej någon *torfmosse* inom länet till brännmaterial. Under nästföregående femårsperiod och till den 1 juli 1878 användes för beredande af sådant en torfmosse, hörande till Norr Hällby egendom i Vaksala socken, belägen omkring 0.7 mil från Uppsala stad, hvarest år 1876 tillverkades 720,000 stycken rörtorf, år 1877: 740,000 stycken och 1878: 390,000 stycken. En del af denna torf användes dels vid ångbränneriet och dels vid ångqvarnen här i staden. Försäljning af detta brännmaterial skedde och till pris af 14 kronor per 1,000 stycken eller per 100 kubikfot. Nämda egendom har nyligen blifvit försäld och lär nu varande egare hafva för af-sigt att återupptaga rörtorfberedningen derstädes.

Skogsprodukternas pris, som år 1878 varit lägst, hafva under femårsperioden i medeltal utgjort:

inom södra delen af länet:

för sågblock per stycke.....	kronor 3.00 å 3.50
» byggnadstimmer per stycke...	» 2.25 å 2.75
» ved per famn å 100 kub.-fot	» 8.00
» gärdsel per 100 stycken.....	» 4.00
» stör per 100 stycken.....	» 2.50 å 3.50
» kol per läst å 12 tunnor.....	» 8.00 å 9.00

samt inom norra delen af länet:

för sågblock per stycke.....	kronor 2.00 å 2.75
» byggnadstimmer per stycke...	» 1.50 å 2.25
» ved per famn å 100 kub.-fot	» 5.50
» gärdsel per 100 stycken.....	» 3.00 å 3.50
» stör per 100 stycken.....	» 2.00 å 2.50
» kol per läst å 12 tunnor.....	» 6.00 å 7.00

Prisen på förutnämnda effekter torde sedan förra femårsperioden hafva minskats med omkring 20 procent men vara omkring 15 procent högre än under femårsperioden derförinnan.

D) Jagt och djurfångst. Beträffande *jagtvården* inom länet kan med skäl det omdöme fällas, att jagtlagarne i allmänhet efterföljas och att å de större egendomarne samt på arrenderade jagtområden jagten skötes med eftertanke, så att vildstammen ej för hårdt anlitas.

Jagtvårdsföreningens inom länet gagnande verksamhet samt landstingets åtgärd att bekosta premier för dödande af räf, berguf och dufhök hafva utöfvat ett väsentligt inflytande på jagtvårdens förbättrande.

Enär kråkor numera räknas till roffoglarne eller åtminstone anses såsom skadedjur för vildafveln, särdeles skogs- och sjöfogeln, hafva från och med år 1880 från jagtvårdsföreningens kassa utgått skottpenningar med 10 öre för hvarje inom länet dödad kråka eller fjäderklädd unge.

År 1879 bildades ett skyttegille, hvilket har till ändamål att åstadkomma öfning uti rättskjutning samt att äfvenledes verka för jagtens ändamålsenliga utöfning.

Bland *rofdjur* är vargen numera sällsynt inom länet. Tvenne spåda vargungar hafva dock år 1876 blifvit dödade inom Trögds härad, och hafva såväl nämnda år som år 1877 förmärkts vargspår å Bälinge f. d. häradsallmänning. Lo har förekommit inom

länet, men dock högst sparsamt. Sex sådana djur hafva under femårsperioden blifvit fälda, hvaraf 2 år 1876 och 4 år 1878. Räf finnes i ganska stor mängd, likväl har den något aftagit i antal, synnerligast genom bruket af förgiftade beten. Under perioden hafva 2,715 räfvar blifvit dödade inom länet. Dufhök har talrikt förekommit. Berguf har varit allmän å de större skogarne, men örn sällan varseblifvits. Af dufhök, berguf och örn hafva tillsammans 1,675 blifvit under femårsperioden dödade inom länet. På mård har tillgången varit sparsam, enär han såsom ett dyrbart byte ifrigt efterhålles. Utter är temligen allmän.

Under perioden hafva bland husdjuren inom länet 25 får och 11,893 fjäderfän blifvit af rofdjur dödade, hvilken skada uppskattats till 11,826 kronor.

I afseende å *nyttigt vildt* är att märka, att tillgången å elg varit god och under femårsperioden ej minskad, utan å några trakter fast mera ökad. Haren har vunnit stark tillökning, så att den vid femårsperiodens slut var talrik inom vissa delar af länet.

Å tjäder och orre har under de tre senaste åren af femårsperioden äfven varit särdeles god tillgång. Hjerpe har förekommit i ganska betydligt antal å de ställen, der denna fogelart företrädesvis trives.

Raphönsstammen har under hela femårsperioden varit särdeles liten, hvilket varit en följd af de ogynsamma vintrar för raphönsens bestånd, som under de senare åren från och med vintern 1874—1875 varit rådande. Å änder har tillgången i allmänhet varit medelmåttig.

Morkulla och beckasin hafva endast sparsamt förekommit, isynnerhet den senare.

Å matnyttigt vildt och djurskinn hafva under femårsperioden varit följande gångbara pris: för hare 1 krona 50 öre stycket, tjäder 5 kronor paret, orre 2 kronor 50 öre paret, hjerpe 60 öre stycket, morkulla 1 krona 25 öre stycket, gräsand 1 krona stycket, räfskinn 6 å 7 kronor, mårdskinn 15 å 18 kronor, utterskinn 15 kronor.

I afseende å *fisket* är endast att meddela, att landstinget år 1880 anhållit, att till skydd mot utrotande af kräftor en stadga rörande kräftfångsten måtte utfärdas, så vidt möjligt gällande för hela länet och i hufvudsak öfverensstämmande med fastställda föreskrifter rörande kräftfångst i Vestmanlands län. De åtgärder, som i anledning häraf företagits, falla inom tiden efter femårsperiodens slut.

E) Bergs- och brukshandtering. Enligt gifven föreskrift skall den till länsstyrelsens femårsberättelser tillförene hörande tabellbilaga angående grufvor, bergverk och bruk med mera icke vidare bifogas berättelsen, hvadan länsstyrelsen med afseende å de sammanförda sifferuppgifter, som utgjort föremål för samma tabellbilaga, får hänvisa till Kungl. Kommerskollegii årsberättelser. Emellertid har länsstyrelsen ansett sig böra här nedan meddela några närmare upplysningar om de särskilda grufvorna och jernverken i länet.

Vid *Vattholma bruk* hafva under perioden i medeltal årligen utsmidts omkring 12,000 centner ståljern, allt af enbart Dannemoralm, som under större delen af perioden nedsmälts vid Lenna masugn i Stockholms län. Under senare hälften af år 1880 har malmen blifvit nedsmält vid Österby masugn, för

att derigenom vinna lindring i kostnaden för dess transport. Vidare hafva vid Vattholma utsmidts 30,000 å 35,000 centner så kalladt blandningsstångjern af malmer till $\frac{1}{3}$ från Dannemora och $\frac{2}{3}$ från Salsta grufvor. Allt smidesjern från Vattholma försändes öfver Harnäs eller Stockholm, hufvudsakligen till England och Amerika. Några smärre poster hafva ock afsändts till Tyskland. Kolen hemtas dels från egna skogar med dragare, dels ock sjöledes från Sundsvallstraktens sågverk till Harnäs och derifrån på jernväg. Årligen kolas omkring 4,500 läster (om 12 tunnor) på brukets egna skogar, hvaremot endast 2 å 3,000 läster hemtas från Norrland. Norrlandskolens pris har mycket vexlat. Hemkolen hafva beräknats till 6 kronor för läst; och har då vedvärdet för desamma upptagits till 2.25 kronor. Vid Vattholma finnas numera 5 lancashirehärdar, 1 vällugn och 5 ånghammare (deraf 2 för smältorna och 3 för räckerket). Härdarnes värme jemte vällugnens verka på ångpannorna och gifva en drifkraft, som beräknas till omkring 80 hästkrafter. Blåsmaskinen drivs vanligen med vatten, men vid brist deraf medelst en fast ångmaskin. Dagsverksprisen hafva år efter annat fallit från 1 krona 50 öre till 1 krona. Smedernas betingsaflöning har under perioden förminskats med 15 procent.

Af *Salsta grufmalmer* hafva sålts, åren 1877—1879, 25 å 30 tusen centner per år till Söderfors och till Ljusneverken.

Vid *Dannemora* har malmuppföringen under perioden icke synnerligen vare sig ökats eller minskats. Driftvattentillgången har varit mera jemn än under förra perioden. Ångmaskinerna och vattenhjulen äro desamma som vid förra periodens slut. Kolen erhållas från grufvans rekognitionsskogar, likasom ock öfriga skogsprodukter, som erfordras. Grufvearbetarnes betingsaflöning har under perioden förminskats med omkring 10 procent. Dagsverksprisen, som vid förra periodens slut voro omkring 2 kronor 50 öre, hafva efter hand fallit, så att de nu äro på sin höjd 1 krona 75 öre. All malmforsling sker på jernväg och frakttaxan har varit oförändrad under hela perioden. På sätt i föregående femårsberättelse omnämnts, eger Dannemora grufvebolag äfven *Gamla Ramhälls grufveutmål* i Alunda socken samt Stenringens grufvor i Morkarla socken. Vid Dannemora hafva förnämligast å det så kallade Mellanfältet för en kostnad af 5,000 till 8,000 kronor årligen bedrivits undersökningsarbeten för att bereda användning af ett nytt brytningssätt, den så kallade igensättningsmetoden, för hvilket ändamål dock ännu lära fordras flere års förarbeten. Dannemoramalmer transporteras fortfarande till samma ställen som under sista perioden.

Vid *Österby bruk* har för en kostnad af omkring 200,000 kronor en från grunden ny masugn blifvit uppförd. Sedan denna i februari 1880 satts i verksamhet, hafva omkring 25,000 centner tackjern tillverkats för export till England och Amerika. Kol för denna tillverkning har tagits från de norrländska sågverken samt levererats från fartyg vid Hargs jernvägsstation. Under år 1880 togos af sådana kol 6,000 läster, som i Hargs hamn kostade 10 kronor lästen. Vid Österby finnes ingen af vattenkraft beroende verkstad. Emedan vattentillgången sedan lång tid visat sig vara ganska knapp, hafva här blifvit uppförda 5 fasta ångmaskiner med en sammanlagd styrka af 82 hästkrafter. Dessutom finnas äfven 2 lokomobiler: den ena för stälräckning, den andra för arbete vid en jerngrufva. Dessas styrka

utgör tillsammans 18 hästkrafter. Vid stångjernstillverkningen hafva inga nybyggnader eller andra märkliga förändringar förhaft. Denna tillverknings behof af brännmaterial fylles förnämligast af brukets egna skogar. Dock lemnas från den kringliggande orten en mindre kvantitet, omkring 800 läster å 6 kronor 50 öre per läst, hvilket är ett nästan stående pris. Ståljernet transporteras gemenligen öfver Harnäs till England. Stålet afyttras mest i Sverige och något i Finland. Vallonsmidet bedrivs med en träkolsåtgång af omkring 6 tunnor för centner stångjern, deraf 2 i masugnen och 4 i smält- och räckerhärdarne. Det tillförene utdelade så kallade barngratialet, utgörande 4 kannor råg och 4 kannor korn i månaden för hvarje bruksarbetarebarn af från och med 1 till och med 12 års ålder, har år 1880 blifvit indraget, hvaremot i stället dags- och betingsaflöningarna för egna arbetare ökats med omkring 15 öre för arbetsdag. Tillfälliga arbetare hafva i dagspenning senast haft 1 krona till 1 krona 25 öre.

Vid *Gimo* har efter den medelst Dannemora—Hargs jernväg vunna lättnad i transporter tillverkningen något ökats. Afsättningsplatserna finnas förnämligast i England, men äfven till någon mindre del i Norra Amerika och Frankrike. All utförelse går öfver Hargs lastageplats. Vid Gimo användes både vatten- och ångkraft, den senare dock egentligen blott såsom hjälpkraft. De fasta ångmaskinerna äro till antalet 2 om tillsammans 28 hästkrafter. Äfven finnas 2 lokomobiler likaledes af sammanräknadt 28 hästkrafter. Inga egentliga nybyggnader hafva under perioden uppförts. Arbetarnes aflöningar hafva varit lika dem under förra perioden. Dagsverksprisen hafva icke heller undergått någon förändring. Det erforderliga bränslet hemtas till största delen från brukets egna skogar. Hvad bruket häraf mera behöfver, hemtas från de norrländska sågverken.

Vid *Tobo* har tillverkningen af tackjern varit af nästan samma storlek som under förra perioden. Förutom kol från godsets egna skogar erhållas omkring 900 å högst 1,000 läster från den omkringliggande orten, och betalas dessa med omkring 6 kronor per läst. Endast några hundra läster köpas från Norrland och forslas dessa från Harnäs hamn på jernväg till Tobo. Inga nybyggnader hafva under perioden uppförts. Malmen tages hufvudsakligen från Dannemora, men äfven i någon mån från Stenring och Ramhäll. Allt vallontackjern föres omkring $2\frac{1}{2}$ mil med godsets dragare till Löfsta. Lancashiretackjernet föres på jernväg till Marma och derifrån med forbönder till Karlholm, en väglängd af nära 2 mil. Till drifkraft användes förnämligast vatten, men en fast ångmaskin om 16 hästkrafter och en lokomobil om 8 hästkrafter användas, när vattenbrist inträffar. För extra arbetare är dagsverkspriset 1 krona till 1 krona 50 öre.

Vid *Löfsta* hafva verkstäderna icke undergått någon förändring. Tillförene hafva sammanlagdt omkring 24,000 centner ståljern årligen tillverkats vid Löfsta och Karlholm, men sedan verkstäderna vid Karlholm blifvit ombyggda för lancashiresmide, har år 1880 nämnda belopp, 24,000 centner ståljern, tillverkats ensamt vid Löfsta.

Karlholms bruk bestod intill våren 1880 af 2 vallonhärdar med en hammare samt en Vidholmsk blåsmaskin. Denna verkstad blef vid nyssnämnda tid rifven och i dess ställe blef en ny smedja uppförd, hvilken består af 3 lancashirehärdar och 1 vällugn samt 3 hammare och 1 trecylindrisk blåsmaskin. Un-

der år 1880 kunde dock ingen tillverkning i den nya verkstaden företagas.

Under perioden har vattenbrist vid Löfsta esomoftast inträffat. Dock finnes så mycken ångmaskinskraft tillgänglig, att någon synnerlig olägenhet för industrien icke förorsakats af vattenbristen. Ångmaskinerna äro: 2 fasta, 2 lokomobiler, hvarje maskin af ungefär 16 å 18 hästars kraft, hvadan summan af ångkraften uppgår till cirka 70 hästkrafter. Äfven vid Karlholm har vattenbrist gjort sig känbar, men då tillverkningen derstädes tillföre ej varit särdeles stor, har vattenbristen icke vållat synnerlig olägenhet. Då rörelsen numera skall betydligt utvidgas, torde emellertid tillgången på vattenkraft, särdeles till följd af sjön Temnarens sänkning, komma att visa sig otillräcklig. Ännu finnas dock vid Karlholm inga ångmaskiner.

Kolbehovet för de tre verken Löfsta, Karlholm och Tobo uppgår till cirka 20,000 läster, hvilka till allra största delen erhållas från brukens egna skogar samt från skogshumpar i orten, som inköpas för afverknings anställande. Norrlandskol tagas endast till Tobo, såsom redan blifvit omnämndt. Allt ståljern från vallonhårdarna föres enligt gammalt bruk till hamnplatsen Ångskär och derifrån öfver Hull till Sheffield. För tillfälliga arbetare är dagsverkspriset mellan 80 öre och 1 krona 20 öre utan särdeles vexling.

Vid *Strömsberg* och *Ullfors*, der vallonsmide bedrifves, samt vid Vesslands bruk, der så kalladt Franche-Comté smide idkas, har man försökt att bibehålla den metalliska produkten vid den godhet, för hvilken hvart och ett af dessa bruk tillföre varit känt, utan att egentligen öka kvantiteten. Derjemte har man lagt sig vinning om att få ett lämpligt tackjern för export. Detta tackjern har vid Strömsbergs masugn blåsts af Dannemora södra fälts malmer samt af Stenrings, Ramhälls och Norbergs malmer. Transporten af Norbergs malmer går på jernväg öfver Krylbo, Storvik och Gefle till Tierp. Inga egentliga nybyggnader hafva vid dessa verk uppförts. Vattentillgången har under perioden i allmänhet varit hjälplig, men under hösten år 1880 och derpå följande vinter var den ganska ringa. Under de fyra sista månaderna af år 1880 kunde smidesverkstäderna vid Strömsberg icke drifvas, och vid Vessland kunde blott en enda härd hållas i gång. Vid Ullfors deremot, der en fast ångmaskin af ungefär 20 hästkrafter samt en ånghammare finnes, kunde till följd häraf smidet oafbrutet bedrifvas. Vid Strömsbergs masugn finnes en ångmaskin om cirka 12 hästkrafter för blåsmaskinen och uppfordringarna, i händelse af vattenbrist. Dannemora- och Ramhällsmalmerna föras på jernväg från grufvfälten till Tierps station, hvarifrån ett sidospår är utlagdt intill Tierpsån för malmens omlastande på prämar, hvilka gå till Strömsberg. Från Stenring återgår malmen på landsväg till Dannemora och sedan på jernväg. Hvad rör transporten af handteringens produkter, så går denna för alla bruken vanligast till Tierps station och derifrån på jernväg antingen till Harnäs eller Gefle, allt efter för tillfället varande skeppningslägenhet. Ullfors och Strömsbergs vallonståljern går till England (Sheffield), men Vesslands stångjern till Norra Amerika. Kolen erhållas förnämligast från verkens egna skogar, men dessutom köpas äfven sådana utaf ortens bönder, ehuru till en ringa mängd, jemförd med den som från Örbyhus skogar säljes till

närgränsande bruk. Inga norrlandskol hafva hittills användts vid dessa jernverk.

Jemte öfrigt skogsafverkning bedrifves äfven *sågverksrörelse* medelst två finbladiga sågramar med kantverk vid Ullfors, en finbladig såg med kantverk vid Strömsberg och en sådan såg vid Hillebola, hvilka alla drifvas uteslutande med vattenkraft.

Dessutom är vid Örbyhus nyligen anlagdt ett ångsågverk: I förening med sågarne vid Strömsberg och Örbyhus finnas ångtorkningsapparater och hyfvelverk. På sistnämnda ställe tillverkas, bland annat, äfven stäfver och takspån. Produkterna afyttras inom orten dels för konsumtion derstädes dels för skeppning. Dagsverkspriset variera mellan 80 öre och 1 krona 25 öre.

Harnäs masugn tillhör numera Söderfors aktiebolag, hvilket köpt densamma af Iggesunds bolag, som åter i första hand köpte masugnen af Forsmarks bruksegare. Rörelsen har härstädes i så mätto förändrats att i stället för det man fordom här gemenligen företog tackjernsblåsning blott hvarvt annat år, man under senare tider hvarje år anställt blåsning. Man har blåst dels vallontackjern af enbart Dannemoramalm, dels ock tackjern för export. I senare fallet har malmen varit ungefär till ena hälften från Dannemora, och till den andra hälften från Ramhälls, Stenringens eller någon mindre grufva i Valö eller Börstils socknar af Stockholms län. Kolen, hvaraf årligen behöfvas omkring 8,000 läster, erhållas dels från verkets egna skogar till belopp af högst 3,000 läster, dels från Skutskärs sågverk till belopp af något öfver 2,000 läster. Återstoden, omkring 3,000 läster, tages från sågverken uti Sundsvallstrakten. Vallonjernet har förts sjöledes till Kallerö lastageplats i närheten af Öregrund och derifrån omkring 0.7 mil landväg till Forsmark. Exporttackjernet, ämnadt till gjutjern, och varierande i mängd mellan 12,000 och 20,000 centner per år, har från Harnäs hamn skeppats direkt till England (Hull). Drifkraften är vatten, hvarpå sällan varit brist.

Vid *Skutskärs stora sågverk* hafva sedan år 1876 fyra och från 1879 ytterligare en femte lancashirehärd varit i oafbruten gång. Den för handteringen erforderliga tackjernsquantiteten, hvilken allt efter handteringens stigande utveckling vexlat mellan 30,000 och 50,000 centner, erhålles dels från Ludvika-, Grangärdes- och Nya Kopparbergstrakterna på jernväg, dels från sådana hyttor, som förarbeta Norbergs malmer, och är transportleden för detta senare tackjern dels jernväg dels sjöväg, från Strömsholm öfver Mälaren och vidare på Östersjön. Beloppet af tillverkad lancashirejern har vid Skutskär under perioden stigit från ungefär 25,000 till 40,000 centner. Stångjernet skeppas förnämligast på England och Frankrike. Kolen och för öfrigt allt brännmaterial erhållas på platsen af det affall, som ångsågen lemna. Från denna plats levereras till främmande platser mycket kol; så till exempel, såsom ofvan omnämnts, till Harnäs, vidare till Forsbacka, Högfors, Svanå och Bångbro samt flere ställen i Ludvikatrakten, allt på jernväg. Hela koltillgången uppgår till mellan 15,000 och 20,000 läster, af hvilka vid pass 6,000 förbrukas på stället och det öfriga försäljes. För stångjernets uträckande användes en smält hammare, en räckhammare, två släthammare och två knippammare, hvarföretom ock finnes en sammanvällningshammare. Dessa ånghammare äro dels svenska dels tyska. All kraft vinnes genom ånga: 3 ångpannor äro förlagda öfver hårdarna och

1 öfver vällugnen, 2 pannor förses med okoladt bränsle från sågen.

Den till *Elfkarleö bruk* hörande *Hyttö masugn* har under perioden varit i gång alla år utom år 1878. Blåsningarna åren 1876 och 1877 hafva omfattat mellan 35,000 och 40,000 centner, då deremot under åren 1879 och 1880 tillverkningen uppgått till blott 16,000 à 20,000 centner. Blåsmaskinen liksom alla verkstäderna vid *Elfkarleö bruk* drifves med *Dalelvens* vatten. Malmerna till *Hyttön* hemtas uteslutande på jernväg från *Dannemora*, *Ramhäll*, *Salsta* och *Norberg*, år 1880 förnämligast från sistnämnda grufvefält. Nästan allt tackjernet har förädlats vid *Elfkarleö*, men ett mindre belopp har gått till *Harnäs* och derifrån skeppats inom landet till ett eller annat norrländskt bruk. Både för *Hyttö masugn* och för *Elfkarleö bruk* erhållas kolen från verkets egna skogar. Vid sistnämnda ställe användes dock äfven så kalladt ribbkol från detta ställes sågverk. Största delen af dessa ribbkol har dock försålts och transporterats på jernväg till åtskilliga bruk både norr- och söderut. För vällugnen användes till någon del äfven stenkol. *Elfkarleö lancashire-smidesprodukter* förädlas till någon mindre del på platsen till så kalladt brännstål, men större delen skeppas öfver *Harnäs* eller *Gefle* till *England*. Hvad verkstäderna vidkommer, så hafva förutom en stålugn, som eldas med sågspån, inga nya byggnader under perioden uppförts, men på arbetsfolkets bostäder har mycket arbete nedlagts. Extra arbetsfolk användes här föga.

Vid *Söderfors* har under perioden en masugn med tillhörande rostugn blifvit nybyggd. Pipan är 52 fot hög och rymmer omkring 2,800 kubikfot. Valsverket, som nybyggdes under näst föregående period, har blifvit kompletteradt med ett finvalsverk samt ett von *Zweigbergks* så kallade universalvalsverk. I stångjernssmedjan äro 6 lancashirehårdar och 2 vallonhårdar samt 1 räckvällugn. Den gamla masugnen begagnades till och med år 1878, den nya, färdigbyggd under år 1878, påblåstes för första gången år 1879. Malmen hemtas hufvudsakligen från *Dannemora*, men dessutom äfven från *Ramhäll*, *Stenring* och *Brunna* i *Lenabergsfältet*, uti hvilket senare grufvefält *Söderfors* nyligen blifvit delegare. Dessutom har äfven inköpts malm från *Risbergsfältet* i *Norberg*. Alla malmer, liksom allt jern transporteras på jernväg, det senare hufvudsakligen till *Harnäs*, men undantagsvis till *Gefle*, *Stockholm* och *Göteborg*. Afsättningen af lancashirejern har varit 10,000 till 15,000 centner inom landet. Det öfriga af detta slags jern, omkring 30,000 centner, har gått nästan uteslutande till *England*, dit ock vallonjernet, omkring 12,000 centner, afsändts. Genom den nya masugns användande har tackjernsfabrikationen under åren 1879 och 1880 ökats från omkring 70,000 till 100,000 centner om året. *Hyttö masugn*, såväl som den gamla masugnen vid *Söderfors*, skall raseras, sedan bolaget nu inköpt *Harnäs masugn*. Endast år 1876 hemtades något kol från *Norrland*; men sedermera har hela kolbehovet fylts med hvad brukets egna skogar lemnat samt af köpekol från orten. Priset har varit omkring 5 kronor 40 öre per läst. Tillverkningen af ankare, städ, hammare och annat grofsmide har fortgått i likhet med hvad som skedde under förra perioden. Drifkraften öfverallt är uteslutande *Dalelvens* vatten.

F) **Fabriker, manufaktur och handverk.** I afseende härå får länsstyrelsen med hänvisning i öfrigt till Kungl. Kommerkollegii årsberättelser inskränka sig till några summariska meddelanden.

Enligt inkomna uppgifter har *tillverkningsvärdet* vid samtliga fabriker och manufakturinrättningar år 1880 uppgått å länets landsbygd till 3,797,278 kronor 9 öre samt i städerna till 877,235 kronor. Dessa siffror understiga ej obetydligt och särdeles för landsbygden motsvarande, i förra femårsberättelsen meddelade siffror för år 1875. Det är också allmänt bekant, att företagsamhet, konsumtion och pris, som under perioden 1870—1875 ovanligt stegrats, deremot under åren 1876—1880, särdeles omkring medlet af denna period, åter nedtryckts. Företrädesvis har jernindustrien lidit af ogynnsamma konjunkture. I jernstillverkningens värde, som inberäknats uti ofvannämnda siffror, torde innefattas största delen af den anmärkta minskningen i värdesiffran för landsbygden.

Antalet *fabrikarbetare*, som år 1875 uppgick till 2,514, har enligt inkomna uppgifter år 1880 nedgått till 2,065.

För *bränvinsbränningen* under perioden redogöres uti nedanstående tabell, hvaraf synes, att bränneriernas antal, som åren 1870—1875 i medeltal varit 9.5 under hvarje tillverkningstermin, nedgått till 6.9 för hvarje termin samt att sammanlagda beloppet tillverkad bränvin, som förra perioden uppgick till 5,008,450 kannor, nu nedgått till 3,901,054 kannor, under det tillverkningsafgifterna minskats från 4,009,974 kronor 90 öre till 3,377,324 kronor 72 öre.

Bränvinstillverkningen under nedannämnda bränningsterminer.

År.	Antal brännerier under		Största tillverkningen vid ett bränneri.	Minsta tillverkningen vid ett bränneri.	Sammanlagda beloppet tillverkad bränvin.	Sammanlagda afgifterna.	Kontroll- och redovisningskostnader.
	höst- vår- tillverkningen.	—	Kannor.	Kannor.	Kannor.	Kronor.	Kronor.
1876—1877...	8	8	186,646.2	57,740.9	952,408.1	761,926.48	16,567.40
1877—1878...	7	9	208,361.2	27,160.9	913,677.5	730,942.00	17,511.14
1878—1879...	6	8	207,975.9	43,241.6	752,559.8	602,047.64	17,695.93
1879—1880...	7	8	196,034.1	34,162.6	730,928.7	730,928.70	14,323.46
1880—1881...	4	4	197,690.0	72,471.9	551,479.9	551,479.90	11,749.42
Summa	—	—	—	—	3,901,054.0	3,377,324.72	77,847.35

Antalet af dem, som med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn till afsalu *tillverkat handverksarbeten* eller såsom yrke utöfvat annan handtering, har år 1880 uppgått å landsbygden till 348 och i städerna till 283. Antalet af deras arbetare har samma år varit å landet 142 och i städerna 654.

Om åtgärder, som vidtagits till befrämjande af husslöjden inom länet, lemnas upplysning här nedan i sammanhang med redogörelse för undervisningsanstalter.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Längden af allmänna vägar inom länet enligt inkomna primäruppgifter utvisas af bifogade **Tab. N:o 2.** Vid jmförelse med de primäruppgifter, som lemnats vid slutet af förra femårsperioden, visa sig följande olikheter.

Landsvägarnes längd uppgifves nu till sammanlagdt 37·5 mil mot 36·9 mil vid slutet af år 1875. Denna skilnad beror dock icke på någon verklig tillökning i väglängd, utan derpå att 0·6 mil landsväg inom första fögderiet af misstag uteslutits ur uppgiften för förra perioden. I tabell N:o 2 upptagen nyanlagd landsväg 0·19 mil sträcker sig från Lena kyrka i Norunda härad till ett ställe nedanför Vattholma bruk, men denna nyanläggning har icke åstadkommit någon tillökning i landsvägarnes längd, emedan ett motsvarande stycke äldre landsväg blifvit förlagd.

Häradsvägarnes längd uppgifves nu till 84·4 mil mot 81·89 mil vid slutet af förra perioden. Tillökningen 2·51 mil består deri att följande vägstycken efter verkställd iståndsättning erhållit egenskap af häradsväg, nemligen: den så kallade Torkelsbovägen i Vendels socken 0·076 mil, väg från landsvägen vid Dalboda till Vendels sockengräns mot Torkelsbo 0·031 mil, väg från Skuttunge sockens gräns till Björksätra i Björklinge socken 0·375 mil, väg från Forssa by till Altomta gård i Tensta socken 0·153 mil, väg från Erentuna kyrka till Sandbro i Björklinge socken 0·778 mil, väg från Viksta by till Viksta kyrka 0·027 mil, väg från Vallby till Skyttorps anhaltsstation å Uppsala—Gefle jernväg 0·471 mil samt väg från Hagby sockens fattigstuga till Vänge sockens prestgård 0·6 mil.

Socknevägarnes längd uppgifves nu till 28·4 mil mot 28·6 mil vid slutet af förra perioden. Skilnaden beror derpå, att å ena sidan 0·6 mil byvägar, som förut varit inräknade bland socknevägarna, uteslutits samt å andra sidan dels 0·3 mil sockneväg blifvit anlagd i Bro härad från allmänna landsvägen mellan Tibble och Bålsta gästgifvaregårdar förbi Bro jernvägsstation till den gamla till Lossa socken ledande socknevägen, dels ock socknevägarnes längd i femte fögderiet i och för rättelse af föregående uppgift upptagits till 0·1 mil längre utsträckning än vid slutet af förra perioden.

Genom nu anförda omständigheter förklaras visserligen olikheten mellan bifogade tabell N:o 2 och primäruppgifterna för förra perioden, men icke olikheten mellan siffrorna i nyss nämnda tabell N:o 2 och motsvarande siffror i tabell N:o 8 till förra femårsberättelsen. Härmed lärer utan tvifvel förhålla sig så, att vid upprättande af sistnämnda tabell icke primäruppgifterna för förra femårsperioden utan föregående femårsberättelses tabell blifvit i hufvudsak följd, allenast med tillägg af den obetydliga väglängden utaf de i förra femårsberättelsens text omförmälta nyanlagda socknevägstycken. Till följd af ett sådant förfaringsätt torde siffror, hvilka rätteligen bort småningom ändras, blifvit längre tid bibehållna nästan oförändrade samt sålunda den olikhet mellan tabellerna för denna och förra perioden hafva uppkommit, hvilken icke kan förklaras genom de under sista perioden verkliga inträffade förändringar och de i senaste primäruppgifterna gjorda rättelser. Största olikheten gäller socknevägarnes längd. Då denna olikhet uppgår till nä-

stan jemnt 10 mil, synes ej omöjligt att densamma skulle kunna härröra från ett skrif- eller tryckfel i någon äldre tabell, som sedermera blifvit följd. Men för öfrigt är att märka, att vid primäruppgifternas afgifvande flerstädes visat sig benägenhet att inräkna byvägar bland socknevägar, hvadan siffran för socknevägarnes längd städse torde varit mindre noggrann och således företrädesvis vara föremål för inskränkande rättelser.

Omlagda och förbättrade hafva följande vägsträckor blifvit, nemligen: häradsväg förbi Dyfinge backe i Ekeby socken, häradsväg från häradsvägen vid Hånsta förbi Hamra by af Ekeby socken till häradsvägen mot Bladåkers socken i Stockholms län samt sockneväg mellan Bergsbrunna jernvägsstation och den så kallade Norrtelgevägen i Danmarks socken, hvarförutom några backar blifvit sänkta.

Broby bro i Börje socken af Ulleråkers härad, hvilken bro till hälften tillhör Bälunge härad, har år 1880 blifvit ombyggd af sten för en kostnad af 4,800 kronor. I Uppsala har en ny gångbro af trä blifvit anlagd öfver Fyrisån i närheten af Svartbäckstull, genom hvilken bro vägen från gamla stadens längst i nordost belägna del till nya stadsdelen Luthagen blifvit betydligt förkortad.

Någon till länet hörande del af *statens jernvägar* har icke under perioden blifvit för trafik öppnad eller varit under arbete, men genom fortsättning af den länet genomlöpande norra stambanan har länets jernvägsförbindelse norrut, som vid slutet af föregående femårsperiod nådde till Storvik och Gefle, blifvit inom 1880 års utgång utsträckt ända till Ljusdal.

För trafik hafva under perioden öppnats de redan i förra femårsberättelsen omnämnda *Stockholm—Vesterås—Bergslagens, Uppsala—Lenna,* och *Dannemora—Hargs jernvägar.* Genom den förstnämnda, som har station i Enköping, har denna länets andra stad vunnit jernvägsförbindelse å ena sidan med hufvudstaden och södra orterna samt å andra sidan dels öfver Vesterås med landets mellersta och vestra jernvägsnät och dels öfver Sala med norra stambanan och de jernvägslinier, som ansluta sig till denna. Uppsala—Lenna och Dannemora—Hargs jernvägar, af hvilka den förra numera med någorlunda visshet torde kunna anses såsom början till jernvägsförbindelse mellan Uppsala och Norrtelge, och den senare står i samband med Uppsala—Gefle jernväg, hafva bildat smärre utvidgningar af de till och genom Uppsala gående trafiklederna.

På Uppsala hamnkassas bekostnad har en jernvägsanläggning kommit till stånd, som visserligen hvad längden angår är obetydlig, men som likväl bör anses vara af stor vikt för staden. Genom två spår, ett bredspårigt och ett smalspårigt, hafva nemligen statens och Uppsala—Lenna jernvägar blifvit förenade med stadens hamn. Anläggningskostnaden har uppgått till 36,115 kronor 29 öre.

Bropenningar uppbäras fortfarande enligt fastställda taxor vid Ekolsunds bro i Husby-Sjutolfts socken, hvilken bro underhålles af egaren till Ekolsunds gård, vid Flottsunds bro öfver Fyrisån vid dess utlopp i Mälaren och vid Karl XIII:s bro öfver Dalelfven i Elfkarleby, hvilka båda sistnämnda broar egas af enskilda bolag. *Färjpenningar* erläggas äfven såsom tillföre-

vid länets två färjor, den ena vid Hjulsta i Enköpings-Näs socken för öfverfart till Aspön i Södermanland och den andra vid Erikssund i Håtuna socken för öfverfart till Stockholms län.

Sedan med anledning af Kungl. stadgan angående *skjutsväsendet* den 31 maj 1878 vederbörande skjutsningskyldige äfvensom kronofogdar och länsmän blifvit inför häradsrätterna hörda derom, huruvida några bland förutvarande gästgifverier skulle kunna såsom obehöfliga indragas eller bära inskränkas till skjutsstationer, samt häradsrätterna afgifvit betänkan den i samma ämne, har länsstyrelsen genom beslut den 23 april 1879 förordnat, att alla förutvarande skjutsanstalter skulle tills vidare bibehållas samt att skjutsanstalterna i Uppsala, Enköping, Tibble, Bålsta, Litslena, Säfva, Kölfva, Dalkarlsbo, Högsta, Hof, Böksta, Läby, Yfre, Mehede, Vestanå, Skjerplinge och Haberga skulle vara gästgifverier, men att skjutsanstalterna vid Hjulsta färja, Torgesta, Tunalund, Långtora, Husby och Rocknö såsom ursprunglig plats för skjutsanstalten i Sjukarby, äfvensom skjutsanstalterna i Håkansbo, Bro, Andersby, Söderby och Öster-Edinge skulle till skjutsstationer inskränkas.

Maximibeloppet af den *skjutslega*, som må af skjutsentreprenör i länet uppbäras, har genom Kungl. brefvet den 21 mars 1879 blifvit bestämd för hvarje häst till 1 krona 80 öre milen, och har genom samma nådiga bref beloppet af den lega, som i länet må uppbäras, der skjutsning jemlikt paragraf 18 af stadgan om skjutsväsendet måste af de skjutsskyldige sjelfva uppehållas, blifvit faststald för hvarje häst till 1 krona 20 öre milen.

Maximilegan vid entreprenad i Uppsala län är lägre än i två andra af rikets län och i ett länsdistrikt, lika med maximilegan i 8 andra län och ett länsdistrikt, samt högre än i 11 andra län och 2 länsdistrikt. Skjutslegan, der skjutsning af de skjutsskyldige sjelfva uppehållas, är endast i 2 län och 1 länsdistrikt högre, men för öfrigt allestädes i riket lika med dylik lega i Uppsala län.

Sedan länsstyrelsen bestämt, att entreprenadtiden i länet skulle omfatta en tid af 3 år, räknadt från den 1 januari 1880 till 1882 års utgång, såvida ej förut gällande entreprenadaftal föranledde framskjutande af entreprenadtidens början, hafva under åren 1879 och 1880 *entreprenadauktioner* blifvit vid samtliga ofvan omnämnda skjutsanstalter hållna, hvarpå och sedan betingade entreprenadbidrag blifvit af landstinget pröfvade, det lyckats åvägbringa skjutsentreprenader vid alla skjutsanstalterna, undantagande Torgesta, Hjulsta färja och Tunalund, på hvilka tre ställen skjutsningen således fortfarande måst af de skjutsskyldige uppehållas mot skjutslega af 1 krona 20 öre milen för hvarje häst.

De nya entreprenadaftalen, hvilka alla betinga åtnjutande af maximilegan, hafva dock vid Stor-Vreta, dit Husby skjutsstation blifvit flyttad, och vid Haberga icke förrän med 1880 års utgång samt i Uppsala, vid Tibble och Mehede icke förr än under år 1881 trädt i tillämpning. Här af förklaras att i tabell N:o 2 den vid 1880 års slut utgående skjutslegan för 5 skjutsstationer upptages till 1 krona 60 öre för milen.

Entreprenadbidrag hafva af landstinget beviljats:

i Uppsala.....	med	75 kronor
i Enköping.....	»	1,000 »
vid Tibble.....	»	200 »
» Litslena.....	»	800 »
» Långtora.....	»	100 »

vid Säfva.....	med	300 kronor
» Kölfva.....	»	200 »
» Böksta.....	»	100 »
» Hof.....	»	200 »
» Högsta.....	»	400 »
» Dalkarlsbo.....	»	300 »
» Läby.....	»	200 »
» Yfre.....	»	200 »
» Mehede.....	»	50 »
» Elfkarleby, dit skjutsanstalten i Vestanå blifvit flyttad.....	»	400 »
» Sjukarby, dit skjutsanstalten i Rocknö åter blifvit flyttad.....	»	100 »
» Skjerplinge.....	»	250 »
» Håkansbo.....	»	75 »
» Bro.....	»	100 »
» Andersby.....	»	75 »
» Söderby.....	»	75 »
» Haberga.....	»	200 »
» Öster-Edinge.....	»	75 »

Vid Bålsta och Stor-Vreta hafva entreprenader åstadkommits utan beviljande af något entreprenadbidrag utöfver maximilegan.

Att tabellen N:o 2 upptager blott *en* skjutsanstalt med maximilegan utan entreprenadbidrag beror på ofvan anmärkta förhållande att det nya entreprenadaftalet vid Stor-Vreta icke förrän med 1880 års utgång trädt i tillämpning.

Omstående tabell Litt. I visar det antal *hästar och åkdon samt rid- och seltyg* som efter inträdt tillämpning af nya skjutsstadgan vid skjutsanstalterna skall under hvarje dygn för resande vara att tillgå äfvensom tiden för hästarnes inställande.

Sådana *särskilda skjutsanstalter*, som afses i paragraf 26 af skjutsstadgan voro före 1880 års utgång inrättade vid följande jernvägsstationer, nemligen: Bergsbrunna, der skjutslegan vid periodens slut utgick med 3 kronor 50 öre milen för hvarje häst, Vattholma, der skjutslegan utgick med 2 kronor milen för hvarje häst, dock ej under 1 krona för kortare väglängd, Örbyhus, der skjutslegan utgjorde 2 kronor milen för hvarje häst, men för kortare väg ej under 1 krona 50 öre för en häst och ej under 2 kronor 50 öre för två hästar, samt Tierp, der skjutslegan utgjorde 2 kronor 25 öre milen för hvarje häst, men för kortare afstånd till och med 0·3 mil 1 krona, för längre väg till och med 0·5 mil 1 krona 25 öre, för längre väg till och med 0·7 mil 1 krona 50 öre och för längre väg dock under 1 mil 2 kronor.

Antalet utgångna *skjutshästar*, som under åren 1871—1874 i medeltal uppgått till 14,895 årligen, men år 1875 efter Uppsala—Gefle jernvägs öppnande för trafik nedgått till 7,330, har under sistförflutna femårsperiod till följd af jernvägsförbindelsernas ytterligare utvidgning inom länet än vidare minskats till ett årligt medeltal af 4,048 och under hvardera af periodens två sista år ej mycket öfverstigit 3,000. Särdeles ringa antal hästar har under de senaste åren utgått vid de skjutsanstalter, der entreprenad icke kunnat åstadkommas. Om antalet under år 1880 vid dylika skjutsanstalter utgångna hästar lika fördelas på de tre skjutsstationer i länet, der skjutsningen ännu efter tillämpning af nya skjutsstadgan uppehållas af de skjutsskyldige sjelfva, faller endast något öfver 28 utgångna hästar på hvarje station, motsvarande föga mer än 2 hästar i månaden.

större delen af perioden uppehållits af en, men under någon tid af två ångbåtar. År 1880 har en mindre ångslup gjort regelbundna turer mellan Uppsala å ena samt Näs och Dalby socknar å andra sidan. År 1879 har ett ångfartyg gjort regelbundna turer å Östersjön till lastageplatsen Klubben.

Segelfarten å Fyrisån har

år 1876.....	börjat den 26 april	och slutat den 11 november,
» 1877.....	» 17 maj	» 21 december,
» 1878.....	» 14 april	» 12 december,
» 1879.....	» 4 maj	» 26 november,
» 1880.....	» 18 april	» 18 november.

Segelleden å Enköpingsån har varit öppen

år 1876.....	från den 27 april till den 11 november,
» 1877.....	» 1 maj » 20 december,
» 1878.....	» 20 april » 13 december,
» 1879.....	» 7 maj » 18 november,
» 1880.....	» 20 april » 31 oktober.

Uppsala hamnkassa har under perioden haft följande inkomster:

<i>Uppbörd:</i>	
År 1876.....	kronor 7,598·62
» 1877.....	» 9,091·53
» 1878.....	» 8,691·33
» 1879.....	» 9,849·33
» 1880.....	» 11,399·60
	46,630·41
<i>Räntemedel och diverse inkomster:</i>	
År 1876.....	kronor 3,105·13
» 1877.....	» 3,271·43
» 1878.....	» 4,346·64
» 1879.....	» 3,799·65
» 1880.....	» 3,845·40
	18,368·25
Inkomsterna hafva således uppgått till sammanlagdt.....	kr. 64,998·66
Då härtill lägges ett från handels- och sjöfartsfonden erhållet lån å.....	» 35,000·00
uppgå infutna medel tillhoppa till.....	» 99,998·66
Utgifterna under perioden hafva utgjort	» 89,834·97
hvad, då öfverskottet af inkomsterna	» 10,163·69
lägges till behållningen vid senaste femårsperiodens slut.....	» 58,476·16
räkenskaperna visa en behållning till år 1881 af.....	» 68,639·85
Då härifrån afdrages kassans skuld till handels- och sjöfartsfonden.....	» 35,000·00
visar sig kassans verkliga behållning vara	» 33,639·85

Enköpings hamnkassa har under perioden haft följande inkomster:

<i>Uppbörd af hamnafgifter:</i>	
År 1876.....	kronor 3,254·44
» 1877.....	» 3,147·88
» 1878.....	» 4,229·46
» 1879.....	» 3,451·58
» 1880.....	» 3,231·22
	17,314·58
<i>Räntor och extra inkomster:</i>	
År 1876.....	kronor 248·63
» 1877.....	» 245·95
» 1878.....	» 525·28
» 1879.....	» 605·76
» 1880.....	» 678·39
	2,304·01

Inkomsterna hafva således uppgått till sammanlagdt.....	kr. 19,618·59
Utgifterna under perioden hafva uppgått till.....	» 15,730·78
hvad, då öfverskottet af inkomsterna	» 3,887·81
lägges till kassans behållning vid 1875 års slut.....	» 11,391·19
kassans behållning vid 1880 års slut utgjorde.....	» 15,279·00

I anledning af Eders Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse den 13 december 1878 har länsstyrelsen den 31 i samma månad utfärdat *taxor* å afgifter för Uppsala, Enköpings, Örsundsbro, Skutskärs och Harnäs hamnar, för Österby lastbrygga i Vallby socken, för Staxhammars lastbrygga i Kungs-Husby socken, för en lastbrygga vid Uppsala—Gefle jernvägs anslutning till Tierpsån samt för begagnande af segelleden genom Almarästaket; skollande alla dessa *taxor* gälla till 1883 års utgång.

C) Sjöfart och handel. Under hänvisning i öfrigt till Kungl. Kommerskollegii årsberättelser får länsstyrelsen rörande dessa ämnen meddela följande:

Till inrikes sjöfart begagnade, seglande fartyg af mer än 10 tons dräktighet, tillhöriga personer inom länet, voro vid 1880 års slut 12 mot 11 vid slutet af år 1875; och uppgick nämnda 12 fartygs dräktighet till sammanlagdt 434·72 tons. Länet tillhörande, med ångmaskin försedda, till inrikes sjöfart begagnade fartyg utgjorde vid 1880 års slut ett antal af 11 med tillhoppa 432 hästkrafter. Bland dessa fartyg voro 4 bogserbåtar.

Till utrikes sjöfart begagnade, länet tillhörande *segelfartyg* voro vid 1880 års slut till antalet 4 med tillhoppa 1,348·31 tons dräktighet.

Under perioden hafva vid länets Östersjökust 4 fartyg strandat, nemligen norska briggen Draupner, engelska briggen Pouch, norska skonerten Albert och skonerten Svalan från Väddö.

Antalet *handlande* utgjorde år 1880 å landsbygden 155 personer mot 122 år 1875 och i städerna 237 personer mot 182 år 1875, samt deras betjening å landsbygden 60 personer mot 55 år 1875 och i städerna 282 personer mot 257 år 1875.

Marknaderna hafva i Uppsala under perioden fortfarande varit 3, nemligen 1 i februari under 6 dagar, 1 i juni under 1 dag och 1 i oktober under 2 dagar.

Deremot hafva de två frimarknader i Enköping, som tillförenehållits, den ena i mars och den andra i september, blifvit år 1876 indragna, enligt allmän rådstugas af Kungl. Kommerskollegium godkända beslut. I stället hafva i Enköping införts så kallade kreatursmarknader sista helgfria lördag i hvarje månad.

De vid *markegångssättningarna* inom länet enligt paragraf 3 mom. 2 och 3 af Kungl. kungörelsen den 11 maj 1855 bestämde markegångspris å länets nedannämnda produkter hafva varit:

	År 1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
1 kubikfot hvete.....	kronor 3·55	3·20	2·96	3·55	3·65
1 » råg.....	» 2·40	2·20	1·90	2·14	3·15
1 » korn.....	» 2·10	1·90	1·71	1·90	2·50
1 » hafre.....	» 1·51	1·42	1·12	1·20	1·40
1 centner smör.....	» 88·75	85·00	70·00	60·00	75·00
1 » stångjern.....	» 9·00	7·50	6·50	7·00	7·5

Dessa siffror vittna i sin mån om den penningbrist och de tryckta konjunkturen, som under medlet af perioden varit råddande.

Antalet försäljningsställen för spritdrycker, uppskattade kannetalet vid utminuterings- och utskänkning samt influtna försäljningsavgifternas och vinstmedels belopp och fördelning under periodens fem försäljningsår utvisas af tabell Litt. K. Antalet utminuteringsställen i städerna har under perioden minskats från

3 till 2, eller 1 i hvarje af länets två städer; och har förutvarande utminuteringsställe å landsbygden under perioden blifvit indraget. De fasta utskänkingsställes antal har minskats i städerna från 21 till 15 och på landsbygden från 5 till 3. Det uppskattade kannetalet har för utminuterings- stigit från 97,775 kannor vid förra periodens slut till 170,000 kannor, men för utskänkningen nedgått från 72,787 kannor vid förra periodens slut till 63,871 kannor under sista året af denna period.

5. Kameralförhållanden.

Bifogade **tabell N:o 3** lemnar redogörelse för hemman, jordlägenheter och stadsjordar samt deras taxeringsvärde. De betydliga skiljaktigheterna mellan denna tabell å ena och den vid förra femårsberättelsen fogade tabell N:o 10 a å andra sidan härröra af följande förhållanden. Först och främst har under nu ifrågasvarande period *ny jordbok för länet* blifvit af Kungl. Kammarkollegium fastställt, dervid åtskilliga felaktigheter och inkonsekvenser i äldre jordböcker rättats. Så har mantalet, både det oförmedlade och det nuvarande, befunnits böra minskas med ett. Åtskilliga Uppsala universitet och Danviks hospital tillhörande hemman, förut upptagna dels såsom skatte och dels såsom krono under enskild disposition, hafva upptagits såsom krono under allmän disposition, hvaremot åtskilliga förut under annan titel upptagna hemman, af hvilka räntan tillhör Uppsala universitet, uppförts såsom frälse. Härtill kommer äfven att åtskilliga vid förra femårsperiodens utgång såsom kronosäterier under allmän disposition uppförda boställen af säterinatur i den nya jordboken upptagits såsom boställen.

Vidare har den under nu ifrågasvarande femårsperiod skedda indragning till statsverket af hospitalshemman samt landtstats- och militieboställen föranlett åtskilliga omföringar i jordboken, ehuru, till följd deraf att en del militieboställen fått af innehafvaren disponeras jemväl under år 1880, förhållandet härutinnan icke kan sägas hafva blifvit fullt ordnadt vid periodens utgång. Slutligen hafva dels åtskilliga hemman och lägenheter af krononatur efter skedda skatteköp omförts till skatte, dels och några mindre boställshemman af kronan försålts och dervid öfverförts till allmänt frälse.

Beträffande de i tabellen upptagna *taxeringsvärden* vill länsstyrelsen erinra, att deras summa icke angiver taxeringsvärdet å all fast egendom inom länet, enär, enligt bevillningsförordningen, taxeringsvärden äro åsatta vissa fastigheter, hvilka icke kunnat hänföras under de i tabellen förekommande rubriker. Såsom sådana fastigheter må nämnas frälseräntor samt menigheter tillhöriga allmänna byggnader såsom kyrkor *m. m.*

Med afseende å de siffror i tabell N:o 3, som röra Uppsala stad, torde böra anmärkas, att i antalet *nybyggda boningshus* inräknats 23 förut till andra ändamål använda byggnader, hvilka inräknats till boningshus, att antalet obyggda tomter icke kunnat uppgifvas, emedan tomtreglering i åtskilliga nya stadsdelar ännu icke blifvit fastställd, samt att nu uppgifna antalet byggda tomter hemtats ur brandsyneprotokollen, der hvarje byggd tomt har sitt särskilda nummer, hvadan detta antal lärers få anses såsom riktigt, ehuru det understiger det antal, som tabellen N:o 10 b till förra femårsberättelsen upptager.

Skatteköp hafva blifvit beviljade å följande hemmansdelar och lägenheter mot nedanstående belopp:

År 1876: Hoppsta odling.....	mot 6 ⁹⁶ kronor,
Bro utjord.....	» 58 ⁸⁸ »
» 1877: Andersbo N:o 1, 1/16 mtl	» 17 ⁵⁷ »
Runsta, en äng	» 50 ⁹⁴ »
Sandängen	» 375 ⁰⁰ »
Gränby utjord, 1/2.....	» 37 ²⁷ »
» 1879: Skefve N:o 4, 1/8 mtl....	» 26 ⁵⁷ »
Kjetsborudorne, en odling	» 1 ⁹⁰ »

Tab. Litt. K.

Försäljning af spritdrycker och afgifter deraf.

År.	Antal utminuteringsställen		Antal utskänkingsställen			Uppskattadt kannetalet vid		Influtna utminuterings- och utskänkingsavgifter samt vinstmedel.				De influtna afgifternas och vinstmedlens fördelning.						
	i städerna.	på landet.	i städerna.	på landet.	utminuterings.	utskänkning.	För utminuterings		För utskänkning		Summa influtna försäljningsavgifter.	Uppbördsprovision.	Landsingets andel.	Städernas andel.	Söknarnas andel.	Hushållningsställes andel.		
							i städerna.	på landet.	i städerna.	på landet.								
1875—1876....	3	1	21	6	5	3	97,775	98,102 ⁹²	24,143 ⁷⁵	300	144,884 ⁸⁰	2,089 ⁸¹	171,418 ³⁶	127 ⁷⁸	34,258 ¹²	101,343 ⁶¹	1,430 ⁷³	34,258 ¹²
1876—1877....	2	1	19	6	4	4	82,200	111,411 ^{1/10}	16,650 ⁰⁰	300	173,730 ⁶⁸	3,529 ³³	194,210 ⁰¹	130 ²⁰	38,815 ⁹⁶	114,154 ⁹⁰	2,293 ⁰⁰	38,815 ⁹⁵
1877—1878....	2	1	20	7	4	3	82,200	126,058 ^{1/3}	16,650 ⁰⁰	300	156,482 ¹²	8,009 ³³	181,441 ⁴⁵	141 ⁹⁵	36,260 ⁴¹	103,803 ⁰⁵	4,975 ⁶²	36,260 ⁴²
1878—1879....	2	—	17	7	4	4	110,000	128,225 ⁸³	27,500 ⁰⁰	—	160,319 ⁹⁵	8,539 ³³	196,359 ²⁸	157 ⁴⁷	39,240 ³⁶	112,607 ⁷¹	5,113 ³⁸	39,240 ³⁶
1879—1880....	2	—	15	8	3	1	170,000	63,871 ⁶⁷	42,500 ⁰⁰	—	140,492 ⁵⁸	4,040 ⁰⁰	187,032 ⁵⁸	136 ¹²	37,379 ²⁸	109,718 ⁶⁹	2,419 ¹⁶	37,379 ²⁸

Postmästarhagen o. Snåreboäng	»	15 ⁶²	kronor
Källmyrn, en odling	»	7 ²⁹	»
År 1880: Stora Dragonslättna, 1/2	»	2 ⁸¹	»
Lilla Dragonslättna, 1/2	»	1 ⁰¹	»
Lilla Dragonslättna, 1/2	»	1 ⁰¹	»
Alkärrret, en äng	»	4 ⁴⁰	»
Bångmossen	»	0 ⁵⁷	»
Stora Dragonslättna, 1/2	»	2 ⁸¹	»
Ramhällshagen, Gårdsmyran och Karborödjningen, Söderängskärret, Norra Jönsängskärret, Södra Jönsängskärret, Östra Ektomt mossen och Vestra Ektomt mossen	»	13 ⁶⁹	»
Fä- eller Vibroäng	»	4 ²⁷	»
Svärjarmyrn, 21/62	»	1 ²⁰	»
Vintertorpet, en äng 44/221	»	6 ⁸⁷	»

Hos länsstyrelsen för fastställande af afgäld anmälda *jordafsöndringar* hafva varit: år 1876 tretton för alltid och tre på viss tid, 1877 elfva för alltid och tre för viss tid, 1878 tolf för alltid och fem för viss tid, 1879 sjutton för alltid och en för viss tid samt 1880 elfva för alltid och fyra för viss tid.

Utländingar tillhörande egendomar i länet voro vid periodens slut: Ekolsunds egendom, utgörande 24^{1/4} mantal, 3 jordbrukslägenheter, 2 qvarnar, en såg, ett tegelbruk samt åtskilliga frälseräntor, hvilket allt, taxeringsvärderadt till sammanlagdt 699,632 kronor, eges af engelske undersåten hofjägmästaren P. B. Seton, samt de ett tyskt bolag tillhöriga under Molnebo bruk i Vestmanland lydande, i Järlåsa socken belägna hemmanen Östfora N:o 1, ett halft mantal med qvarn och såg, Blackbo N:o 1, ett fjerdedels mantal, Karinbo N:o 1, ett fjerdedels mantal och Kättböle N:o 1, ett fjerdedels mantal, med sammanlagdt taxeringsvärde af 103,000 kronor.

Rörande *egendom af fideikommissnatur* inom länet lemnades redogörelse i förra femårsberättelsen och äro i de uti detta hänseende lemnade uppgifter icke andra förändringar att göra, än dels att Löfsta och Frötuna fideikommiss öfvergått från numera affidne baron C. E. de Geer till baron Louis de Geer, dels att till Gumlösa fideikommiss 2 mantal i Teda socken äfven höra i förra femårsberättelsen icke upptagna Tollsta 1/4 man-

tal och Kromsta I mantal i samma socken, dels ock att taxeringsvärdena under perioden blifvit bestämda för Rickeby till 13,900 kronor, för Hacksta, Säfsta och Skälby med underlydande till sammanlagdt 228,700 kronor, för Gumlösa, Tollsta och Kromsta till 60,000 kronor, för Sjö till 287,500 kronor, för Baggebo och Fitjabodarne till 35,000 kronor, för Onsike, Sundby och Nordanlund till 62,500 kronor, för Ekenäs, Skadevi och Viksjö till 100,000 krónor, för Skörby, Broby (icke Bärby), Viby och Låddersta med tillhörande, i förra femårsberättelsen ej nämnda, Höglunda utjord i Kalmar socken till 121,400 kronor, för Höja och Hemmingsbo fortfarande till 70,000 kronor, för Fröslunda ängstegar fortfarande till 10,000 kronor, för Salnecke och Björnome till 65,000 kronor, för Berg till 6,000 kronor, för Hjelsta ängstegar fortfarande till 1,200 kronor, för Vrå med underlydande till 130,900 kronor, för Österby med qvarn och såg samt Vesterby till 122,700 kronor, för Ytternäs, Bodarne, Lörsta, Stabby, Öfvernäs och Vreta till 96,000 kronor, för Kiplingeberg med underlydande i Bälinge, Junkils, Skuttunge och Björklinge socknar till 332,850 kronor, hvari dock icke ingår värdet af tre frälseräntor, hvarå särskildt taxeringsvärde ej blifvit satt, för Frötuna med underlydande i Gamla Uppsala, Vaksala, Rasbokils, Rasbo och Fundbo socknar tillhopa 26^{5/16} mantal till 499,000 kronor, för Löfsta jernbruk, Åkerby stålugn, Tobo masugn, Karlholms jernbruk med fideikommisset tillhörande hemmansränta samt gården N:ris 10 och 11 i qvartetet Oxen i Uppsala till sammanlagdt 2,247,286 kronor samt för Älby 2 mantal till 30,000 kronor.

Under perioden hafva afslutats 36 *laga skiften* å 73⁶⁸ mantal emot 58 laga skiften å 132 mantal under förra femårsperioden samt 76 laga skiften å 182⁶⁴ mantal under perioden 1866—1870. Skiftena hafva således till antal och omfång varit i ständigt aftagande och torde snart vara att anse såsom afslutade i länet. *Hemmansklyfningarna*, för hvilka lemnas redogörelse i nedanstående tabell, hafva deremot något tillvuxit i antal och omfång. Antalet har nemligen varit 19 mot 16 under förra perioden och skiftade kvadratref hafva under åren 1876—1880 uppgått till 23,810 mot 16,703 under åren 1871—1875.

I afseende å *kronouppbörd*en får länsstyrelsen hänvisa till de detaljerade länsredogörelser, som innefattas i Riksdagens revisorers berättelser om den af dem verkställda granskning af statsverket.

Hemmansklyfningar.

Å r.	A f s l u t a d e h e m m a n s k l y f n i n g a r.																					
	Antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende delegares					Utflyttade delegares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.							
		Öfvermåttade.	Nuvarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingmark.	Afsoningsjord.	Impediment.	Summa.		
				1	2	3	4		Öfver 4	1	2	3									4	Öfver 4
1876	4	0 ⁷⁵	2 ⁵⁰	5	2	4	2	4	17	—	1	1	—	—	2	75	1,010	1,242	373	2,775	32	5,432
1877	4	—	5 ⁸¹	5	18	5	1	—	29	2	2	2	—	—	6	72	2,006	332	399	3,684	42	6,463
1878	4	—	2 ⁹⁵	—	6	7	—	—	13	—	1	—	—	—	1	35	1,592	1,732	303	2,015	34	5,676
1879	3	—	4 ⁷⁷	4	5	2	1	—	12	2	—	2	1	—	5	36	1,498	270	25	1,584	5	3,382
1880	4	—	2 ⁹⁷	9	6	5	—	—	20	6	3	2	—	—	11	54	1,255	509	64	1,002	27	2,857
Summa	19	0 ⁷⁵	18 ⁴	23	37	23	4	4	91	10	7	7	1	—	25	272	7,361	4,085	1,164	11,060	140	23,810

6. Politi.

Vid *Uttuna landbruksinstitut* har undervisning meddelats år 1876 åt 55 landbruks elever, 28 lärlingar och 7 mejerielever, år 1877 åt 50 landbruks elever, 28 lärlingar och 6 mejerielever, år 1878 åt 52 landbruks elever, 24 lärlingar och 6 mejerielever, år 1879 åt 55 landbruks elever, 24 lärlingar och 6 mejerielever samt år 1880 åt 52 landbruks elever, 24 lärlingar och 8 mejerielever.

För *skogsskolan* å Tierps kronopark är redogörelse lemnad i afdelningen om skogshushållning.

Den Uppsala stads aftonskola, som i förra femårsberättelsen omnämndes, har under sistlidne femårsperiod antagit namnet *Tekniska aftonskolan i Uppsala*. Undervisningen i skolan meddelas fortfarande efter huvudsakligen samma plan som tillföre. De ämnen, hvori skolan lemnar undervisning, äro väl- och rättskrifning, frihandsteckning, räkning, bokföring, linearteckning, byggnads-, perspektiv-, fack- och maskinritning, enkel och beskrivande geometri, målning, modellering, fysik, allmän naturlära och sång. Undervisningen uppehålls af en föreståndare och tolf lärare. Antalet lärjungar uppgick under vårterminen 1880 till 237 manliga och 78 qvinliga eller tillhopa 315 samt under höstterminen samma år till 240 manliga och 74 qvinliga eller tillhopa 314. Lärjungeantalet, som år 1875 var under vårterminen 160 och under höstterminen 121, har således under perioden mer än fördubblats. Omkostnaderna för skolan bestridas dels af ett af stadsfullmäktige årligen beviljad anslag af 2,500 kronor, dels af ett af landstinget lemnadt understöd, som år 1880 höjdes från 500 till 1,000 kronor årligen, dels af statsanslag, som år 1880 uppgick till 3,000 kronor, dels ock af inskrifningsafgifter, som vexlat mellan 600 och 700 kronor årligen.

Äfven den i föregående femårsberättelser omnämnda *söndagsskola i Uppsala* har under perioden fortsatt sin verksamhet enligt samma plan som förut. Lärjungarnes antal utgjorde under vårterminen 1880: 52 gossar och 29 flickor mot 53 gossar och 37 flickor under 1875 års vårtermin, samt under höstterminen 1880: 24 gossar och 17 flickor mot 42 gossar och 42 flickor under 1875 års hösttermin.

Liksom under föregående femårsperiod har äfven under den nu ifrågavarande med Uppsala stads folkskola varit förenad en *handverks- och slöjdskola* för gossar och en dylik för flickor.

Sedan den af landstinget år 1875 beslutade *folkhögskola* träd i verksamhet, har den förutvarande af landstinget bekostade praktiska kommunalskola upphört. Till folkhögskolan har landstinget lemnat ett årligt förslagsanslag af 3,000 kronor, som år 1880 höjdes till 3,500 kronor, hvarförutom till skolans första uppsättning beviljats 1,000 kronor af landstinget och en lika stor summa af hushållningssällskapet. Derjemte har skolan åtnjutit statsanslag af 2,000 till 2,500 kronor årligen. Lärjungarne hafva bidragit till bestridande af omkostnaderna för skolan genom en årsafgift af 40 kronor för dem hvar.

Lärjungarnes antal utgjorde:

Läsåret 1876—1877	30
» 1877—1878	23
» 1878—1879	20
» 1879—1880	21

Den i förra femårsberättelsen omnämnda *flickskola i Enköping*, som är bildad genom enskild donation, har såsom förut fortgått på två afdelningar, hvaraf i den ena meddelats undervisning i vanliga skolämnen och i den andra i sömnad, spånad, väfnad och stickning. Antalet lärarinnor har under perioden ökat från 2 till 3.

Från och med år 1878 har en af landstinget och hushållningssällskapet gemensamt tillsatt *slöjtkomité* haft åt sig uppdraget att med användande af ett af landstinget och hushållningssällskapet med hälften hvartera beviljad årligt anslag af 4,000 kronor ej mindre understödja kommuner i länet, hvilka visa sig hafva anordnat slöjdundervisning åt det uppväxande släktet, än äfven att i öfrigt vidtaga åtgärder för slöjdundervisningens och husslöjdens befordrande. Slöjtkomitén har vid slöjdskolan i Uppsala årligen anordnat slöjdkurser för hemslöjdarens utbildande till slöjdlärare samt för folkskolelärares undervisande i slöjd, och har understöd lemnats åt de i dessa kurser deltagande. Komitén har vidare med penningbidrag understött slöjdskolor i länet, der undervisningen så ordnats, att vederbörande folkskoleinspektör kunnat gifva sitt vitsord för statsanslag åt skolan enligt stadgande i Kungl. brefvet den 11 september 1877. År 1880 lemnades af komitén sådant understöd åt elfva skolor i länet. För försäljning af slöjddalster har komitén i Uppsala inrättat ett hemslöjds magasin, hvars föreståndare tillika såsom slöjdbud i länet tillhandagått vid anordnande af slöjdskolor samt vid skolornas deltagande i slöjdtställningar med mera. Jemväl har komitén, till hvars förfogande äfven stälts extra anslag af hushållningssällskapet, anordnat undervisningskurser i väfnad, dels i Uppsala och dels i Enköping. Af undervisningen i dessa väfskolor begagnade sig år 1880 öfver 100 personer.

Sedan landstinget under flere år medelst ett anslag, staldt till folkskoleinspektörernas förfogande, bekostat undervisning i Uppsala under en till två månaders tid årligen för utbildande af lärare och lärarinnor vid småskolor, har landstinget med beviljande af förhöjdt anslag år 1877 låtit ombilda och utvidga denna inrättning till ett *seminarium för småskolelärarinnor*, med åtta månaders årlig lärokurs samt egna, för längre tid anställda lärarinnor och egen öfningsskola. Från detta seminarium, som flitigt anlåtats, hafva årligen nära 30 småskolelärarinnor blifvit utexaminerade.

Af *hypoteks- och bankinrättningar* hafva under perioden inom länet verkat desamma som uti förra femårsberättelsen omnämndes, nemligen *Hypoteksföreningen mellan jordegare i Uppsala, Stockholms, Vestmanlands, Södermanlands och Örebro län*, *Upplands enskilda bank* med hufvudkontor i Uppsala och afdelningkontor inom länet i Enköping samt *Mälareprovinsernas enskilda bank*, som har afdelningkontor i Uppsala och Enköping. Dessutom har under perioden tillkommit *Vesterås, Köpings, Sala och Enköpings städers hypoteksförening*, hvars styrelse har sitt säte i Vesterås.

Antalet till länet hörande delegare i ofvannämnda *Hypoteksförening mellan jordegare i Uppsala, Stockholms med flere län* uppgick vid bolagets den 10 november 1880 afslutade räkenskapsår till 763; och har delegareantalet inom länet, som år 1875

var 482, således under perioden ökats med 281. Värdet af jord inom länet, för hvilken inträde i hypoteksföreningen vunnits, var den 10 november 1880 efter bevillingstaxering 9,662,684 kronor och efter särskild uppskattning 10,745,736 kronor 50 öre samt beloppet af delegares inom länet utestående amorteringslån den 10 november 1880: 8,523,750 kronor mot 6,121,200 kronor år 1875.

Uti *Vesterås, Köpings, Sala och Enköpings städers hypoteksförening* voro vid 1880 års slut 14 personer i Enköping delägare; och uppgick då värdet å fastigheter i Enköping, för hvilka inträde i föreningen vunnits, till 89,750 kronor.

Delegarnes i Enköping utestående amorteringslån utgjorde vid samma tid 84,097 kronor 8 öre.

Förenämnda *enskilda bankers* rörelse vid deras kontor inom länet tydliggöres genom omstående två tabeller Litteris L och M.

Sparbankerna inom länet äro fortfarande desamma fyra, som i förra femårsberättelsen omförmältes, nemligen Uppsala stads och läns, Enköpings, Lagunda och Hagunda härads samt Trögds härads sparbanker. Antalet delägare i länets sparbanker var vid slutet af år 1879, det sista, för hvilket officiella uppgifter hittills blifvit offentliggjorda, 19,174 mot 17,609 vid förra femårsperiodens slut. Delegarnes behållning vid 1879 års slut hade nedgått till 4,236,941 kronor från 4,358,646 kronor vid slutet af år 1875. Fördelas nämnda behållning vid 1879 års slut på länets hela befolkning vid samma tid, blifver utslaget 38 kronor 13 öre på hvarje person mot 41 kronor 76 öre på hvarje person vid 1875 års slut. Äfven dessa liksom åtskilliga förut anförda siffror vittna om de tryckta ekonomiska konjunkturer, som under en stor del af perioden varit rådande. Sparbankernas egna fonder hade deremot vid 1879 års slut ökats till 180,934 kronor från 127,215 kronor vid slutet af år 1875.

I öfrigt får länsstyrelsen med afseende å sparbankerna hänvisa till den af Kungl. Statistiska Centralbyrån utgifna Statistiska tidskrift.

I Uppsala sparbank hafva för insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm inlemnats:

År 1876	kronor	6,162
» 1877	»	10,918
» 1878	»	6,960
» 1879	»	4,329
» 1880	»	7,827
		eller tillhopa kronor 36,196

mot 47,777 kronor under förra femårsperioden.

Lagunda och Hagunda härads i föregående femårsberättelser omförmälta varuanskaffningsbolag har upphört med sin verksamhet, ehuru bolaget icke blifvit upplöst.

Blott en *brandförsäkringsinrättning* har sitt egentliga säte inom länet, nemligen Uppsala läns brandstodsbolag till försäkring af byggnader och lösegendom på landet. För bolagets verksamhet under perioden redogöres i **Tab. N:o 4**, utvisande bland annat, att ansvarighetsbeloppet, som år 1875 utgjorde 44,982,020 kronor, vid 1880 års slut stigit till 62,677,400 kronor.

Försäkringsbeloppet i städernas allmänna brandstodsbolag uppgick vid 1880 års slut i Uppsala till 12,690,815 kronor mot 8,897,762 kronor vid 1875 års slut samt i Enköping till 1,928,480

kronor mot 1,022,859 kronor vid 1875 års slut. Vid bolaget Skandias agentur i Uppsala uppgick brandförsäkringsbeloppet vid 1880 års slut till 8,465,900 kronor mot 6,118,800 kronor vid slutet af år 1875. Försäkringsbeloppet i samma bolag vid dess agentur i Enköping utgjorde vid 1880 års slut 666,700 kronor. Vid försäkringsbolaget Sveas agenturer i Uppsala och Enköping utgjorde ansvarighetsbeloppet vid 1880 års slut i Uppsala 6,842,975 kronor och i Enköping 113,995 kronor. Vid 1875 års slut utgjorde motsvarande summor i Uppsala och Enköping tillsammans allenast 5,402,975 kronor. Brandförsäkringarna vid bolaget Sveriges agentur i Uppsala uppgingo vid 1880 års slut till 5,331,190 kronor mot 3,155,000 kronor vid slutet af år 1875. Samma bolag har äfven agentur i Enköping, men derifrån hafva upplysningar ej blifvit lemnade. Uti städernas bolag till försäkring af lösegendom funnos vid 1880 års slut försäkringar i Uppsala för 1,636,650 kronor mot 937,710 kronor vid 1875 års slut och i Enköping för 854,250 kronor mot 592,900 kronor år 1875. Christiania almindelige brandforsikrings-selskab hade vid 1880 års slut ansvarighet för försäkringar i Uppsala till belopp af 326,550 kronor mot 150,000 kronor vid slutet af år 1875.

Uti allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet funnos vid 1880 års slut gällande 50 försäkringar inom länet för ett värde af tillsammans 1,297,300 kronor 85 öre mot 53 försäkringar för 1,154,981 kronor 51 öre vid slutet af år 1875. Summan af kända försäkringar mot brandskador inom länet uppgick således vid 1880 års utgång till 102,832,205 kronor 85 öre. Vid 1875 års slut beräknades motsvarande summa till 72,458,407 kronor 51 öre.

Under perioden har inom länet bildats ett *hästförsäkringsbolag*, hvilket har sitt säte i Uppsala. Detta bolag, hvars verksamhetsområde utgöres af Uppsala län jemte några smärre angränsande områden af Stockholms och Vestmanlands län, började sin rörelse den 1 januari 1877. Bolagets tillgångar anskaffas uteslutande genom utdebitering å försäkringstagarne. Några fonder eger bolaget icke. Rörande dess verksamhet från nyssnämnda dag till den 30 juni 1880 eller till slutet af bolagets fjerde räkenskapsår lemnar följande tabell upplysningar:

Utdebiterade belopp.	Utbetalda ersättningar.	Försäkringsbelopp.	Utdebiterade öre för hvarje 100 kronor ansvarighetsbelopp.				Antal hästar, för hvilka ersättning utbetalts.
			1877— 3 ^o 1880.	1877— 3 ^o 1880.	3 ^o 1877. 3 ^o 78.	3 ^o 78. 3 ^o 79.	
57,771.94	45,485.00	1,910,080.00	57	100	114	110	110

Antalet i bolaget försäkrade hästar utgjorde år 1880: 4,417, hvilken siffra synes utvisa, att länets jordbrukare rätt flitigt begagnat sig af det tillfälle, som bolaget erbjuder dem att bereda sig ersättning för de skador, som genom olyckshändelse kunna drabba deras hästskap.

Rusthållarnes i Uppsala och Gefleborgs län remonteringskassa, hvars ändamål, på sätt i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse för perioden 1856—1860 närmare omförmäles, är att bereda delegarne i kassan ersättning för monteringskostnad med visst belopp för hvarje remont, som insättes i nummer i stället för kasserad eller störtad rustningshäst vid Kungl.

Lifregementets dragonkår, hade vid 1880 års slut en behållning af 78,705 kronor 37 öre, deraf såsom stående grundfond 75,825 kronor samt reserverade för kassan åliggande utbetalningar 2,880 kronor 37 öre. Ur kassan hafva under femårsperioden för insatta remonter utbetalts ersättningar med följande belopp, nemligen:

år 1876 för 26 hästar.....	kronor 6,825
» 1877 » 19 »	» 5,476
» 1878 » 27 »	» 7,020
» 1879 » 24 »	» 6,225
» 1880 » 30 »	» 7,770

Tab. Litt. L.

Upplands enskilda banks rörelse inom länet under perioden 1876—1880.

År.	Diskontrörelsen.		Kreditivrörelsen.		Depositionsräkning.		Upp- och afskrifningsräkning.		Sammanlagda omsättningsbeloppet.
	Utlånta.	Inbetalda.	Uttagna.	Insatta.	Insatta.	Uttagna.	Insatta.	Uttagna.	
1876: i Uppsala	9,252,166·63	7,732,389·79	11,577,319·41	11,564,691·81	2,623,700·00	2,473,070·00	3,132,680·34	3,187,108·62	51,543,126·60
i Enköping.....	—	—	570,950·65	539,866·04	1,046,275·00	1,061,765·00	269,493·75	274,035·75	3,762,386·19
Summa	9,252,166·63	7,732,389·79	12,148,270·06	12,104,557·85	3,669,975·00	3,534,835·00	3,402,174·09	3,461,144·37	55,305,512·79
1877: i Uppsala	8,741,803·02	9,223,311·45	13,892,759·86	13,527,025·72	2,981,900·00	2,716,910·00	3,281,678·02	3,228,455·97	57,593,844·04
i Enköping.....	—	—	776,495·35	732,190·33	907,030·00	1,038,505·00	300,891·80	295,901·17	4,051,013·65
Summa	8,741,803·02	9,223,311·45	14,669,255·21	14,259,216·05	3,888,930·00	3,755,415·00	3,582,569·82	3,524,357·14	61,644,857·69
1878: i Uppsala	8,772,145·78	9,120,293·68	14,357,740·91	14,443,920·38	3,193,262·11	3,324,942·12	2,977,071·66	2,953,697·30	59,143,073·94
i Enköping.....	531,670·00	465,855·00	916,847·54	933,423·29	1,217,925·00	1,349,835·00	419,113·79	423,749·83	6,258,419·45
Summa	9,303,815·78	9,586,148·68	15,274,588·45	15,377,343·67	4,411,187·11	4,674,777·12	3,396,185·45	3,377,447·13	65,401,493·39
1879: i Uppsala	8,361,622·52	8,844,327·17	12,345,017·74	12,221,154·11	3,479,616·64	3,568,944·72	3,144,467·49	3,149,005·54	55,114,155·93
i Enköping.....	471,233·02	440,606·88	1,089,668·31	1,122,711·08	529,175·00	595,075·00	424,341·60	419,278·09	5,092,088·98
Summa	8,832,855·54	9,284,934·05	13,434,686·05	13,343,865·19	4,008,791·64	4,164,019·72	3,568,809·09	3,568,283·63	60,206,244·91
1880: i Uppsala	6,827,491·22	6,684,611·47	7,574,798·41	8,329,623·74	2,664,779·63	2,625,312·67	3,400,557·04	3,309,566·58	41,416,740·76
i Enköping.....	589,282·07	563,423·31	1,190,392·09	1,170,076·49	1,025,380·00	1,021,565·00	323,355·81	312,127·23	6,195,602·00
Summa	7,416,773·29	7,248,034·78	8,765,190·50	9,499,700·23	3,690,159·63	3,646,877·67	3,723,912·85	3,621,693·81	47,612,342·76

Tab. Litt. M.

Mälareprovinsernas enskilda banks rörelse inom länet under perioden 1876—1880.

År.	Diskontrörelsen.		Kreditivrörelsen.		Depositionsräkning.		Upp- och afskrifningsräkning.		Sammanlagda omsättningsbeloppet.
	Utlånta.	Inbetalda.	Uttagna.	Insatta.	Insatta.	Uttagna.	Insatta.	Uttagna.	
1876: i Uppsala.....	3,859,251·36	2,891,704·38	2,218,109·09	2,170,158·40	1,739,223·06	1,628,608·26	3,078,889·67	3,127,104·96	20,713,054·18
i Enköping.....	—	—	1,367,560·76	1,313,021·45	813,098·00	685,551·00	1,019,331·91	994,110·59	6,192,673·71
Summa	3,859,251·36	2,891,704·38	3,585,669·85	3,483,179·85	2,552,321·06	2,314,159·26	4,098,221·58	4,121,215·55	26,905,727·89
1877: i Uppsala.....	5,035,947·20	5,064,704·96	2,399,800·49	2,317,636·99	1,780,544·00	1,723,506·80	3,351,147·33	3,418,356·84	25,091,644·61
i Enköping.....	—	—	1,575,853·38	1,460,079·99	651,075·00	704,492·00	899,092·70	917,326·86	6,207,919·93
Summa	5,035,947·20	5,064,704·96	3,975,653·87	3,777,716·98	2,431,619·00	2,427,998·80	4,250,240·03	4,335,683·70	31,299,564·54
1878: i Uppsala.....	5,131,679·54	5,054,871·15	2,187,698·96	2,192,734·74	2,362,008·00	2,296,233·00	3,594,442·44	3,465,249·69	26,284,917·52
i Enköping.....	—	—	1,608,892·09	1,603,271·51	474,585·00	577,746·00	824,411·04	813,280·41	5,902,186·05
Summa	5,131,679·54	5,054,871·15	3,796,591·05	3,796,006·25	2,836,593·00	2,873,979·00	4,418,853·48	4,278,530·10	32,187,103·57
1879: i Uppsala.....	5,140,479·80	5,099,935·88	2,438,398·70	2,439,537·93	2,098,091·00	1,952,770·00	3,081,417·16	3,017,644·72	25,268,275·19
i Enköping.....	—	—	1,888,155·72	1,930,385·51	314,258·00	348,335·00	653,199·81	656,934·95	5,791,268·99
Summa	5,140,479·80	5,099,935·88	4,326,554·42	4,369,923·44	2,412,349·00	2,301,105·00	3,734,616·97	3,674,579·67	31,059,544·18
1880: i Uppsala.....	5,825,351·24	5,513,221·20	2,852,867·07	2,817,072·88	3,096,168·00	3,160,535·00	3,677,926·59	3,757,206·21	30,700,348·19
i Enköping.....	—	—	2,276,951·36	2,267,993·03	592,782·00	532,879·00	1,079,322·04	1,052,809·16	7,802,736·59
Summa	5,825,351·24	5,513,221·20	5,129,818·43	5,085,065·91	3,688,950·00	3,693,414·00	4,757,248·63	4,810,015·37	38,503,084·78

De årliga tillskotten af kassans 275 delegare hafva utgjort för hvarje rusthåll:

År 1876.....	kronor 17
» 1877.....	» 15
» 1878.....	» 12
» 1879.....	» 8
» 1880.....	» 3
eller i medeltal för hvarje af dessa fem år kronor 11	

Uppsala läns rusthållares enöreskassas inkomster utgöras numera allenast af räntemedel. Sedan nemligen till garanti för enöresafgiften, som utgjort årligen 384 kronor 32 öre, blifvit bildad den så kallade klädpenningsfonden 8,000 kronor, hafva rothållarne från och med år 1868 varit befriade från nämnda afgift. Kassans utgifter och behållning för hvarje af periodens fem år visas af följande tabell Litt. N.

Sjukvårdsanstalter inom länet äro fortfarande Uppsala centralhospital för sinnessjuka, det akademiska sjukhuset i Uppsala, hvilket tillika enligt kontrakt med länet användes såsom länslasarett och kurhus, samt ett provisoriskt sjukhus i Uppsala. Härtill kommer ett under denna femårsperiod på Enköpings stads och landstingets gemensamma bekostnad i Enköping uppfördt, med tolf sängar försedt sjukhus samt ett år 1880 i Enköping uti dertill förhyrd lokal inrättadt epidemiskt sjukhus.

Med afseende å Centralhospitalet får länsstyrelsen hänvisa till Öfverstyrelsens för hospitalen årliga underdåniga berättelse.

Nedanstående tabell Litt. O utvisar antalet patienter, som under perioden vårdats å Akademiska sjukhuset.

Å det i Enköping af staden och landstinget uppförda sjukhus, hvilket öppnades mot slutet af år 1878, hafva vårdats tillsammans 73 patienter åren 1878 och 1879 samt 95 patienter år 1880. Å Enköpings år 1880 inrättade epidemiska sjukhus hafva nämnda år vårdats 9 fall af tyfus och några fall af difteri.

Helsobrunnen Hällby källa i Litslena socken besökes ännu, men antalet brunngäster har på senare åren varit ringa.

Inom länet funnos vid periodens slut 4 provinsialläkare, af hvilka en stationerad i Uppsala, en i Enköping, en i Tibble för Bro och Håbo härad samt en i Tierp för Tierps, Söderfors, Elfkarleby, Tolfta, Vestlands, Hållnäs, Öster-Löfsta, Vendels, Tegelsmora samt Films och Dannemora socknar; 3 stadsläkare, af hvilka 2, en i Uppsala och en i Enköping, tillika äro militärläkare, 3 grufve-, bruks- och distriktsläkare, af hvilka en tillika är militärläkare. Härtill komma professorer och laboratorer samt docenter vid medicinska fakulteten i Uppsala samt en i Uppsala praktiserande i allmän tjänst icke anställd läkare.

För stadsläkaretjänsterna i Uppsala har länsstyrelsen genom resolution den 28 juli 1876 fastställt en af stadsfullmäktige antagen ordning, enligt hvilken två stadsläkare skola finnas antagna för en tid af fem år. Förste stadsläkaren har att, jemte bestridande af läkarevården i Fjerdingsroten, egna sin uppmärksamhet åt den allmänna sundheten inom staden och andre stads-

Tab. Litt. N.

Uppsala läns rothållares enöreskassas utgifter och behållning för åren 1876—1880.

Å r.	U t g i f t e r.						B e h å l l n i n g.				
	Diverse arvoden, resekostnad.	Tross-skyltsersättning.	Pensioner till		Lego- och bostättningshjälp.		Summa utgifter.	Kapitalfonden.	Klädpenningsfonden.	Reservfonder.	Summa.
			53 afseende de soldater årligen.	53 soldater årligen.	Antal rotar.	Mynt.					
1876.....	1,722.52	58.86	800	400	6	450	3,426.38	100,000	8,000	99,981.90	207,981.90
1877.....	2,076.15	42.89	800	400	34	2,550	5,869.04	100,000	8,000	107,051.45	215,051.45
1878.....	1,691.15	57.83	800	400	66	4,950	7,898.98	100,000	8,000	109,019.86	217,019.86
1879.....	1,656.67	70.56	800	400	19	1,425	4,352.23	100,000	8,000	116,503.07	224,503.07
1880.....	1,699.76	1.18	800	400	9	675	3,575.94	100,000	8,000	125,231.05	233,231.05

Tab. Litt. O.

Patienter å Kungl. akademiska sjukhuset, länslasarettet och kurhuset åren 1876—1880.

Å r.	Å barnbördsafdelningen.						Å lasarettsfafdelningen.						Å kurhusafdelningen.					
	Qvarliggande från föregående år.	Inlagna.	Utskrifna.	Döda.	Qvarliggande vid årets slut.	Summa vårdade.	Qvarliggande från föregående år.	Inlagna.	Utskrifna.	Döda.	Qvarliggande vid årets slut.	Summa vårdade.	Qvarliggande från föregående år.	Inlagna.	Utskrifna.	Döda.	Qvarliggande vid årets slut.	Summa vårdade.
1876.....	3	80	78	3	2	83	95	751	645	116	85	846	8	105	106	1	6	113
1877.....	2	93	91	2	2	95	85	756	677	87	77	841	6	94	95	4	1	100
1878.....	2	83	80	2	3	85	77	801	691	96	91	878	1	91	85	1	6	92
1879.....	3	82	81	—	4	85	91	808	709	80	110	899	6	101	97	—	10	107
1880.....	4	109	108	2	3	113	110	857	743	113	111	967	10	131	125	2	14	141

läkaren hufvudsakligen att bestrida läkarevården inom Kungsängs- och Svartbäcksrötarna.

Af *djurläkare* finnas inom länet en länsdjurläkare, tre hästläkare vid Lifregementets dragonkår, bland hvilka en tillika är stadsdjurläkare i Uppsala, fyra under perioden tillsatta, af landstinget aflönade distriktsveterinärer, bland hvilka två äfven ingå i antalet af förut nämnda hästläkare vid dragonkåren, samt en privat djurläkare, som tillika är lärare vid Ultuna landbruksinstitut.

Jemlikt föreskrift i byggnadsstadgan för rikets städer har *plan för Uppsala stads ordnande och bebyggande* blifvit under perioden upprättad och af Eders Kungl. Maj:t den 12 mars 1880 fastställd. Härigenom har stadens planlagda område blifvit betydligt utvidgadt dels på de öster om Fyrisån och norr om staden belägna så kallade Svartbäcksvretar, dels nordost om norra stambanan, dels på Kungsängen, dels på Lutegorna och dels vid hamnen. Genom denna utvidgning har staden vunnit 144 nya byggnadsvarter. Byggnadsverksamheten har i Uppsala under perioden varit synnerligen liflig på sätt tabellen N:o 3 utmärker. I fråga om byggnadsväsendet i Uppsala vill länsstyrelsen äfven omnämna, att för stadsingenjören och stadsbyggmästaren hafva stadsfullmäktige den 4 maj 1877 antagit instruktioner och länsstyrelsen den 3 oktober samma år fastställt taxor.

I afseende å *gatuunderhållet i Uppsala* har en betydande förändring inträdd derigenom att detta, hvilket tillförene ålegat stadens fastighetsegare, med ingången af år 1876 öfverflyttats på kommunens samtliga invånare, på samma gång likställighet mellan stadens fastighetsegande och icke fastighetsegande invånare genomförts äfven i afseende å kostnaden för *polis- och brandväsendet*, till bestridande af hvilka båda kostnader fastighetsegarne dittills lemnat ett särskildt, till beloppet bestämdt bidrag. Under år 1875 träffades nemligen mellan stadsfullmäktige, å ena, samt hus- och tomtägare i staden, å andra sidan, den öfverenskommelse att en fullständig likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter, med undantag af hvad anginge renhållningen, skulle mellan stadens fastighetsegande och icke fastighetsegande invånare inträda och att således alla särskilda bördor och utskylder för kommunalbehof, utom för renhållningen, skulle upphöra. I ersättning för stadens öfvertagande af gatuunderhållet skulle fastighetsegarne sammanskjuta en aflösningssumma af 60,000 kronor, hvilken skulle bildas sålunda att af fastigheterna årligen utdebiterades 10 öre per mille af taxeringsvärdet, till dess aflösningssumman åstadkommits och blifvit till stadens drätselkammare inbetald, för att af densamma såsom en stadens egendom förvaltas. Denna öfverenskommelse blef genom nådiga brefvet den 3 december 1875 af Eders Kungl. Maj:t fastställd. Bildandet af den öförmålta aflösningssumman har under perioden så fortskridit, att det samlade beloppet med 1880 års slut utgjorde 6,791 kronor 27 öre. Under den tid, som förflutit efter det gatuunderhållet sålunda öfvertogs af kommunen i dess helhet, har gatornas tillstånd i hög grad förbättrats, något som ock var af behofvet synnerligen påkalladt. Hufvudgatorna hafva till större delen försetts med nya trottoarer och körbanorna till en del omlagts. Om den *omsorg*, som vederbörande, hvilka vid den nya anordningens införande öfvertogo bestyret med gatuunderhållet, egnat åt gatornas förbättring, vittnar en *jmförelse* mellan det belopp, å ena sidan, som år 1876, då vidlyftigare gatuarbeten ännu icke

hunnit anordnas, för gatornas underhåll utgafs, samt de belopp å andra sidan, hvilka under de följande åren åtgått för samma ändamål. Medan nemligen kostnaderna för gatuunderhållet år 1876 utgjorde endast 2,134 kronor 52 öre, har för samma ändamål åtgått:

år-1877.....	kronor 19,201 ¹⁴
» 1878.....	» 17,678 ⁹⁵
» 1879.....	» 21,267 ⁷⁹
» 1880.....	» 13,985 ³²

Det i förra femårsberättelsen öförmålta *vattenlednings- och vattenafledningsarbete* har under perioden blifvit fullbordadt och visat sig vara af ett synnerligen välgörande inflytande både för den allmänna sundheten och för stadsinvånarnes trefnad i allmänhet. Reglemente för såväl vattenledningen som vattenafledningen har af länsstyrelsen blifvit år 1878 fastställdt.

Vid *Uppsala stads gasverk* tillbyggdes år 1877 flere nya retorter för en kostnad af omkring 30,000 kronor, men det oakadt har verkets finansiella ställning varit så god, att dess obligationsskuld, som vid 1875 års slut uppgick till 158,000 kronor, under perioden minskats till 50,000 kronor, hvilket belopp efter periodens slut redan blifvit uppsagdt till betalning.

Till följd af föreskrift i stadens byggnadsordning derom, att alla vid byggnadsordningens fastställande befintliga trähus i Uppsala skola, så vidt de icke tillförene blifvit försedda med brädbeklädnad, före den 19 december 1881 reveteras, har under perioden större delen af äldre trähus undergått *revetering*, hvilket torde vara af synnerlig vigt för stadens skyddande mot eldfara samt bidragit att gifva staden ett prydligare utseende.

I afseende å *renlighet och snygghet å offentliga platser samt å gårdarne i Uppsala* har en betydlig förbättring inträdd, hvilken ock måste väsentligen bidraga till det allmänna sundhetstillståndets förbättrande. Orsakerna till detta glädjande förhållande äro dels de skärpta kontroller, som införts genom Kungl. helsovårdsstadgan den 25 september 1874, dels ock, på sätt redan blifvit antydt, den under perioden fullbordade vattenlednings- och vattenafledningsanläggningen.

Äfven i *Enköping* har under perioden i afseende å sundhetsåtgärder och byggnadsväsende rådt liflig verksamhet. Helsovårdsstadgans föreskrifter rörande afräden och svinhållning hafva derstädes erhållit fullständig tillämpning, hvarjemte för gödselstädernas ändamålsenliga inrättande och renhållningen i allmänhet mycket blifvit åtgjort, så att tomterna i allmänhet nu mera befinna sig i vida snyggare och sundare skick än tillförene. Under år 1877 blef på helsovårdsnämndens förslag i Enköping verkställd dränering på 6 till 8 fots djup med oglaserade lerrör å hufvudgatorna, sammanbundna med tvärrör å tvärgatorna samt utmynnande i ån, hvilket arbete dock lär hafva blifvit illa utfördt och ej fullständigt medfört de välgörande verkningar, som påräknats. Af vigt för sundhetsförhållandena i Enköping är äfven att på enskildes gårdar upptagits 27 borrhunnar, alla lemnande utmärkt godt dricksvatten. Företagsamhet i afseende å nybyggnader har i Enköping under perioden varit jemförelsevis ganska betydlig, då, på sätt tabellen N:o 3 utvisar, antalet nybyggda boningshus utgjort icke mindre än 29 mot endast 3 nybyggnader under föregående period.

De mest betydande nybyggnader hafva varit en af staden för en kostnad af mera än 150,000 kronor uppförd hotellbygg-

nad samt det förut omförmälta af staden och landstinget gemensamt uppförda sjukhus.

I fråga om *fattigvården* får länsstyrelsen hänvisa till Statistiska Centralbyråns årsberättelser angående kommunernas fattigvård och finanser.

Bifogade **tabell N:o 5** lemnar upplysning om *fromma stiftelser* inom länet. Åtskilliga föreningar och inrättningar, hvilka visserligen utöfva välgörenhet i någon form, men grundats eller hufvudsakligen uppehållas icke genom donerade fonder af ett eller annat slag utan genom afgifter af medlemmar eller sammanskott eller för omedelbar förbrukning afsedda gåfvor, har länsstyrelsen ansett icke böra upptagas i berörda tabell. Angående sådana i tabellen icke upptagna inrättningar och föreningar får länsstyrelsen meddela följande:

Uppsala borgerskaps enskilda gubb- och enkehusinrättning, för hvilken nytt reglemente blifvit af länsstyrelsen fastställt år 1880, har utvecklats sig ur en redan år 1770 af magistraten och borgerskapet gemensamt stiftad fattighusinrättning och har till ändamål att bereda husrum, vedbrand och tvätt samt, i den mån inrättningens tillgångar förslå, tillräckligt och anständigt underhåll i öfrigt åt fattiga medlemmar af Uppsala samhälle, hvilka gjort sig kända för en redbar och hedrande vandel, hvarvid fattige borgare och stadens tjenstemän samt deras enkor och ogifta döttrar skola ega företrädare i främsta rummet samt dernäst sådana, som utan att hafva förvärfvat sig burskap i staden idkat borgerlig näring och handtering, jemte deras enkor och ogifta döttrar. Inrättningen förvaltas af en styrelse bestående för närvarande af fem personer, af hvilka borgerskapets äldste välja fyra och den femte utses af magistraten. Inrättningen eger en fastighet, bokförd till ett värde af 34,000 kronor, samt utlånta medel, hvilka vid 1880 års slut utgjorde, efter afdrag af ett tillfälligt lån å 3,000 kronor, en summa af 111,850 kronor. Under år 1880 hafva i inrättningen varit intagna 25 personer, af hvilka 14 åtnjutit icke blott husrum, vedbrand och tvätt, utan också middagsmåltid.

Styrelsen för detta gubb- och enkehus har äfven under sin förvaltning en af borgerskapet stiftad fond, kallad *Uppsala borgerskaps enskilda fattigmagasinsfond*, från hvilken under år 1880 understöd utgått med 380 kronor till 24 medlemmar af stadens borgerskap. Fonden uppgick vid 1880 års slut till 2,823 kronor 63 öre.

En af borgare och tjenstemän i Uppsala år 1843 för beredande af barnuppfostran bildad fond kallad *1843 års barnhusfond*, hvilken förvaltas af en direktion under magistratens kontroll, uppgick vid 1880 års slut till 53,265 kronor 78 öre.

Vid 1880 års slut voro i *enskilda barnhemmet i Uppsala* 20 flickor och i skyddshemmet för flickor 24 flickor intagna.

År 1878 bildades på grundvalen af en enskild persons gåfva ett *hem för värlösa gossar*, hvarest år 1880 18 gossar voro intagna.

Uppsala stads fruntimmersförening till befrämjande af en förbättrad barnavård har under perioden fortsatt sin välgörande verksamhet, dels medelst utdelande af understöd under olika former, dels genom beredande af arbetsförtjenst åt behöfvande.

Sällskapet T. B. i Uppsala, som har till ändamål att insamla medel dels till utdelning såsom gåfvor till behöfvande,

dels till beklädnad af fattiga barn, har under år 1880 för detta ändamål använt 812 kronor.

Ett under perioden i Uppsala bildadt sällskap benämndt *jultomtarne* har under år 1880 bekostat fullständig beklädnad åt 20 fattiga barn för 375 kronor 84 öre.

Under perioden hafva i Uppsala bildats tre särskilda föreningar, benämnda »H. V.» (hjelpsamma vänner), »H. F. 2» och »H. F. 3», med syfte att understödja medlemmarne vid inträffad sjukdom samt att vid dödsfall bidra till en anständig begrafning. Den förstnämnda föreningen bestod vid slutet af räkenskapsåret den 1 april 1879—1 april 1880 af 164 medlemmar och egde en behållning till nästa räkenskapsår af 383 kronor 27 öre. I sjuk- och begrafningshjälp hade under nämnda räkenskapsår utbetalts 1,070 kronor. »H. F. 2» har under räkenskapsåret den 1 juli 1879—1 juli 1880 utbetalt till sjuk- och begrafningshjälp 284 kronor och »H. F. 3» under samma tid 312 kronor. Dessa föreningar egde till påföljande räkenskapsår en behållning, den förra af 1,699 kronor 12 öre och den senare af 1,915 kronor 78 öre.

En annan förening i Uppsala, med samma uppgift som de nyssnämnda, är den år 1851 bildade *sjuk- och begrafningskassan*. Denna kassa har under sistlidna år i sjuk- och begrafningshjälp utbetalt 247 kronor 59 öre och dess behållning vid samma års slut utgjorde 4,114 kronor 73 öre.

En kassa, med syfte att blott lemna begrafningshjälp, är *Novemberbrödernas begrafningskassa i Uppsala*, som stiftades redan år 1832. Denna kassa egde vid 1880 års slut en behållning af 16,627 kronor och har under samma år utdelat i begrafningshjälp 800 kronor.

En *sjuk- och begrafningskassa* är äfven bildad inom *Uppsala arbetareförening*. I sjuk- och begrafningshjälp har denna kassa under år 1880 utgifvit 1,453 kronor, och dess behållning utgjorde vid samma års slut 326 kronor 8 öre.

Inom *Uppsala fabriks- och handterersförening* har år 1872 bildats en *understöds- och pensionsfond*, hvars behållning vid periodens slut uppgick till 4,541 kronor. Tre personer äro för närvarande i åtnjutande af pensioner från denna fond.

I *Enköpings* finnes en år 1860 stiftad *fruntimmersförening*, hvars direktion utgöres af tio ledamöter med biträde af en sekreterare och hvars ändamål är att skaffa arbetsförtjenst åt medellösa kvinnor, att bispringa ålderstigna och sjuka samt att hålla sopkokning för fattiga skolbarn, med mera. Föreningen, som under 1880 utdelat understöd med 173 kronor, hade vid årets slut tillgångar till belopp af 2,367 kronor, delade i tre kassar: den egentliga kassan 842 kronor 82 öre, sopkokningskassan 543 kronor 17 öre och kassan för ett blifvande barnhem 981 kronor 58 öre.

Enköpings stads sjuk- och begrafningskassa, stiftad år 1875, med ändamål att lemna understöd åt delegare vid inträffad sjukdom och begrafningshjälp vid dödsfall, förvaltas af en styrelse af 8 ledamöter, valde bland och af delegarne. År 1880 utdelades ur kassan 613 kronor åt 32 personer. Kassan, hvars grundfond utgör 4,500 kronor, uppgick vid 1880 års slut till 6,037 kronor. Delaktighet i kassan är beroende af delegares insättning. Årsafgiften är af två slag, en lägre 3 kronor och en högre 6 kronor.

Enköpings arbetareförening har år 1879 bildat en sjuk- och begrafningskassa, med ändamål att till delegare utbetala

hjälp vid sjukdom och begrafningshjälp vid dödsfall. Ur kassan, som förvaltas af en styrelse af fem bland delegarne valde ledamöter, har under 1880 utdelats ett belopp af 316 kronor till 17 personer. Kassan uppgick vid 1880 års slut till 202 kronor. Inskriftsavgift för delaktighet i kassan är 2

kronor. Årsafgifterna vexla och bero på antalet sjukdoms- och dödsfall.

De talrika *stipendiefonderna* vid *Uppsala universitet* har länsstyrelsen ansett icke vara föremål för redogörelse i denna berättelse.

Landskansliet i Uppsala den 30 december 1881.

A. HAMILTON.

Joh. Malmberg.

S. C. Bring.

Tab. No 1.

FOLKMÄNGDEN I UPPSALA LÄN ÅREN 1876—1880.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 december enligt presternas uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Bevärings- manskap af alla 5 klass, enligt form. H. i näd. förordn. d. 9 febr. 1861.	Enligt årets mönster- rullor ap- proberade bevärings- pligtige.
				Hela folkmängden.			Deraf fria från mantals- penningar.				
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden år 1876	43,946	46,868	90,814	43,962	47,024	90,986	19,897	22,564	42,461	2,005	532
" " 1877	44,258	47,164	91,422	44,270	47,324	91,594	19,933	22,567	42,500	2,036	514
" " 1878	44,840	47,590	92,430	44,845	47,952	92,797	20,147	22,890	43,037	2,231	504
" " 1879	45,058	47,754	92,812	45,189	48,056	93,245	20,229	22,959	43,188	2,443	595
" " 1880	44,991	47,808	92,799	45,301	48,081	93,382	20,310	22,988	43,298	2,688	685
I Uppsala stad år 1876	5,632	7,417	13,049	5,257	7,139	12,396	2,071	2,369	4,440	676	143
" " 1877	5,776	7,690	13,466	5,431	7,363	12,794	2,129	2,412	4,541	724	159
" " 1878	6,039	8,030	14,069	5,679	7,721	13,400	2,227	2,563	4,790	694	151
" " 1879	6,827	8,981	15,808	6,408	8,627	15,035	2,532	2,862	5,394	728	179
" " 1880	6,679	8,996	15,675	6,786	9,111	15,897	2,710	3,035	5,745	838	186
I Enköpings stad år 1876	929	1,212	2,141	901	1,149	2,050	360	418	778	55	5
" " 1877	973	1,260	2,233	926	1,175	2,101	356	421	777	52	12
" " 1878	1,013	1,329	2,342	958	1,225	2,183	352	428	780	54	6
" " 1879	1,097	1,398	2,495	1,042	1,338	2,380	395	512	907	65	12
" " 1880	1,130	1,415	2,545	1,099	1,385	2,484	403	516	919	73	9
I hela länet år 1876	50,507	55,497	106,004	50,120	55,312	105,432	22,328	25,351	47,679	2,736	680
" " 1877	51,007	56,114	107,121	50,627	55,862	106,489	22,418	25,400	47,818	2,812	685
" " 1878	51,892	56,949	108,841	51,482	56,898	108,380	22,726	25,881	48,607	2,979	661
" " 1879	52,982	58,133	111,115	52,639	58,021	110,660	23,156	26,333	49,489	3,236	786
" " 1880	52,800	58,219	111,019	53,186	58,577	111,763	23,423	26,539	49,962	3,599	880

Tab. No 3.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I UPPSALA LÄN ÅR 1880.

1. Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur.	2. Hemman.			4. Bruks- nings- delar.	7. A n t a l					10. Taxerings- värdet. Kronor.
	Mantal		nybyggen.		jordtorp.	ryttare-, soldat- och båtsmans- torp.	back- stugor.	andra lä- genheter.		
	oförmedlade.	nuvarande.								
I. Landsbygden.										
A. Kronoegendomar.										
1) Under allmän disposition.										
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier.....	39 $\frac{1}{2}$	37 $\frac{1}{2}$	13	—	33	—	11	—	683,000	
b) Boställen.....	190 $\frac{5}{16}$	149 $\frac{3}{4}$	172	—	38	3	7	36	2,883,200	
c) Hemman.....	328 $\frac{1}{4}$	276 $\frac{1}{4}$	304	—	20	38	71	—	3,987,215	
d) Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	—	—	—	149	707,150	
f) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	2	210,000	
g) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	9	251,000	
2) Under enskild disposition.										
a) Säterier.....	2 $\frac{1}{2}$	2	2	—	9	3	5	—	28,000	
b) Hemman.....	7 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	37	—	—	—	—	—	91,200	
c) Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	45	—	5	435	275,200	
e) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	2	500	
f) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	8	723,800	
B. Skatteegendomar.										
a) Boställen.....	1	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—	—	2	11,800	
b) Säterier.....	137 $\frac{1}{16}$	120 $\frac{1}{8}$	65	—	142	37	36	—	3,016,300	
c) Hemman.....	1,641 $\frac{1}{16}$	1,388 $\frac{1}{4}$	3,471	—	181	501	483	—	23,011,422	
d) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	412	112	102	443	682,545	
e) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	20	—	—	
f) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	15	73	522,200	
C. Frälseegendomar.										
a) Boställen.....	10 $\frac{1}{2}$	10	15	—	—	1	—	2	179,100	
b) Säterier och ladugårdar.....	302 $\frac{3}{8}$	281 $\frac{1}{8}$	175	—	335	—	61	—	7,828,235	
c) Rå- och rörs- (insockne) hemman.....	57 $\frac{3}{8}$	45 $\frac{1}{4}$	37	—	—	—	—	—	549,582	
d) Hemman (utsockne).....	1,555 $\frac{1}{16}$	1,241 $\frac{1}{4}$	2,358	—	161	430	308	—	20,942,346	
e) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	597	90	93	371	804,874	
f) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	52	2	4,000	
g) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	16	116	2,323,200	
Summa	4,275 $\frac{5}{16}$	3,559 $\frac{1}{4}$	6,650	—	2,075	1,215	1,325	1,650	69,715,869	
II. Städerna.										
	Hela antalet nybyggda boningshus 1876 - 1880.			Tomter		Lägenheter.		Taxeringsvärdet		
				bebyggda.	obe- byggda.			af hus och tomter.	af jordar.	
Uppsala stad.....	122	—	40 $\frac{1}{2}$	570	—	72	—	21,774,800	806,100	
Enköpings stad.....	29	—	—	180	38	42	—	2,168,200	610,700	
Summa	151	—	—	750	38	114	—	23,943,000	1,416,800	

Tab. No 4.

BRANDFÖRSÄKRINGSINRÄTTNINGARNES VERKSAMHET I UPPSALA LÄN ÅREN 1876—1880.

1. Inrättningens namn och verksamhetsområde.	2. År, då verksamheten börjat.	3. Inlutna försäkringsafgifter (eller utdebiterade belopp).		4. Öfriga inkomster.		5. Utbetalda brandskadeersättningar.		6. Öfriga utgifter.		7. Befintliga fonder eller tillgångar.	8. Försäkringsbelopp.	9. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					10. Eldsvådor, för hvilka under 1876—1880 utbetalts ersättning för endast fast eller endast lös egendom. för både fast och lös egen- dom.		11. Anmärkingar.
		1876	1880.	1876	1880.	1876	1880.	1876	1880.			Vid sista försäkringsårets slut.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Antal.	
1. Uppsala läns brandstodsbolag till försäkring af byggnader och lös egendom på landet.	1841	Kr. 439,625	—	Kr. 354,144	Kr. 85,481	—	Kr. 62,677,400	Öre. 19	Öre. 16	Öre. 8	Öre. 11	Öre. 24	Antal. 18	Antal. 10	45				

Tab. No 5.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRELIGA INRÄTTNINGAR I UPPSALA LÄN ÅR 1880.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning år 1880		7. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	8. Stiftelsen förvaltas af:	9. Anmärkn.
				till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.			
A. Landsbygden.								
1. De la Gardieska fonden.	Underhåll af Veckholms pastorats fattiga samt årligen till Veckholms kyrka lösen efter medelmarkegångspris för 10 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn; till Veckholms skola lösen efter samma grund för 14 tunnor spanmål samma sädeslug.	Riksrådet m. m. Magnus Gabriel De la Gardie.	1653 ² / ₁₀	15	2,159 ⁷⁰	100 tunnor spanmål årligen samt ¹ / ₃ mantal Tomta, Veckholms socken.	En af Veckholms pastorat vald direktion af 3 medlemmar.	)
2. Gyllenkrokska donationsfonden i Rasbo.	Till medellösa skolbarn.	Joh. Gust. Gyllenkrok, adjutant.	1776 ⁴ / ₁₁	8	139	2,356	Rasbo församlings skolråd.	
3. Olssonska gåfvomedlen i Rasbo.	D:o d:o.	Margreta Olsson, Anna Margreta Olsson, Johanna Lovisa Wiklund, hemmans-egarinnor.	1875 ² / ₃	4	60	1,000	D:o d:o.	
4. Westbergers donationsfond i Söderfors socken.	För de fattiga och ungdomens undervisning.	Grosshandlaren L. J. Westberg.	1839 ²¹ / ₆	—	—	1,000	Kommunalnämnd och skolråd.	
5. Westerbergers donationsfond i Vendels socken.	Beklädnad af till församlingen hörande barn, som första gängen begå H. H. Nattvard.	Mamsell Kristina Elis. Westberg.	1873 ¹⁹ / ₈	—	—	3,285 ⁶⁴	Kyrkorådet.	
6. Prosten Gilljams grafvård i Ekeby.	Dels ersättning åt någon fattig för vård af prostens Gilljams graf och dels bidrag till fattigvården i Ekeby.	Prosten Gilljams arvingar.	1874 ³¹ / ₁₂	2	10	293	Pastor och kyrkovårdarne i Ekeby socken.	
7. Alunda församlings byggnadsfond.	Till ett nytt orgelverk äfvensom prydnad af kyrkan och flere andra särskilda förordnanden, hvarefter räntan ä fondens kapital får användas för Alunda sockens allmänna åligganden.	Organisten och associerade ledamoten af Kungl. Musikaliska Akademien Per Adolf Berg.	1863 ¹ / ₈	40	605 ⁴¹	39,358 ⁹²	Kyrko- och skolrådet i Alunda.	
8. Kungl. Sekreteraren Magister Erik Samuel Fants testamentsfond i Alunda.	Till understöd åt de fattiga i Alunda.	Kungl. Sekreteraren Mag. Erik Sam. Fant.	1862 ⁷ / ₇	—	120	2,000	Kommunalnämnden i Alunda.	

9. Anders Hamrens fond i Alunda.	Understöd åt Alunda sockens mest i behof varande fattiga och sjuka.	Kronfogden Anders Hamren.	1783 ¹² / ₁₁	—	2 centner mjöl in natura.	Inteckning uti ¹ / ₂ mantal Hammarby.	D:o d:o.
10. Kungl. Sekreteraren Erik Samuel Fants fond i Morkarla.	Till fattigvården i Morkarla socken.	Kungl. Sekreteraren Erik Samuel Fant.	1862 ⁷ / ₇	—	25	500	D:o i Morkarla.
11. De Geerska pensionsfonden eller stiftelsen i Öster-Löfsta.	Till i behof stude Leufsta bruks underlydande f. d. bönder, torpare och enkör.	Excellensen m. m. Grefve Carl De Geer.	1830 ²³ / ₇	17	510	8,500	Kyrkorådet i Öster-Löfsta.
12. Flick- och småbarnsskolefond i Öster-Löfsta.	Till flick- och småbarnsskolan i Öster-Löfsta socken.	Grefvinnan Ulrika De Geer.	1862 ²⁹ / ₁₀	1	500	10,000	Innehafvaren af Leufsta fideikommiss.

B. Uppsala stad.

1. Casströmska fonden i Uppsala.	Understöd åt gesäller i Uppsala.	Kommersrådet N. C. Casström.	1827 ¹⁷ / ₇	2	100	1,666 ⁶⁷	Magistraten.
2. Fröken Augusta Montgomerys pensionsfond i Uppsala.	Understöd åt till tjenstehjónsklassen hörande qvinnor i Uppsala.	Mamsell L. Sjöstedt.	1849 ²⁶ / ₆ och 1864 ²⁰ / ₆	3	100	2,000	D:o.
3. Rödinska testamentsfonden.	Understöd åt torftiga borgarenkör i Uppsala.	Kämmären Rödins hustru.	Kan ej uppgifvas.	2	15	250	D:o.
4. Skogska fonden i Uppsala.	Understöd åt nödlidande på borgerskapets fattighus.	Rådmannen D. Skog.	1813 ¹⁷ / ₂	5	88 ⁵⁰	1,500	D:o.
5. Inrättningen för pauvres honteux i Uppsala.	Understöd till pauvres honteux.	Rappeska släkten.	1811 ⁵ / ₁₁	108	3,023	56,050	Direktion, som kompletterar sig sjelf.
6. J. M. Schrams donationsfond i Uppsala.	Understöd till pauvres honteux.	Förre handlanden J. M. Schrams euka, född Ström.	1878 ⁸ / ₁	1	50	20,000	Direktionen för inrättningen för pauvres honteux.
7. von Kusellska stiftelsen i Uppsala.	»Att blifva en evärdelig fond och inrättning för fattiga och värnlösa barns uppfostran i Uppsala stad svarande emot Prins Carls inrättning i Stockholm.»	Kapteneu J. G. von Kusell.	1845 ⁴ / ₄	—	—	—	Styrelsen för H. K. H. Prins Gustafs folkskola. ²⁾

C. Enköpings stad.

1. Flickskolefonden i Enköping.	»Att bereda döttrar af stadens invånare undervisning i läsning, skrifning och handslöjd.»	H. W. Carlsson, borgmästare.	1846 ¹⁵ / ₁₂	—	—	25,865 ¹⁸	En utsedd direktion af fyra ledamöter. ³⁾
2. Lovisa Sofia Holmströms donationsfond i Enköping.	»Att af rüntan tilldela 5 obemedlade qvinnor eller enkör af medelklassen och efter tjenstemän en årlig pension af 100 kronor hvar.»	Lovisa Sofia Holmström, ogift.	1865 ⁵ / ₅	5	500	10,000	Magistraten.
3. Lindholmska gåvofonden i Enköping.	»Att bereda husrum åt enkör efter handverkare.»	Carl Lindholm, skomakare, och hans hustru Fredrika Dorothea Lindholm.	1877 ¹⁸ / ₁	5	Husrum.	Gården No 6 södra roten; kontant 1,806 kronor.	En utaf Magistraten utsedd direktion.

D. Hela länet.

1. Land-tingets stipendiefond.	Stipendium vid folkhögskolan.	P. kapteneu C. E. Casparsson.	1876 ¹⁸ / ₉ och 1878 ¹⁸ / ₉	1	50	1,000	Uppsala län landsting.
--------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	---	---	----	-------	------------------------

Anmärkingar:

¹⁾ I det uti kolumn 6 upptagna belopp 2,159 kronor 70 öre äro inberäknade den till kyrkan och skolan utgående spannmålslösen. ²⁾ Stiftelsens hufvudsakliga tillgång består af 27 kronor. Stiftelsens inkomster ingingo år 1880 i Uppsala folkskolas räkenskaper och användes för åtskilliga skolans ändamål, som kunde anses öfverensstämma med stiftarens afsigt. — ³⁾ 3 lärarinnor aflönas ur fonden och andra utgifter för »flickskolan» bestridas af fondens medel.

